

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**Sağ Popülizmin Politik Ekonomisi: İsveç Demokratları ve
Fransa Ulusal Birlik Partileri Üzerine Karşılaştırmalı bir
İnceleme**

Yüksek Lisans Tezi

Hatice Fulya Topyıldız

Mayıs 2023

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

**Sağ Popülizmin Politik Ekonomisi: İsveç Demokratları ve
Fransa Ulusal Birlik Partileri Üzerine Karşılaştırmalı bir
İnceleme**

Yüksek Lisans Tezi

Hatice Fulya Topyıldız

Danışman

Doç. Dr. Fatih Bayram

Eşdanışman

Prof. Dr. Giray Gözgör

Mayıs 2023

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Hatice Fulya Topyıldız tarafından hazırlanan "Sağ Popülizmin Politik Ekonomisi: İsveç Demokratları ve Fransa Ulusal Birlik Partileri Üzerine Karşılaştırmalı bir İnceleme" başlıklı bu Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Fatih Bayram
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Lütfullah Karaman
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Doç. Dr. Arzu Al
Marmara Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 31/05/2023

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığımda yazılan bu tezin APA yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun metin içi kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Doç. Dr. Fatih Bayram

Etik İlkelere Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

Hatice Fulya Topyıldız

ÖZET

Sağ Popülizmin Politik Ekonomisi: İsveç Demokratları ve Fransa Ulusal Birlik Partileri Üzerine Karşılaştırmalı bir İnceleme

Topyıldız, Hatice Fulya

Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fatih Bayram

Mayıs 2023

Popülizm günümüzde yaygın bir şekilde tartışılan bir kavramdır. Özellikle son yapılan seçimlerde Avrupa’da sağ popülist partilerin çok destek gördüğünü belirtmek gerekmektedir. Bundan dolayı popülizme yönelik talebin artmasının nedenlerini araştırma gereği duyulmaktadır. Bu çalışma 2022 yılında seçimlerini gerçekleştirmiş iki Avrupa ülkesi Fransa ve İsveç’teki sağ popülist partilere yönelik desteğin politik ekonomik nedenlerini inceleme amacı taşımaktadır. Bu çalışma karşılaştırmalı vaka analizi yöntemini kullanmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada nicel verilerden yararlanılmıştır. İsveç’te İsveç Demokratları partisi ve Fransa’da Ulusal Birlik partisi sağ popülist partiler olarak bilinmektedir. Bu çalışma bu iki partinin yükselişinin altında ekonomik belirsizlik, refah, işsizlik ve gelir eşitsizliği gibi nedenler olup olmadığını araştırmaktadır. Ancak bunun yanında kültürel nedenlerin sağ popülizm ile doğrudan ilişkisi olduğunu kabul etmektedir. Artan mülteci oranları, göç ve halktaki kimlik kaybetme korkusu sağ popülizmin artmasına neden olmaktadır. Ancak bu yeterli bir açıklama değildir. Dünyada yaşanan finansal krizler, savaşlar ve küreselleşme gibi konular ekonomiyi belirlemektedir. İşsizlik oranlarındaki değişimin, gelir eşitsizliği oranlarındaki değişimin, ekonomik belirsizliğin ve refah oranlarındaki farklılıkların sağ popülizme yönelik talep ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Ekonomik belirsizlik ve sağ popülizmin bağlantılı olduğu sonucuna varılmıştır. İşsizlik ve İsveç Demokratları’na yönelik talebin ilişkili olduğu görülmektedir. Fransa’da ise doğrudan işsizlik değil, işsiz kesimin eğitim seviyesi ile alakalı bir durum söz konusudur. Gelir eşitsizliğindeki değişim ile İsveç’teki sağ popülizm bağlantılı olsa da Fransa’da bu bağlantıyı harcanabilir gelir için kurmak zordur. Refah düzeyi ve İsveç Demokratları arasında bir ilişki kurmak mümkün olsa da Fransa’da bağlantı bulmak daha zordur. Sonuç olarak bu ekonomik göstergeler sağ popülizm üzerinde etkili olsa da iki ülkede aynı şekilde etkili değildir. Her göstergedeki değişim doğrudan sağ popülizmi etkilemeyebilir.

Anahtar Kelimeler: Popülizm, İsveç Demokratları, Ulusal Birlik, Halk, Ekonomi

ABSTRACT

The Political Economy of Right-wing Populism: A Comparative Study of the Sweden Democrats and the National Rally Parties

Topyıldız, Hatice Fulya

Master's Thesis, Department of International Relations

Supervisor: Assoc. Prof. Fatih Bayram

May 2023

Populism is a widely discussed concept today. It should be noted that right-wing populist parties in Europe received a lot of support, especially in the last elections. Therefore, it is necessary to investigate the reasons behind the increase in the demand for populism. This study aims at examining the political-economic reasons for the support for right-wing populist parties in two European countries, France and Sweden, which held their elections in 2022. This study used the comparative case analysis method. In this study, which used qualitative research method, quantitative data were used. The Sweden Democrats party in Sweden and the National Rally party in France are known as right-wing populist parties. This study investigates whether there are reasons such as economic uncertainty, welfare, unemployment and income inequality behind the rise of these two parties. However, this study also acknowledges that cultural reasons are directly related to right-wing populism. It has been revealed that changes in unemployment rates, changes in income inequality rates, economic uncertainty and differences in welfare rates are associated with the demand for right-wing populism. It was concluded that economic uncertainty and right-wing populism are linked. Unemployment and the demand for Sweden Democrats seem to be related. In France, the education level of the unemployed is the determinant, not the unemployment rates directly. While the change in income inequality is linked to right-wing populism in Sweden, it is difficult to establish this link for disposable income in France. While it is possible to establish a relationship between welfare and Sweden Democrats, it is more difficult to find a link in France. As a result, although these economic indicators are effective on right-wing populism, they are not equally effective in both countries. The change in every indicator may not directly affect right-wing populism.

Keywords: Populism, Sweden Democrats, National Rally, People, Economy

ÖNSÖZ

Öncelikle her iki tez danışmanıma da katkılarından dolayı çok teşekkür ederim. Bu tezin konusunu bulmak konusunda çok yardımcı olan ve bana her zaman yol gösteren Prof. Dr. Giray Gözgör hocama desteği için çok minnettarım. Hem lisans hem de yüksek lisans eğitimim boyunca bilgisini ve yardımını hiçbir şekilde esirgemeyen Doç. Dr. Fatih Bayram hocama destekleri için teşekkür ederim. Katkılarından dolayı Prof.Dr. Lütfullah Karaman ve Doç.Dr. Arzu Al hocalarıma teşekkür ederim. Her zaman yanımda olan aileme çok müteşekkirim. Bu süreçte bana her zaman destek olan değerli arkadaşlarım Zeynep Özkan, Aşkın Beste Özdoğan ve Hatice Demirci'ye çok teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca beni destekleyen halam merhume Makbule Tuncel'e çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET

ABSTRACT

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: POPÜLİZM	5
1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
1.1.1. Popülizmin Tanımları	7
1.1.2. Popülizm, Otokrasi ve Demokrasi	14
1.2. POPÜLİZMİN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ	19
1.3. LİTERATÜR TARAMASI	21
BÖLÜM 2: İSVEÇ VE FRANSA’NIN SİYASAL YAPISI	34
2.1. İSVEÇ SİYASAL SİSTEMİ	34
2.1.1. İsveç Siyasal Sisteminin Özellikleri	38
2.1.2. İsveç’te Seçim Sistemi	41
2.2. İSVEÇ’TE POPÜLİZM VE İSVEÇ DEMOKRATLARI	44
2.2.1. İsveç Demokratları	48
2.3. FRANSA SİYASAL SİSTEMİ	52
2.3.1. Fransa Siyasal Sistemi Özellikleri	53
2.3.2. Fransa Seçim Sistemi	57
2.4. FRANSA’DA SAĞ POPÜLİZM VE ULUSAL BİRLİK PARTİSİ	59
2.4.1. Ulusal Birlik Partisi	62
BÖLÜM 3: SAĞ POPÜLİZMİN POLİTİK EKONOMİSİ	65
3.1. SAĞ POPÜLİZM VE POLİTİK EKONOMİK GÖSTERGELERİN İLİŞKİSİ	66
3.1.1. İsveç Demokratları’na Oy Verme Davranışlarının Politik Ekonomisi	75
3.1.2. Ulusal Birlik’e Oy Verme Davranışlarının Politik Ekonomisi	81
3.1.3. İsveç ve Fransa’da Ekonomik Belirsizlik ve Sağ Popülizm İlişkisi	85

3.1.4. İsveç ve Fransa’da İşsizlik ile Sağ Popülizmin İlişkisi.....	91
3.1.5. İsveç ve Fransa’da Gelir Eşitsizliğinin Sağ Popülizm ile İlişkisi	96
3.1.6. İsveç ve Fransa’da Refah ile Sağ Popülizmin İlişkisi.....	103
SONUÇ	107
KAYNAKÇA.....	112

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AGİT: Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı

BM: Birleşmiş Milletler

DLF: Debout la France

EELV: Europe Écologie Les Verts

ERM: Avrupa Döviz Kuru Mekanizması

FdI: Fratelli d'Italia (İtalya'nın Kardeşleri Partisi)

FPÖ: Freiheitliche Partei Österreichs (Avusturya Özgürlük Partisi)

ILO: International Labour Organization

IMD: International Institute for Management Development

KDNP: Kereszténydemokrata Néppárt (Hristiyan Demokratik Halk Partisi)

LFI: La France Insoumise (Boyun Eğmeyen Fransa)

LO: Lutte Ouvrière

LR: Les Républicains

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

NPA: Nouveau Parti anticapitaliste

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

PCF: Parti communiste français

PS: Parti socialiste

R!: Reconquête

RE: Renaissance

RES: Résistons !

RN: (Rassemblement National) Ulusal Birlik

UKIP: Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi

TABLO LİSTESİ

Tablo1. Popülizm Tanımlarının Sınıflandırılması	9
---	---

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. İsveç ve Fransa'daki Ekonomik Belirsizlik (1990-2022).....	86
Şekil 2. Fransa ve İsveç'te İşsizlik Oranları (1991-2021).....	92
Şekil 3. İsveç'teki Temel Eğitimli İşsizler ve Orta Dereceli Eğitimli İşsizlerin Toplam İşsizlik Oranındaki Oranı.....	93
Şekil 4. Fransa'daki Temel Eğitimli İşsizler ve Orta Dereceli Eğitimli İşsizlerin Toplam İşsizlik Oranındaki Oranı.....	94
Şekil 5. İsveç ve Fransa'da İstihdamın Nüfusa Oranı (15 Yaş üstü) 1991-2021.....	95
Şekil 6. Fransa ve İtalya Gini (1975-2020) Piyasa geliri (<i>Market Income</i>) (Vergi Öncesi Transfer Öncesi).....	97
Şekil 7. Fransa ve İsveç Gini (1975-2020) Harcanabilir Gelir (<i>Disposable Income</i>) (Vergi Sonrası Transfer Sonrası).....	100
Şekil 8. Fransa ve İsveç'in Transfer ve Sübvansiyon Oranlarının Yıllar İçerisindeki Değişimi(1975-2020).....	104

GİRİŞ

Popülizm son yıllarda ivme kazanan bir kavram haline gelmiştir. Hem halk tarafından popülist partilere verilen destek, hem de popülist partilerin politikalarının sonuçları araştırmacılar tarafından incelenmektedir. Avrupa’da popülist partilere yönelik talebin son yıllarda arttığı gözlenmektedir. İktidara gelen partilerin nasıl politikalar izlediği ayrıca tartışılması gereken bir konudur. Latin Amerika tartışılan özelinde bir kavramken, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) yaşanan gelişmelerle birlikte yaygın olarak tartışılan bir alana dönüşmüştür.

21.yüzyılda sağ ve sol popülist partilere yönelik oyların İtalya, Macaristan, Yunanistan, Polonya, Belçika, Hollanda, Almanya, İsveç ve Fransa’da dikkat çekici olduğu görülmektedir. Fransa ve Belçika’da sağ ve sol partiler mevcuttur ve popülistleri destekleyen seçmenin arttığı gözlenmektedir. İspanya’da 2015 ve 2019 seçimleri arasında popülist partiler oy oranlarını yaklaşık iki katına çıkarmışlardır (Silver 2022, 6 Ekim). Macaristan’da Nisan 2022’de yapılan seçimlerde Viktor Orbán liderliğindeki Macar Yurttaş Birliği (*Fidesz*) ve Hristiyan Demokratik Halk Partisi (*Kereszténydemokrata Néppárt*) (*Fidesz-KDNP*) koalisyonu Macaristan Parlamentosu’nda 135 koltuk kazanmıştır ve Orbán tekrar başbakan olmuştur (Politico (t.y.)).

Fransa’da yapılan 2022 seçimlerinde ilk turda Emmanuel Macron birinci parti, Marine Le Pen ikinci parti olmuştur. Fransa’da bu seçimlerde üçüncü partinin ise sol popülist parti Boyun Eğmeyen Fransa (*LFI*) olduğunu belirtmek gerekmektedir. İkinci turda yapılan seçimlerde ise Macron %42,6 oranında; Le Pen ise %31,7 oranında oy almıştır (Voce ve Clarke 2022, 25 Nisan). İsveç’te sağ popülist parti İsveç Demokratları 2018 seçimlerinden 2022 seçimlerine %3 oranında oy oranlarını arttırmış ve ikinci parti olmuştur (Wertheimer 2022, 15 Eylül).

Seçim sonuçları ele alındığında popülist liderlerin ve partilerin yabancı düşmanlığı içeren ve demokratik kurumları hedef alan söylemlerinin toplumda bir karşılığının bulunduğu söylenebilir. Tarih boyunca yaşanan soykırımlar ve savaşlar neticesinde siyasetçilerin ve hukukçuların bazı dersler çıkardığı görülmektedir. İnsan haklarını

ve liberal demokrasiyi garanti altına alacak kurumlar kurmuş ve anlaşmalar yapmışlardır. Avrupa’da farklı etnik kökenlerden, ırklardan ve dinlerden milyonlarca insan bir arada yaşamaktadır. Onların bir arada yaşamasını sağlayan büyük ölçüde bu kurumlar ve anlaşmalardır. Avrupa’da bir arada barışçıl şekilde yaşamayı sağlayan demokratik değerleri bir kenara koyarak hedefe “diğerini” getirmek, sonuç getirmediği gibi olumsuz sonuçlara neden olabilir. Dolayısıyla popülist hareketlere desteğe yönelik artışın nedenlerini anlamak ve incelemek gerekmektedir. Bu çalışma Avrupa’daki iki önemli sağ popülist partiye desteği politik ekonomik faktörleri inceleyerek anlama amacı taşımaktadır.

İşsizlik, gelir eşitsizliği, ekonomik belirsizlik ve refah kavramlarıyla, İsveç ve Fransa’da popülist oy verme davranışları arasında bu çalışmaya göre ilişki kurulabilir. Ancak her gösterge her ülkede etkili değildir; aynı zamanda her gösterge her ülkede aynı derecede etkili olmayabilir. Bu çalışmanın iki araştırma sorusuna değinilebilir. İsveç ve Fransa’da ekonomik faktörler oy verme davranışında etkili olabilir mi? İşsizlik, ekonomik belirsizlik, gelir eşitsizliği ve refah ile sağ popülizm arasındaki ilişki kurulabilir mi ?

Bu çalışma sağ popülist oy verme davranışını politik ekonomik olarak analiz etme amacı taşımaktadır. Bu çalışmada sağ popülist partiye oy vermeye neden olan ekonomik faktörler üzerinde durulacaktır. Kültür ve kimlik gibi faktörleri göz ardı etmeyen bu çalışma Fransa ve İsveç’teki sağ popülizmin dinamiklerini ele alacaktır. İşsizlik, gelir eşitsizliği, ekonomik belirsizlik ve refah faktörlerinin İsveç Demokratları ve Ulusal Birlik seçmeni üzerinde üzerinde ne kadar etkili olduğu karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bu çalışmada nitel yöntemler kullanılmış, karşılaştırmalı vaka analizi yapılmıştır. Bazı sayısal veriler kullanılarak grafikler çizilmiştir. Karşılaştırmalı vaka analizi her bir vakayı detaylı olarak incelemektense, vakaların belli özelliklerini karşılaştırmaktadır (Neuman 2019/2020: 99).

Öncelikle bu çalışmanın sınırlılıklarından bahsedilebilir. Bu tezde İsveç ve Fransa’nın dış politikasından bahsedilmemektedir. Bu çalışmada kurumların ve sağ popülizmin ilişkisi incelenmemiştir. Ayrıca bu çalışmada sübvansiyon ve transferlerden spesifik olarak kimlerin yararlandığı detayına yer verilmemiştir. Bu

çalışmada finans ve ticaret gibi bazı konular ele alınmamıştır. Bu çalışmanın sınırlılıklarından biri tüm ekonomik faktörlerin ele alınması yerine, bazı faktörlerin seçilmiş olmasıdır. Bu çalışmanın başka bir sınırlılığı ileri düzey ekonometrik yöntemler yerine basit çıkarımlar yapmak adına grafik kullanarak ilişki kurmaktır.

Bu çalışma sağ popülizmin politik ekonomisi literatürüne katkı yapma amacı taşımaktadır. Literatürde daha önce İsveç ve Fransa'daki popülizmi kıyaslayan çalışma var olsa da üzerinden zaman geçtiğini belirtmek gerekmektedir. Güncel yapılan çalışmalarda bu iki ülkeyi kıyaslayan çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan birçok popülizm çalışması kültürel nedenlere odaklanmaktadır. Bazıları ise popülist politikaların sonuçlarını incelemektedir. Bu çalışma ise Covid-19 pandemisi sonucunda ortaya çıkan ekonomik koşulların etkisini ortaya koyduğundan, Ukrayna-Rusya Savaşı'nı ele aldığından ve 2022 seçimlerini incelediğinden dolayı güncel olduğu söylenebilir. Literatürde birçok çalışma krizlerin ve ekonomik güvensizliğin sağ popülist oyları arttırdığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla yaşanan pandeminin ve Ukrayna'daki savaşın getirdiği birçok sorun oy verme davranışlarını etkileyeceği tahmin edilmektedir. Bu sorunların ekonomiye ve sandığa nasıl yansıdığını analiz etmek önemlidir.

Bu çalışmada ele alınan ülkelerin Fransa ve İsveç olmasının sebebi 2022 yılında iki ülkede de seçimlerin olmasıdır. Diğer sebep ise ikisinin de Avrupa ülkesi olması ve belirli ortak kültürel değerlere sahip olmalarıdır. Her iki ülkede sağ popülizme talebin yoğun olması da bu iki ülkenin ortak yönlerinden bir tanesidir. İşsizlik, gelir eşitsizliği, refah ve ekonomik belirsizliğin ele alınmasının çeşitli sebepleri vardır. Bunlardan bir tanesi pandemi sonucunda dünyada işsizliğin artmasıdır. Diğeri ise tüketim alışkanlıklarının ve taleplerin pandemi döneminde değişmesidir. Gıdaya yönelik taleplerin artması fiyatların artmasına neden olmuştur. Belirli sektörlerin diğerlerine nazaran pandemi döneminde daha da büyümesi, buna karşın işsizliğin artması eşitsizlik konusunda soru işaretlerine neden olmuştur. Ukrayna'da meydana gelen savaş, göçmenlerin sayısını arttırdığı gibi; petrolün varil fiyatının artmasına neden olmuştur. Dolayısıyla göç, savaş ve pandeminin farklı Avrupa ülkelerine farklı etkileri olmuştur. Bu sorunların sonuçları hala tam olarak etkisini göstermemiştir. Etkisinin daha devam edeceği söylenebilir. Yaşanan son gelişmeler haricinde Suriyeli mülteciler ve Afganistan'daki sorunların Avrupa halkında göç

konusunda endişe yarattığı gözlenmektedir. Aynı zamanda 2008 Finansal Krizi'nin ekonomik ve sosyolojik etkileri gözden kaçırılmamalıdır. Tüm bu yaşanan sorunlar güvensizlik, belirsizlik ve endişe yaratmaktadır. Bu sebeplerden dolayı bu çalışmada özellikle bu ekonomik sorunlar ele alınmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde tanımlanması zor bir kavram olan popülizm çeşitli tanımları ile ele alınmıştır. Popülizmin kavramsal çerçevesi ortaya konarak demokrasi ile ilişkisi incelenmiştir. Kısaca popülist hareketlerin tarihçesi üzerinde durulmuştur. Daha sonra literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde Fransa ve İsveç'teki siyasal sistemin nasıl olduğu açıklanmıştır. İsveç Demokratları ile Ulusal Birlik partilerinin sağ popülist bakış açıları analiz edilmiştir. Bu iki ülkede popülizmin yapısının nasıl olduğu ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise İsveç ve Fransa'daki işsizlik, ekonomik belirsizlik, gelir eşitsizliği ve refah oranlarının nasıl olduğu ve seçimlere etkisi grafiklerle analiz edilmiştir. Daha sonra bu iki partinin aldığı oyların ekonomik nedenleri üzerinde durulmuştur. Son olarak İsveç Demokratları ile Ulusal Birlik partilerine oy verme davranışlarının ortak noktaları ile farklı noktaları üzerinde tartışılmıştır.

BÖLÜM 1: POPÜLİZM

Popülizm 21. yüzyılın en çok tartışılan kavramlarından biridir. Özellikle Avrupa’da yaşanan birçok gelişme sebebiyle popülizm dikkat çekici bir kavram haline gelmiştir. Irkçı söylemlerin ve nefret suçlarının endişe verici olduğu söylenebilir. Liberal demokratik kurumlar üzerine inşa edilen Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde yaşanan mülteci korkusu, bu mülteciler üzerinde yapılan siyasal stratejiler ve AB teknokratlarına yönelik eleştiriler Avrupa siyasetinde etkili faktörlerdir. Halkın talebinden ziyade siyasetçiler ve siyasal elitler tarafından kurulan AB, yaşanan birçok sorunda doğrudan hedef tahtasına oturtulmaktadır. Bunların dışında küreselleşmenin, göçün ve dijital topluma geçiş sürecinin toplum üzerinde etkisi olabileceğini unutmamak gerekmektedir.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda toplumun farklı reaksiyonlar gösterdiği söylenebilir. Ancak önemli nokta Avrupa’nın kendi kurduğu değerler ile çelişki gösteren reaksiyonlar gösterebilmesidir. Bundan dolayı popülizmi analiz etmek önem arz etmektedir. Bir demokrasi sonucu olarak popülizmi ele almak Avrupa’daki sağ popülizmi ve radikal sağı incelemek açısından faydalı olabilir.

Günümüz popülist hareketlerini anlamak adına tarihte yaşanan popülist hareketleri incelemek gerekmektedir. Benzerlik ve farklılıkları ortaya koyulduğunda Avrupa’daki sağ popülizm için daha iyi bir çerçeve çizilebilir. Ayrıca popülizmin tanımı konusunda birçok tartışma söz konusudur. Hala belirli net bir tanıma değildir. Hangi partilerin ve liderlerin popülist olduğu konusu da tartışmalıdır.

Çalışmanın bu kısmında popülizm kavramını sınırlandırmak amacıyla kavramsal çerçevesine yer verilecektir. Daha iyi bir yorum getirmek adına kısaca bir popülizm tarihi incelemesi yapılacaktır. Daha sonra literatür taraması yapılacaktır.

1.1.KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramsal çerçeve eserlerde kullanılan anahtar kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerin sunulduğu, çalışma için gerekli kavramların tanımlanıp sınırlarının çizildiği bölümdür. Araştırmanın nasıl yapılandırıldığını, fikirleri ve fikirlerin birbiriyle ilişkisini ortaya koyar (Çepni 2021). Bu çalışma kavramsal çerçeve bölümünü detaylıca ele alarak popülizm tanımlarını ortaya koymaktadır. Elit ve halk kavramlarını anlamak bu tartışmada önem arz etmektedir. Popülizm demokrasinin içerisindeki bir problem olarak görülebilir. Demokrasi ve popülizm kavramlarının ilişkisini incelenmek bu yüzden önem kazanmaktadır.

Popülizmi tanımlamaya çalışan ve sınıflandırma yapan birçok araştırma vardır. Ancak bu kavramı tartışan kişilerin fikir birliğine varması son derece zordur. Bunun sebebi popülizm kavramının ve popülizm tartışmalarının bazı sorunlarının olmasıdır. Popülizm sınırları net bir şekilde belirlenmiş bir konsept değildir.

Son zamanlarda popülist partilerin seçimlerde elde ettikleri oylarda dikkat çekici artışların olması nedeniyle bu kavramın akademisyenlerin de gündeminde olduğu söylenebilir. Buna rağmen popülizm kavramının kökeninin 19.yüzyılda yaşanan bazı siyasal hareketler olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Kelimenin köklerini demokratik meşruiyetin modern tarihinde izlemek mümkündür. (Kaltwasser, Taggart, Espejo ve Ostiguy, 2017: 2).

Popülizmin nitelikleri ve tanımını konusunda bir konsensus söz konusu değildir. Öte yandan popülizmin olumlu ya da olumsuz bir algı oluşturduğu konusunda kesin karar vermek de zordur. Rosanvallon tarafından popülizm, temsili demokrasinin patolojisi olarak nitelendirilmektedir (Rosanvallon 2008: 265- 273). Buna karşın Laclau (2005) ise popülizmi demokratik bir güç olarak görmektedir. Günümüzde genel olarak popülizm kavramı olumsuz olarak kullanılsa da tarih boyunca böyle değildir. Örneğin popülist kelimesinin ABD Halk Partisi üyeleri için kullanılan bir terim olduğu bilinmektedir (Kaltwasser ve diğerleri, 2017: 3).

Popülizm kavramını incelerken diğer başka kavramlar ile ilişkisini belirlemek tartışmayı daha verimli kılabilir. Popülizm kavramını anlamlandırmak bu çalışmanın amaçlarından bir tanesidir. Dolayısıyla çalışmada popülizmin demokrasi ile ilişkisi incelenecektir. Halk ve elit kavramları da açıklanacaktır. Popülizm teriminin kavramsal çerçevesinin çizilmesi adına bu kelimelerle ilişkisini belirlemek önem arz etmektedir.

1.1.1. Popülizmin Tanımları

Popülizm tanımlarını verimli şekilde ele almak için öncelikle elit ve halk ayrımı yapmak gerekebilir. “Saf” halk ile “yozlaşmış elit” arasındaki ayrım, ahlak üzerinden yapılmaktadır. Popülistlerin elit kavramından kastı müesses nizam olmakla beraber; medya elitleri, ekonomik elitler ve kültürel elitler de buna dahildir. Elit güç temelinde tanımlanır; siyaset, ekonomi, medya ve sanat alanlarında liderlik pozisyonuna sahip insanlardan oluşmaktadır. (Mudde ve Kaltwasser, 2017: 11-12).

Halk ise farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılabilir; egemen halk, sıradan halk veya ulus. Aslında elit ve halk arasındaki ayrım siyasal güç, sosyoekonomik statü ve milliyet (uyruk) üzerinden yapılmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2017: 9). Taggart ise halk kavramının popülistlerin idealize ettiği toplum anlayışına karşılık geldiğini savunmaktadır. Siyaset anlayışlarının nesnesi olan “halkı”, bu hayal gücü alanından kurmaktadır (Taggart 2004: 274).

Popülizmin tanımları incelendiğinde karşılaşılan ilk popülizm tanımlarından biri olan Edward Shils’in tanımına göre popülizm, topluma dayatılan düzene karşı halka özgü bir kızgınlıktır. Bu kızgınlık güç ve mülkiyet gibi konularda tekele sahip olan yönetici sınıfa ait bir düzene karşıdır (Shils 1956 aktaran Yılmaz ve Morieson, 2021: 2). Ghita Ionescu ve Ernest Gellner ise popülizmi dünyada dolaşan bir hayalet olarak nitelendirmiştir (Ionescu ve Gellner, 1969: 1).

Popülizmi anlamlandırmak adına akademisyenler tarafından birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımları sınıflandırma konusunun tartışmalı olduğu söylenebilir. Bu çalışmada Tablo 1’de, popülizm tanımları yazar tarafından bir tablo haline getirilerek bir araya getirilmiştir. Moffitt ve Tormey (2014) ve Moffitt (2016) popülizmi ideoloji, mantık, söylem, strateji/organizasyon ve siyasal stil olarak ayıran bir sınıflandırma yapmaktadır. Siyasal stili popülizmin tanımlarından biri

olarak değerlendirmek Moffitt (2016)'e göre modern popülizmi anlamının en iyi yoludur. Kaltwasser ve diğerleri (2017) ise *The Oxford Handbook of Populism* kitabında popülizm kavramını ideolojik yaklaşım, siyasal-stratejik yaklaşım ve sosyokültürel yaklaşım olmak üzere üç grupta tartışmıştır. Pippa Norris (2020) ise ideoloji olarak, bir grup fikir olarak ve retorik olarak olmak üzere üç başlıkta popülizm kavramını incelemiştir. Gidron ve Bonikowski (2013) ise ideoloji, söylem stili ve siyasal strateji olarak üç kategoride popülizm tanımlarını sınıflandırmıştır. Bu alışma popülizmin tanımlarını ideoloji, mantık, strateji, söylem ve siyasal stil olarak sınıflandırmayı kabul etmektedir. Aynı zamanda ekonomik popülizm tanımlarına da yer verilmektedir.

Bu çalışmada ilk olarak popülizmi ideoloji olarak kabul eden çalışmalar ele alınmaktadır (Abts ve Rummens 2007; Albertazzi ve McDonnell 2008; Canovan 2002; Kaltwasser 2014; Mudde 2004; Mudde ve Kaltwasser 2017; Rooduijn ve Pauwels 2011; Stanley 2008; Pstor ve Veronesi 2021). Mudde (2017) popülizmi ideolojik olarak ele alan görüşün son zamanlarda popülerlik kazandığını savunmaktadır. Popülizmi anlamak konusunda ideolojik olarak ele almak gerçekten de son derece yaygın bir görüştür.

Mudde'ye göre popülizm; toplumu “saf halk” ile “yozlaşmış elitler” olmak üzere iki homojen ve zıt grup olarak ayırarak, siyasetin halkın genel iradesinin (*volont gnrale*) bir ifadesi olması gerektiğini savunan bir ideolojidir. Dolayısıyla popülizm elitizm ve plüralizm karştıdır (Mudde 2004: 543). Mudde ve Kaltwasser 2017 yılında yaptıkları tanımda popülizmin ince-merkezli (*thin-centred*) bir ideoloji olmasına vurgu yapmışlardır: Onların bu tanımına göre popülizm; toplumu “saf halk” ile “yozlaşmış elitler” olmak üzere iki homojen ve zıt kamp olarak ayıran, siyasetin halkın genel iradesinin bir ifadesi olması gerektiğini savunan ince-merkezli bir ideolojidir (Mudde ve Kaltwasser, 2017: 6).

Freeden'a göre ince-merkezli ideolojiler sınırlı bir düşünsel kapsam ve hırsa sahiptir (Freeden 1998: 750). İnce-merkezli ideolojiler, sosyalizm ve liberalizm gibi kalın-merkezli (*thick-centered*) ideolojilere bağlıdır. Dolayısıyla tek başına popülizm toplumun sorunlarına çözüm üretemez (Mudde ve Kaltwasser, 2017: 6). Popülizm sosyalizm ve liberalizm düzeyinde entelektüel tutarlılığa sahip bir

ideoloji değildir (Niekerk 1972 aktaran Mudde 2004). Canovan ise ideoloji kavramını kullanırken Freeden’in yorumuyla kullandığını, yani daha nötr bir bakış açısı benimsediğini belirtmektedir (Canovan 2002: 30).

BAKIŞ AÇILARI	YAZARLAR	ANAHTAR KELİMELEER
İDEOLOJİ	Abts ve Rummens (2007), Albertazzi ve McDonnell (2008), Canovan (2002), Kaltwasser (2014), Mudde (2004), Mudde ve Kaltwasser (2017), Rooduijn ve Pauwels (2011), Stanley (2008), Pástor ve Veronesi (2021)	- Genel irade - Yozlaşmış elitler - Saf halk - İnce-merkezli ideoloji - Erdem
SİYASAL MANTIK	Laclau (2005)	- İki düşman grup - Talep - Hegemonya - Boş gösteren (<i>empty signifier</i>)
SİYASAL STRATEJİ	Weyland (2001), Weyland (2017), Weyland (2021), Ware (2002), Betz (2002)	- Kişiliksel (<i>personalistic</i>) bir lider - Doğrudan iletişim - Kurumsal olamayan ilişki
SÖYLEM	Laclau (2005), Stavrakakis ve Katsambekis (2014), Aslanidis (2016,) De Cleen ve Stavrakakis (2017), Panizza (2005)	- Ezilen halkın meşru talepleri - Gayrimeşru bir grup olarak elitler - Essex Okulu
SİYASAL STİL	Moffitt (2016), Moffitt ve Tormey (2014), Jagers ve Walgrave (2007) (iletişim stili)	- Estetik özellikler - İçerik - Benzerlik

Tablo 1. Popülizm Tanımlarının Sınıflandırılması

Daniele Albertazzi ve Duncan McDonnell ise popülizmi erdemli ve homojen bir halk ile egemen halkı haklarından, değerlerinden, refahından, kimliğinden ve sesinden yoksun bırakan (veya yoksun bırakmaya çalışan) olarak tasvir edilen bir dizi elit ve tehlikeli “ötekiler” ile karşı karşıya getiren bir ideoloji olarak tanımlamaktadır. Bu tanım ideolojiyi, Williams’ın çalışmasından hareketle belirli bir grubun karakteristiği olan inançlar, değerler ve fikirler sistemi olarak kabul etmektedir (Albertazzi ve McDonnell, 2008).

Pástor ve Veronesi (2021) ise popülistlere oy verme nedeninin eşitsizlik olduğunu savunarak; popülizmi iyi ve homojen görülen sıradan insanlar ile yozlaşmış ve ahlaksız kabul edilen elitleri karşı karşıya getiren bir ideoloji olarak tanımlamaktadır.

İkinci bakış açısı mantık (*logic*) olarak incelemektir. Popülizmi mantık olarak ele alan çalışma ise Laclau (2005)’nin *Popülist Akıl Üzerine* adlı çalışmasıdır. Önceki çalışmalarında (1977 ve 1980) popülizmi siyasal söylem olarak ele almışsa da bu çalışmada bir siyasal mantık olmasına odaklanmaktadır. Popülizm halkı var eden siyasal bir mantık ve söylemdir. Laclau’nun popülizm anlayışını Moffit iyi bir şekilde analiz etmiştir. Bu analize göre Laclau, herhangi bir siyasi projenin rekabet halindeki iki düşman grup arasındaki bölünmeye (biz ve onlar ya da elit ve halk) dayandığını iddia etmektedir. Talep ile oluşan bu gruplar, herhangi bir sistem içinde bir talep karşılanmadığında ve daha sonra karşılanmayan diğer taleplerle bağlantı kurduğunda, sistemin ortak düşmanlığını paylaştıkları için birbirlerine denk bir zincir oluşturabilirler. Bir lider aracılığıyla “halk” bulunduktan sonra halk, sistem değişimi için talepte bulunur. Bu şekilde halk siyasetin öznesi haline gelir. Eğer "halk" siyasetin öznesiyse, o zaman popülizm siyasetin mantığıdır (Moffit 2016: 23).

Bir başka bakış açısı siyasal stratejidir. Popülizmi strateji olarak ele alan çalışmaların en önemlisi Weyland’a (2001, 2017, 2021) aittir. Bunun yanında Ware (2002) ve Betz (2002) de çalışmalarında popülizmi bir politik strateji olarak ele almışlardır. Weyland’ın tanımına göre popülizm, kişiliksel (*personalistic*) bir liderin, çoğunlukla örgütlenmemiş çok sayıda takipçiden gelen doğrudan, aracısız,

kurumsal olmayan desteğe dayalı hükümet gücünü aradığı veya uyguladığı siyasi bir stratejidir (Weyland 2001).

Weyland'a (2017) göre bu yaklaşım, sorunları kendi lehine çeviren ve fırsatları değerlendiren liderden bahsetmektedir. Fırsatları kullanmak konusunda becerikli olan bu liderler bir ideolojiye bağlanmaktan kaçınmaktadır. Liderlik geniş kapsamlı kitle desteği sayesinde sürdürülmektedir. Popülizmde plüralist bir anlayış olmadığı için kişisel lider kendisini halk iradesinin karşılığı olarak görmektedir. Liderler farklı gruplardan gelen insanları bir araya getirerek onları halk kavramında birleştirmek konusunda başarılıdırlar. Bunu aracısız ve kurumsal olmayan bir ilişki kurarak yapmaktadırlar. Popülist liderler sık sık televizyonda boy göstererek, insanlarla yüz yüze bir şekilde iletişim kurmaktadırlar.

Popülizm tanımı yaparken liderlerin yozlaşmış olduklarını savunan akademisyenler, yani ideolojik bakış açısını ele alanlar, Weyland tarafından eleştirilmektedirler. Popülistler halk ile doğrudan iletişim kurar; kamuoyu yoklamalarından yararlanırlar. Yani ahlaki bir durumdan ziyade strateji söz konusudur. Aynı zamanda siyasal strateji bakış açısı, popülist hareketlerdeki ve liderlerdeki değişimler ile popülizmin doğasında var olan değişiklikleri yakalama konusunda faydalı bir bakış sunduğunu savunmaktadır (Weyland 2017).

Dördüncü ele alış tarzı ise söylemdir (*discourse*). Bu görüşü savunanlar arasında Ernesto Laclau'ya ait çalışmalar önem arz etmektedir. Laclau (2005) popülizmin tanımı yaparken siyasal mantık ve söylem yönünü vurgulamaktadır. Popülizmi bir söylem olarak kabul eden çalışmalar (Aslanidis 2016; De Cleen ve Stavrakakis 2017; Stavrakakis ve Katsambekis 2014; Panizza 2005) literatürde genişçe yer bulmaktadır.

Panizza popülizm tanımını yaparken Laclau'nun eserlerinden etkilendiğini belirtmiştir. Ona göre bu yaklaşım, popülizmi toplumu olarak halk (ezilenler) ve diğerleri arasında sembolik olarak bölerek siyasi alanı basitleştiren statüko karşıtı söylem olarak anlamaktadır (Panizza 2005: 3). De Cleen ve Stavrakakis ise popülizmi “halk” ve “elit” olarak bir aşağı/yukarı antagonizma çizgisinde yan yana getirilen dikotomik bir söylem olarak görmektedir. Halk büyük güçsüz bir grup olarak inşa edilirken karşısında elit, küçük gayrimeşru şekilde güçlü olan bir grup

olarak tasvir edilir. Popülist politika, elitlerin karşısında halkı temsil ettiğini iddia ederek; halkın meşru taleplerini engelleyen elitlere karşı halkın taleplerini halk iradesinin ifadesi olarak sunmaktadır (De Cleen ve Stavrakakis, 2017 :310).

Aslanidis (2016) popülizmi söylemsel bir çerçeve olarak ele almanın iki avantajı olduğunu savunmaktadır. İlki popülist mesajın kavramsal yönlerini daha iyi nitelemesidir, diğeri ampirik araştırmalar için sağlam bir metodolojik çerçeve sağlamasıdır (Aslanidis 2016: 98).

Literatürde popülizmi siyasal stil olarak ele alan çalışmalar da (Moffitt 2016, Moffitt ve Tormey 2014) başka bir görüşü temsil ederler. Moffitt ve Tormey politik stili siyasal ilişkileri tasarlamak için kullanılan performanslar repertuarı olarak tanımlamaktadır (Moffitt ve Tormey, 2014: 387).

Siyasal stili Moffitt bir başka çalışmasında, siyasal olanı hükümetin alanından alarak günlük hayata yayan güç alanlarını yaratmak ve yönlendirmek için kullanılan izleyicilere yapılan somutlaştırılmış, sembolik olarak aracılık edilen performansın repertuarları olarak tanımlamaktadır (Moffitt 2016: 38).

Bu görüşe göre modern siyasette popülist, teknokratik ya da otoriter gibi çeşitli siyasal stiller söz konusudur. Popülist siyaset tarzında önemli olan, ilgili kişilerin performanslarının popülist lider ile “halk” arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediğidir. Bu bakış açısı günümüz siyasetinin stilize olduğunu, dolayısıyla estetik özelliklerinin ya da performanslarının gitgide önem kazandığını savunmaktadır (Moffitt ve Tormey, 2014).

Bu bakış açısı siyasal analiz yapmayı kolaylaştırmak ve ampirik çalışmalar için faydalı olmak amacıyla ortaya konmaktadır. Popülizmin özünü ortaya çıkarma amacı gütmemektedir. Popülizmi tanımlamak ve analiz etmek zor olduğundan dünyadaki farklı örneklerin benzerliklerini ortaya koyarak bir kavram ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Politik stil görüşünün, popülizmin performatif boyutlarını merkeze alarak stil ve içerik arasındaki ilişkiyi analiz etme şansı sağladığı iddia edilmektedir (Moffitt ve Tormey, 2014).

Moffitt ve Tormey popülist stilin belirli unsurları olduğunu savunmaktadır. Bunlardan ilki halka hitap etmektir. Halk, egemenliği elinde tutan aynı zamanda popülizmin merkezinde olan bir unsurdur. Halka hitap edilirken toplum, halk ve

“diğeri” ya da diğeri olmak üzere ikiye bölünür. Ancak Mudde’nin söz ettiği şekilde saf halk ile yozlaşmış elitler arasında bir ayrım olmak zorunda değildir. Popülistler her zaman elitlerin yozlaşmış olduğuna inanmak zorunda değildir; ya da elitlere karşı da olmayabilir. Toplumdaki bu iki grup halk ve toplumdaki bir başka grup (örneğin mülteciler) olabilir. Bununla birlikte popülistler her halükârda elitlere mesafeli olduklarını savunmaktadırlar (Moffitt ve Tormey, 2014: 391).

Kriz, yıkım ve tehdit popülist stilin diğeri unsurudur. Taggart (2000)’a göre kriz, yıkım ve tehdit algısını popülizm itici güç olarak kullanmaktadır. Temsili sorunların yanında ekonomik sıkıntılar ve göç buna örnek olarak verilebilir. Bu durumlarda popülistler hızlı ve kararlı kararlar alır ve daha basit ve doğrudan bir iletişim kurmaya eğilimli olurlar (Moffitt ve Tormey, 2014: 391- 392).

Kötü davranışlar ise popülist siyasal stilin bir başka unsurudur. Popülistler söylemlerini kabalaştırarak “uygun” davranış şekillerini göz ardı etmektedirler. Daha ılımlı, rasyonel ve teknokratik söylemler yerine argo, siyasal olarak yanlış ve “renkli” bir dil tercih ederler (Moffitt ve Tormey, 2014: 392).

Politik stilden bahsedilmişken, popülizmi bir iletişim tarzı olarak tanımlayan Jagers ve Walgrave’nin çalışması da gözden kaçırılmamalıdır. Çalışma popülizmi halka atıfta bulunan siyasal aktörlerin siyasal iletişim tarzı olarak tanımlamaktadır. Bu siyasal aktörler siyasetçiler, siyasal partiler veya bir hareketin lideri olabilir. Popülizmi bir stil olarak ele almak, muğlak olan bu kavramı tartışmayı kolaylaştırabilir (Jagers ve Walgrave, 2007).

Diğeri yandan bu çalışma bir politik ekonomi çalışması olduğundan ekonomi yönüyle popülizmi ele almak önemlidir. Bu noktada karşımıza çıkan ekonomik popülizm kavramını tanımlamak gerekmektedir. Dornbusch ve Edwards tarafından ekonomik popülizm, büyüme ve yeniden gelir dağılımını vurgulayan; enflasyon ve bütçe açığı finansmanının risklerini, dış kısıtlamaları ve ekonomik aktörlerin agresif piyasa dışı politikalara verdiği tepkiyi önemsizleştiren bir ekonomi yaklaşımıdır (Dornbusch ve Edwards, 1991: 9).

Rodrik ise popülizmin ortak çıkarlarla birleştiği varsayılan halkı temsil ettiğini belirtmektedir. Güçler ayrılığı ve bağımsız yargı olmadığı takdirde demokrasi bir tiranlığa dönüşebilir. Benzer bir durum ekonomide de söz konusudur. Rodrik’e göre

popülist ekonomilerde bağımsız merkez bankası, dış kısıtlamalar (küresel ticaret kuralları gibi) ve özerk düzenleyici kurumlar gibi değerler reddedilmektedir. Siyasal popülizm her koşul altındayken zarar verici olsa da belirli şartlarda ekonomik popülizm bir düzeyde olumlu etkiler sağlayabilir (Rodrik 2018a).

Sınıflandırma ve çerçeve çizmek için popülizmin zor bir kavram olduğunun altı çizilmişti. Popülizm kaynaklarının net olduğu bir kavram değildir. Bu konuda Acemoğlu, De Feo, De Luca ve Russo (2020) yaptıkları çalışmada günümüzde sağ popülist partilerin artan oy oranları ile ilişki kurmak için iki savaş arasındaki İtalya'nın durumunu ele almışlardır. Bu çalışmaya göre 1. Dünya Savaşı'ndan sonra Sosyalist Parti'ye destek verilmesi ve sonra faşizmin ortaya çıkması arasında bir ilişki vardır. Yani Sosyalizm tehdidi faşizmin ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1919 seçimlerinde Sosyalist Parti'ye yönelik destek insanları korkutmuş ve 20'li yıllarda faşizm İtalya'da yükselmiştir. Buna göre 1919 seçimleri ve tarım grevleri arasında ilişki vardır. Bu ilişki girişimcileri ve toprak sahiplerini rahatsız etmiş ve sosyalizmi tehdit olarak görmelerine neden olmuştur. 1924 yılında faşistlere oy veren seçmen daha çok merkez sağdaki seçmendir. İş dünyası ve toprak sahipleri organize olarak faşizmin yükselmesi sürecinde etkili olmuşlardır. Savaşın getirdiği şok 1919 seçimlerinde Sosyalist Parti'ye yönelik desteği arttırmış, böylece hem şehirdeki hem de kırsaldaki elitler İtalya'daki faşizme yönelik desteğin artmasına katkıda bulunmuşlardır.

1.1.2. Popülizm, Otokrasi ve Demokrasi

İncelenecek kavramlardan bir tanesi demokrasidir. Demokrasi ve popülizm ilişkisi literatürde kendine genişçe yer bulmaktadır. Bu çalışmayı anlamak amacıyla öncelikle demokrasi kelimesinin tanımı yapılabilir. Avrupa'da popülizm demokrasinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Yapılan serbest seçimler sonucunda popülist partilere oy verilmektedir. Dolayısıyla popülizmin demokrasinin bir sorunu olduğu düşünülebilir. Demokrasi ve liberal demokratik değerlerin çerçevesinin çizilmesiyle iki kavramın ilişkisi daha verimli şekilde tartışılabilir.

Demokrasi Yunanlıların muhtemelen Atinalıların icat ettiği Yunanca bir kelimedir. *Demos* halk (*the people*), *kratos* ise yönetmek (*to rule*) anlamına gelmektedir.

Demos kelimesinin Atina’da tüm Atina halkı, sıradan halk ya da yoksullar anlamlarında kullanılması ilginçtir. Robert Dahl’a göre demokrasi kelimesi, demokrasiyi eleştiren aristokratlar tarafından, onların hükümetteki kontrolünü zorla alan sıradan halkı küçümsediklerini göstermek için kullandıkları bir sıfattır (Dahl 1998: 11-12).

Demokrasi tek bir tanıma sahip olmamakla birlikte, birçok ülkede farklı şekilde uygulanmaktadır. Halkın kendi kendini yönetmesi, halkın yönetimde olduğu sistem olarak tanımlanmaktadır (Przeworski 2010: 8–9). Lipset’e göre demokrasi hükümet yetkililerini değiştirmek için düzenli anayasal fırsatlar sağlayan siyasal sistemdir. Çatışan çıkar grupları arasında toplumsal karar alma sorununun çözümü olan bu sosyal mekanizma, nüfusun mümkün olan en büyük kısmının siyasal makam rakipleri arasından seçim yapma konusunda karar vermesini sağlamaktadır (Lipset 1959: 71). Alexis Tocqueville tarafından *Amerika’da Demokrasi* adlı eserinde “çoğunluğun tiranlığı” olarak nitelendirilmektedir.

Popülizm ile demokrasi tartışmalarında liberal demokrasi kavramını dahil etmek gerekmektedir. Liberal demokrasi Heywood’a göre “*sınırlı yönetim ilkesi ile halkın rızası ideali arasında denge sağlayan demokratik bir yönetim biçimidir. Onun “liberal” nitelikleri, hürriyetleri garanti altına almak ve vatandaşların devlete karşı korunabilmesini sağlamak için tasarlanmış, yönetimi içerden ve dışardan frenleyen ağırlarda yansımaları bulurlar.*” Liberal demokrasi, bireysel haklar ile özgürlükler, anayasal yönetim ve düzenli seçimler gibi niteliklere sahiptir (Heywood 2015: 240-241).

Dahl ise demokrasinin belirli siyasal kurumlar ile garanti altına alınması gerektiğini belirtmektedir. Bunlar seçilmiş yetkililer, özgür, adil ve sık yapılan seçimler, ifade özgürlüğü, alternatif bilgi edinme kaynakları, kurumsal otonomi, vatandaşların siyasal sürece dahil edilmesi olmak üzere altı tanedir (Dahl 1998: 85-86). Dolayısıyla Dahl’a göre demokrasinin, liberal değerler ile güçlendirilebileceği söylenebilir.

Demos yani halk kavramının popülizm ve demokrasi tartışmalarında önemini gözden kaçırmamak gerekmektedir. Popülizmin ve liberal demokrasinin ele aldığı halk anlayışı birbirinden farklıdır. Popülizme göre halk denince ortak kimliği

paylaşan homojen topluluk anlaşılırken, liberal demokrasi özgür ve eşit vatandaşlardan oluşan indirgenemez çoğulcu (*plurality*) halk anlayışına sahiptir (Rummens 2017).

Popülizm ile liberal demokrasinin ilişkisini inceleyen modern çalışmalar negatif ilişki, pozitif ilişki ve belirsiz olmak üzere üç farklı grupta toplanabilir. Liberal demokrasi ile aralarında negatif bir ilişki olduğunu savunan görüş, popülizmin liberal demokrasiye zarar verdiğini savunmaktadır (Albertazzi ve Mueller 2013; Levitsky ve Loxton 2012; Pasquino 2008; Urbinati 1998). Popülizmi demokrasinin patolojisi ve anormalliği olarak nitelendiren çalışmalar da gözden kaçırılmamalıdır (Rosanvallon 2008; Taggart 2002). Bu görüşü savunanlara göre popülizm halkın egemenliği ve çoğunlukçuluk (*majoritarianism*) gibi değerlere fazla ağırlık verirken, azınlıkların korunması ve bireysel haklar gibi konuların göz ardı edilmesi söz konusudur (Moffitt 2016: 136). İlişkiyi belirsiz olarak nitelendirenler de vardır (Mudde ve Kaltwasser 2017).

Pasquino'ya göre popülizm demokrasiyi güçlendirmez, hatta istikrarsız hale getirir. Bunun sebeplerinden bir tanesi destekçilerinin, popülist liderlere her koşulda inanmalarıdır. Destekçileri elde ettikleri her iyileştirmenin sebeplerini liderlerinin olağanüstü iyi özelliklerinde aramaktadırlar. Aynı zamanda popülistlerin güçlenmek adına bir düşman yaratmaları söz konusudur. Bu düşman, müesses nizam ya da göçmenler olabilir. Pasquino'ya göre bu düşmanlık iş birliğini engellemektedir. Ayrıca popülizmin halk ve lider arasındaki doğrudan ilişkiye vurgu yapmasından dolayı, siyasal kurumlar önemini yitirmektedir (Pasquino 2008).

Bu görüşe göre popülizm demokrasiye bir tehdit olmasına rağmen, aslında demokrasinin prosedürleri ile iç içedir. Popülist partiler seçimleri ve kendi tercih ettikleri politikaları yürürlüğe koymak adına referandum gibi araçları gayet iyi şekilde uygulamaktadırlar. Bir yandan da demokrasinin beraberinde getirdiği karmaşık prosedürlerden ve kendilerine getirilen eleştirilerden kaçınmaktadırlar (Albertazzi ve Mueller, 2013: 364). Levitsky and Loxton ise, Peru incelemesinden yola çıkarak, Latin Amerika'da popülizmin demokrasiye faydalı olmasından ziyade demokrasiye tehdit olduğunu savunmuştur. Latin Amerika'da demokrasi kapsayıcı

olsa da nadiren demokratikleştirmeye neden olmaktadır. Bunun sebebi liberal demokrasinin ve liberal demokrasinin kontrol ile denge gibi niteliklerinin bazı ülkelerde güçlü olmamasıdır. Liberal demokratik kurumların güçlü olduğu ülkelerde (Şili, Uruguay ve Kosta Rika) popülistlerin daha zayıf olduğu söylenebilir. Dolayısıyla Levitsky and Loxton; Mudde ve Kaltwasser'in (2012a)¹ iktidara gelmiş popülistlerin konsolide olmayan demokrasileri zayıflattığına dair hipotezini doğrulamaktadır (Levitsky and Loxton 2012: 180-181).

Literatürde aynı zamanda popülizm ile demokrasi arasında pozitif ilişki olduğunu iddia eden çalışmalar da kendine yer bulmaktadır (Canovan 1999; Laclau 2005). Bu görüş popülizmi demokrasinin temellerinden biri olarak kabul etmektedir. Bunun sebebi popülizmin halkın egemenliği ve çoğunlukçuluk gibi konulara vurgu yapmasıdır (Moffitt 2016: 137). Dolayısıyla bu görüştekiler popülizmin, demokrasiye düzeltici etkisi olduğunu savunmaktadırlar.

Laclau'ya göre halk demokrasinin parçasıdır. Aynı zamanda popülizm elit olmayan “diğer” kesimlerin de varlıklarını göstermeleri açısından yararlı olabilir (Laclau 2005). Canovan ise popülizmin elitleri dengeleme konusunda yardımcı bir unsur olduğunu savunmaktadır. Demokratik kurumlar yabancılaşmaya yol açmaktadır. Buna karşın Conovan popülizmi “kurtarıcı” bir siyaset türü olarak görmektedir (Canovan 1999).

Mudde ve Kaltwasser (2017) demokrasi ve popülizm arasında net bir şekilde olumlu veya olumsuz bir ilişki olduğunu savunmamaktadır. Hem negatif hem pozitif olabileceğini ifade etmektedirler. Bu görüş genelleme yapmaktan ziyade bölgesel karşılaştırmalar yaparak popülizmin etkisini inceme taraftarıdır (Moffitt 2016: 138).

Mudde ve Kaltwasser hem popülizmin demokrasiyi demokratikleştirdiğini savunanların hem de demokrasinin popülizm nedeniyle zarar gördüğünü savunanların belirli bir yere kadar haklı olduğunu düşünmektedirler. Popülizmin demokrasiye düzeltici ya da tehdit edici etkisinin belirlenmesinde o ülkenin seçim

¹ Mudde ve Kaltwasser'e göre popülistler konsolide olmayan demokrasilerde iktidara geldiklerinde en etkili ve güçlü konumlarında olurlar. Bu durumda liberal demokrasinin en tehlikede olduğu zamandır (Mudde ve Kaltwasser 2012: 24).

gücü ile durumunun belirleyici olduğunu savunmaktadırlar. Eğer elitler tarafından yeterince iyi temsil edilmediklerini düşünen gruplar varsa bu gruplar için popülizm demokrasiye düzeltici bir etki yapabilir. Latin Amerika’da sol popülistler eşitsizliği dile getirip, ekonomik ve politik olarak dışlanmış belirli sektörlerin entegrasyonu konusunda gelişme sağlanmasına yardımcı olmuşlardır (Mudde ve Kaltwasser, 2017).

Diğer yandan popülizmin çoğunluğun yönetmesi fikrinden hareketle, azınlığa ve onların haklarını koruyan kurumlara zarar vermesi söz konusudur. Avrupa’da devletin tek bir etnik kökene ait insanları bir arada bulunduran bir demokrasi inşa etme politikaları diğer grupların haklarını sekteye uğratabilir. Aynı zamanda popülizm rekabete de zarar verebilir; çünkü popülistler karşı tarafı düşman olarak nitelendirip medyaya erişimlerini kısıtlama eğilimindedirler (Mudde ve Kaltwasser, 2017). Dolayısıyla incelenen farklı örneklerde farklı durumlar çıkması nedeniyle genelleme yapmak doğru olmayacaktır.

Popülizmin otokrasi ile ilişkisini de incelemek faydalı olabilir. Popülist liderlerin otoriterleşmeye meyilli olduğu görüşü hakimdir. Popülist liderlerin çoğunun karizmatik liderler oldukları gözden kaçırılmamalıdır. Özellikle Marine Le Pen’in en karizmatik popülist liderlerden olduğu söylenebilir. Popülist hareketler belirsizlikleri çıkarları için kullanabilir. Yaşanan siyasi ya da ekonomik belirsizlikleri güçlü lider, güçlü devlet ve güçlü demokrasi vurgusuyla alt etme propagandası yapabilirler. Dolayısıyla bu durum onları otokrasiye yönlendirebilir. Otokrasi ve popülizm arasında doğrudan bir ilişki vardır.

Otokraside otoriteye sahip belirli bir merkez figür vardır. Bu figür ona meydan okunamayacak sağlam bir güce sahip, çıkarları doğrultusunda hareket eden bir figürdür. Otokratik bir lider kişisel karizma veya toplumsal deneyim ile büyüyebilir. Kurumsal seviyede ise otokratik hükümet ekonomik elitler ve siyasal partiler üzerine inşa edilebilir (Shaw 2020: 41-42).

Popülizmin otokrasi ve demokrasi arasında kalmış son derece belirsiz birçok yere çekilebilecek bir kavram olduğu görülmelidir. Daha önce bahsedildiği üzere popülizm net bir tanıma sahip değildir. Popülist liderler seçimle gelen yani demokrasi ile gelen liderlerdir. Ancak otokrasiye meyilleri olan kişiler oldukları

görülmektedir. Aynı zamanda seçmen de buna meyillidir. Dolayısıyla popülizm anlamak ve çerçevesini çizmek için zor bir kavramdır.

1.2.POPÜLİZMİN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

Popülist hareketlerin tarihi incelendiğinde 19. yüzyılda yaşanan gelişmeler ön plana çıkmaktadır. ABD Halk Partisi, Rusya'daki *Narodniki* hareketi, Fransa'daki *Boulangism* popülizmin ortaya çıkışında önemli üç unsurdur (Kaltwasser ve diğerleri, 2017).

ABD Halk Partisi, Demokrat Parti ile Cumhuriyetçi Parti'yi birbirlerine çıkarları dolayısıyla bağlı olmakla suçlayan siyasal alanda üçüncü güç olmaya çalışan bir partiydi. Siyasetçileri eleştirdiği gibi demiryolları ve bankalara karşıydı (Kaltwasser ve diğerleri, 2017: 3). 1892 yılında kurulan bu partinin üyeleri popülist olarak anılmaktadır.

1861-1865 yılları arasında yaşanan Amerikan İç Savaşı'nın meydana getirdiği ekonomik ve kültürel sorunlar Halk Partisi'nin ortaya çıkmasına neden olduğu söylenmektedir. Kuzey ve Güney arasında gerçekleşen savaşı Kuzey kazanmış ve kölelik kaldırılmıştır. Kuzey, siyasal ve finansal güce sahip şehirleşmiş bir bölge iken; Güney kölelik gücüne dayanan, özellikle pamuk üretimi yapan tarıma dayalı bir ekonomidir. Savaş sonrasında yapılan ekonomi ve para politikaları zaten savaşı kaybetmiş olan Güneylileri daha da zor bir duruma sokmuştur. Güneyli işçiler ve çiftçiler ekonomik sıkıntılarla uğraşırken; Kuzey demiryollarına, gelişmiş telgraf sistemine ve endüstriyel emeğe sahiptir. Aynı zamanda Kuzey, ABD siyaseti ve ekonomisini şekillendirmektedir. Tüm bunların sonucunda Güneyli bir hareket olarak Popülist Hareket ortaya çıkmıştır. Ekonomik ve siyasal olarak güçlü olan Kuzey'e ve onu temsil eden başarısız parti sistemine karşı Halk Partisi bölgesel tarımsal radikalizmi temsil etmektedir (Taggart 2000: 29-31).

Narodniki ise Rusya'da 1860 ve 1870'li yıllarda yaşanan bir halk hareketidir. Şehirli idealist öğrencilerin Çarlık rejimini devirme amacıyla kırsal kesimdeki insanları bir araya getirmeye çalıştığı devrimci bir harekettir. Alexander Herzen'i

takip eden bu öğrenciler var olan düzene devrimci bir bakış açısı getirmek için şehirlerden kırsal kesimlere giderek insanlara belirli şeyleri öğretmek ve onları isyana yönlendirmek istemişlerdir. Bu hareket Bolşevikleri ve Rus entelektüellerini etkilemiştir. Ancak başarısız olduğunu belirtmek gerekmektedir. Hareketin belirli özellikleri ABD’deki yaşanan gelişmelerle benzerlik taşır (Kaltwasser ve diğerleri 2017: 3; Taggart 2000: 46).

Fransa’da 1896-1898 yılları arasında Üçüncü Cumhuriyet’in önemli siyasetçilerinden biri General Georges Boulanger’dır. Milliyetçi kişiliği ile bilinen Boulanger savaş bakanı olarak görev yapmıştır (Kaltwasser ve diğerleri, 2017:4). Boulanger’in siyasal görüşünün yansıması Boulangism adıyla bir siyasal harekete dönüşmüştür. Jacques Néré’ye göre Boulangist hareket ile ekonomik kriz arasında doğrudan bir bağlantı söz konusudur. O dönem Fransa’da yaşanan işsizliğe karşı bu hareket insanlara iş fırsatları vadetmekteydi (Néré 1958 aktaran Hutton 1976). Sanayi, ticaret ve tarımın ekonomik kriz yaşanan bir dönemde özellikle korunması gerektiğini savunan bir program yayınlamışlardır. Boulangism, Belçika gibi ülkelerden gelerek iş arayan göçmenlere karşı artan düşmanlığı istismar eden ilk harekettir (Eatwell 2017).

Popülizmin modern tarihi ele alındığında Federico Finchelstein’nın çalışması 1945 sonrası popülist hareketleri anlamak için önemli bir sınıflandırmadır. Klasik popülizm olarak adlandırılan dönem; Arjantin’deki Peronizm’i, Brezilya’daki Varguismo’yu (1951-1954), Kolombiya’daki Gaitanismo’yu (1940’ların sonları), Ekvador’daki José María Velasco Ibarra’yı (1930’dan ve 1970’lere) ve Peru, Venezuela ve Bolivya’daki savaş sonrası popülist deneyimleri kapsamaktadır. Neoliberal dönem; Arjantin’deki Carlos Menem’i (1989-1999), Brezilya’daki Fernando Collor de Melo’yu (1990-1992), Ekvador’daki Abdalá Bucaram’ı (1996-1997), Peru’daki Alberto Fujimori’yi (1990-2000) ve İtalya’daki Silvio Berlusconi’yi (1994-1995, 2001-2006, 2008-2011) kapsamaktadır. Sol Neoklasik popülizm ele alındığında ise Arjantin’de Kirchner dönemi (2003-2015), Venezuela’daki Hugo Chávez (1999-2013), Ekvator’da Rafael Correa (2007-2017) ve Bolivya’da Evo Morales (2006-2019), Nicolás Maduro (2013-) dönemleri ile Avrupa’daki Yunanistan ve İspanya örnekleri dahil edilmektedir. Sağ ve aşırı sağ

popülizm ise 1970’li yıllardaki Peronist aşırı sağ ile Avrupa’da genellikle muhalefette olan hareket ve liderleri kapsar (Finchelstein 2019: 101-102).

1.3. LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmanın bu kısmında literatür taraması yapılmaktadır. Ekonomi ile oy verme davranışları ilişkisini, sağ popülizmin politik ekonomisini ve Fransa ve İsveç’teki popülizmi ele almaktadır.

Ekonominin oy verme davranışlarına etkisi üzerine olan çalışmalar literatürde kendisine genişçe yer bulmaktadır (Abrams 1980; Bloom ve Price 1975; De Neve 2014; Funke, Schularick ve Trebesch 2016; Lewis-Beck, Nadeau ve Elias 2008; Peña ve Saalfeld 2022; Proaño, Hernández ve Kriesi 2016). Ekonomik koşulların seçimlere ve seçmenin oy davranışlarına etkisinin olduğu görüşünün literatürde birçok çalışma ile tartışıldığı görülmektedir. Farklı ampirik çalışmalar farklı ekonomik koşulların seçmen üzerindeki etkisini analiz etmiştir.

Sınıf bazlı oy verme davranışının geride kaldığını, değerler bazında oy verildiğini savunan görüşlere yer vermek gerekmektedir (Inglehart 1990). Inglehart’a göre geçmişte sınıf çatışması üzerinden oy verme gerçekleşmiş olsa da artık bu durum söz konusu değildir. Batı politikası sınıftan ziyade, değerler üzerinden kutuplaşmaktadır. Ancak bu durum ekonominin siyaset üzerinde önemi olmadığı anlamına gelmez.

Literatür taramasında popülist politikaların ekonomik sonuçları çok yaygın olarak tartışılmamaktadır. Ancak kısaca birkaç noktadan bahsetmekte fayda vardır. Popülist ekonomilerde kısa dönemli ekonomi programları yapılmaktadır. Amaç seçim kazanmak olduğundan uzun dönemli politikalara gerek görülmemektedir. Ancak kısa dönemli yapılan yanlış politikalar uzun dönemde zararlı olabilir. Yapılan ekonomi programı sıradan insanı korumayı ve zenginliği yeniden dağıtmayı amaçlamaktadır. Ancak bunun sonucunda enflasyon ve borç ortaya çıkabilir (Munro 2020). Popülistlerin ekonomi politikalarının sonuçlarının sorunlara neden olduğunu belirten en önemli çalışmalardan bir tanesi Dornbusch ve

Edwards (1991)'a aittir. Dornbusch ve Edwards'a göre popülist rejimler tarihsel olarak, aşırı genişleyen makroekonomik politikalar kullanarak gelir eşitsizliği sorunlarıyla başa çıkmaya çalışmışlardır. Bütçe açığı finansmanının, genelleştirilmiş kontrollerin ve temel ekonomik dengelerin göz ardı edilmesine dayanan bu politikalar neredeyse kaçınılmaz olarak, toplumun daha yoksul kesimlerine zarar verecek şekilde büyük makroekonomik krizlerle sonuçlanabilir (Dornbusch ve Edwards 1991: 1).

Öniş ve Kutlay (2020) literatürde sağ popülizmi inceleyen çalışmalarda popülizmin belirleyicileri konusunda keskin bir ayrım olduğunu vurgulamaktadır. Bazı araştırmacılar popülizmin belirleyicisi olarak ekonomik nedenlere, bazıları ise kültürel nedenlere odaklanmaktadır. Öniş ve Kutlay ise sağ popülizmi çalışmanın en iyi yolunun iç ve dış politika bağlantısını göz önünde bulundurarak kimlik ve ekonomi etkenlerinin karşılıklı etkileşiminin incelenmesiyle olduğunu savunmaktadırlar.

Bu literatür taramasında popülizmi hem ekonomik faktörler ile açıklayanlara hem de kültürel faktörlerle açıklayanlara yer verilecektir. Literatür taramasının bu kısmında popülizmin kaynağında kültürel konuları arayan çalışmalara yer verilecektir. Bu çalışmalar popülizmi kültürel ve ideolojik kavramlar ile açıklar. Popülizm daha çok göç, yabancı düşmanlığı, ırkçılık, İslamafobi gibi konularla ilişkilendirilir.

Popülizm literatüründe popülizmin ekonomik faktörler ile tanımlanamayacağını savunan görüş yer almaktadır. Bazı çalışmalara göre popülizmi ekonomik bir tanım ile açıklamak problemlidir. Bunun birinci sebebi popülizmi kavramsallaştırmak için net kriter sağlamayacağının düşünülmesidir. İkinci sebebi ise ekonomik şekilde tanımlamanın sol popülizmi kapsarken, sağ popülizmi açıklayamamasıdır (Kaltwasser ve diğerleri, 2017: 14). Benzer şekilde Mudde ve Kaltwasser Avrupa'daki popülizmin göç ve yabancı düşmanlığı odaklı olduğunu, Latin Amerika'da ise kayırmacılık ve kötü ekonomi yönetimi üzerine olduğunu ifade etmektedir (Mudde ve Kaltwasser, 2017: 2). Inglehart ve Norris (2016) kültürel faktörlerin popülist partilere verilen desteği açıklama konusunda ekonomik nedenlere göre daha tutarlı olduğunu savunmaktadır. Abreu ve Öner (2020) de

İngiltere üzerine yaptıkları çalışmada ekonomik faktörlerden ziyade popülizme neden olan faktörün kültürel olduğunu ortaya koymuştur.

Popülizmi kültürel faktörlerle açıklayanlar göç karşıtlığı, Avrupa-karşıtlığı, milliyetçilik, otoriterlik, ırkçılık gibi kültürel ve kimlik konuları ile ilişkilendirir (Abramowitz ve McCoy 2019; Eatwell ve Goodwin 2018; Franzosi, Marone ve Salvati 2015; Harmsen 2010; Margalit, Shir ve Solodoch 2022; Mudde 2007; Mutz 2018; Inglehart ve Norris 2016; Rydgren 2008b).

Kültürel faktörlerle popülizmin nasıl ele alındığına bakılırsa kültürel tepki tezi (*The cultural backlash thesis*) ile karşılaşılır. Kültürel tepki tezi popüler partilere yönelik desteğin sadece ekonomi ile açıklanamayacağını, daha çok kültürel değişime yönelik bir tepki olduğunu ifade eder. Bu daha çok sosyolojik psikolojik bir tepkidir. Daha çok yaşlı seçmen 20. yüzyılda toplumun yaşadığı değerler değişiminden korkmuş ve bundan korunmak istemektedir. Bu teoriye göre geleneksel değerlerin tutulmasını isteyen ve değişime karşı olan bu daha yaşlı ve daha az eğitilmiş kesim arasında popülizme yönelik talep daha yüksek olabilir. Bu değişim daha çok yeşil partiler, çevre hareketleri, ırk ve cinsiyet eşitliği, insan hakları gibi konularla ilişkilidir. Kültürel değişimden korkan bu kesim arasında yabancı düşmanlığı yaygındır (Inglehart ve Norris 2016).

Margalit ve diğerleri (2022) ekonomik faktörlerin popülizm ile ilişkisi olduğunu kabul eder ancak kültürel faktörleri incelemek gerektiğini savunur. Çünkü kültürel nedenler muğlaktır. Kültürel faktörlerin popülizm ile ilişkisini beş grupta açıklamaktadırlar. Bunlar kuşaklar arası tepki, etnokültürel yabancılaşma, kırsal dargınlık, sosyal statü kaygısı ve topluluk dağılmasıdır.

Rydgren (2008b) sağ popülizme oy verenler ile göçün azalmasını isteyenler arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda ve Norveç üzerine yapılan bu çalışmada göçün toplumsal huzursuzluk ve suç ile ilişkili olduğunu ve radikal sağa yönelmeye neden olduğunu savunmuştur.

Mutz (2018) 2016 yılında ABD’deki seçimlerde Trump’ın kazanmasının nedeninin ekonomi ile alakalı olmadığını savunmaktadır. Bu çalışmaya göre 2016 yılında Trump’ın kazanmasını sağlayan seçmen aslında statüsü daha düşük olan seçmen değildi. Aksine yüksek statüsü olan seçmen değişimden korktuğu için böyle bir oy

verme davranışı sergiledi. Beyaz Amerikalılar ırksal çeşitlilik ve küreselleşmeden korkmuşlardır.

Tabellini (2020) 1910 ve 1930 yılları arasında ABD'yi incelediği çalışmasında göç karşıtlığının ekonomik nedenlerle ilgisi olmadığını, yerel halk ve göçmenler arasındaki kültür farkının göç karşıtlığı ile ilişkili olduğunu savunur. Bu dönemde yaşanan göçlerin aslında istihdama katkı sağladığını ifade etmektedir. Göç, göç karşıtlığına yönelik yasaları tetiklemektedir.

Literatürde popülizmi ekonomik kavramlarla açıklamayı amaçlayan çalışmalar vardır (Dani Rodrik 2018b; Guiso, Herrera, Morelli ve Sonno 2017; Guriev 2018; Pástor ve Veronesi 2021). Bu çalışma politik ekonomi üzerinde durduğundan bu kısım detaylandırılacaktır.

Bu çalışma daha önce bahsedildiği üzere, Avrupa'daki iki ülkedeki sağ popülist partilere verilen oyların politik ekonomik olarak incelemesini yapma amacı taşımaktadır. Yani popülizmin talep yönüne odaklıdır. Literatürde popülizmin ekonomik kaynakları üzerine incelemeler yapan birçok çalışma vardır. Bunlar popülizmin nedenlerini, küreselleşme, ekonomik güvensizlik, işsizlik, Çin ithalat şoku, ekonomik belirsizlik, ekonomik kriz, kişi başına düşen gelir, eşitsizlik, gelir eşitsizliği ve refah gibi alanlarda aramaktadır. Bu çalışmada gelir eşitsizliği, işsizlik, ekonomik belirsizlik ve refah olmak üzere dört faktör ile bir analiz yapılacaktır.

Popülizmle ilgili hem teorik hem ampirik çalışmalar vardır. Popülizmin politik ekonomisi üzerine birkaç teorik çalışma olduğu söylenebilir (Acemoğlu, Egorov, Sonin 2013; Mukand ve Rodrik 2017; Di Tella ve Rotemberg 2016; Guiso ve diğerleri 2017).

Küreselleşmenin popülizme neden olduğunu savunan birçok çalışma vardır (Barone ve Kreuter 2021; Colantone ve Stanig 2018; Guiso, Herrera, Morelli ve Sonno 2019; Milner 2021; Rodrik 2018b). Buna karşın Bergh ve Kärnä (2021) ise 1980-2017 yılları arasını incelediği Avrupa üzerine olan çalışmasında popülizm ve küreselleşme arasında pozitif bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur.

Dani Rodrik (2018b) ise küreselleşmenin ve küreselleşmenin beraberinde getirdiği diğer faktörlerin (teknoloji, işgücü piyasaları korumalarının erozyonu) popülizmin

temeli olduğunu savunmaktadır. Ancak bu durum farklı bölgelerde farklı etkiler gösterebilir. Gelişmiş Avrupa ülkelerinde popülist politikacılar küreselleşmenin göç ve mülteci gibi etkilerinin kültürel sonuçlarına odaklanırken; Latin Amerika ve Güney Avrupa’da küreselleşmenin finans ve ticaret etkilerinin sınıf ve gelir gibi sonuçlarına odaklanmaktadır. Küreselleşmenin olumlu sonuçları eşit bir şekilde dağıtılamamaktadır. Var olan ticaret anlaşmaları ve iş gücü piyasalarının şartları iş dünyasını ve kapitali koruyacak şekilde düzenlenmiştir. Dolayısıyla sistemin sorunları çözecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Colantone ve Stanig (2018) de küreselleşme ve Çin ithalat şokunun radikal sağ ve milliyetçi partilerin oyunu arttırdığını savunmaktadır. Barone ve Kreuter (2021) İtalya’yı ele aldıkları çalışmada ticaretin küreselleşmesinin popülist oyları arttırdığını ortaya koymaktadır. Çin’in ithalat konusunda önemli bir konumda olması iş gücü piyasalarına zarar vermiş; sonuç olarak eşitsizlik artmıştır.

Guiso ve diğerleri (2019) küreselleşme şoku ile 2008 Finansal Krizi’nin Euro bölgesinde olan ve olmayan AB ülkelerini nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Euro bölgesinde olan ülkelerin, olmayanlara göre popülist partilere yöneliminin daha fazla olduğunu ortaya koymuşlardır. Bunun sebebi finansal krizin ortaya çıkardığı sorunları çözme konusunda Euro bölgesindeki ülkelerin vatandaşlarının hayal kırıklığına uğramasıdır. Finansal kriz ve küreselleşme şoku nedeniyle yapılan kısıtlamaların Avrupa Merkez Bankası gibi kurumlara sahip olan Euro bölgesi ülkelerinde daha fazla olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Sonuç olarak AB vatandaşlarının, krizi ile beklendiği kadar başarılı şekilde idare edemeyen Euro bölgesi ülkelerinde popülist partilere yöneldiğini görülmektedir.

Ekonomik güvensizlik ve popülizm ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar da vardır (Bossert, Clark, D’Ambrosio ve Lepinteur 2019; Dal Bó, Finan, Folke, Persson ve Rickne 2022; Guiso ve diğerleri 2017). Guiso ve diğerleri (2017) ise ekonomik güvensizliğin popülizmin talep kısmını açıkladığını savunmaktadır. Yani ekonomik güvenlik şoku söz konusu ise halk, popülist partiye oy vermeye yönelmektedir. Popülistler elit karşıtı retorikten faydalanmaktadır. Aynı zamanda popülistler, uzun dönemli sonuçlarını düşünmeden kısa dönemli korumalara yönelmektedir. Bossert ve diğerleri (2019) ise ekonomik güvensizliğin artmasını otomasyon ve iş kaybı korkusu, Çin ithalat şoku, nüfusun yaşlanması ve göç gibi konulara bağlamaktadır.

Ekonomik güvensizliği gelire göre karakterize eden bir çalışmadır. Almanya ve İngiltere'nin ele aldığı çalışmaya göre ekonomik güvensizlik herhangi bir siyasal partiyi desteklemeyi, özellikle sağ partilere yönelik desteği arttırmaktadır. Aynı zamanda ekonomik güvensizlik 2016 seçimi öncesi Trump'a ve Brexit referandumunda ayrılma yönünde yapılan politikaya desteği arttırmıştır.

Dal Bó ve diğerleri (2022) ise İsveç Demokratlarının artan oylarının nedeni ve oy verenlerin niteliklerini analiz etmiştir. Çalışma 2008 Finansal Krizi ile 2006 yılındaki refah devleti ve iş gücü piyasası düzenlemelerinin etkileri üzerinedir. Çalışmada içerdekiler ve dışardakiler olmak üzere bir ayrım yapılmıştır. İçerdekiler iç gücü piyasasında stabil ve iyi maaş alanları, dışardakiler ise durgun gelire sahip olanları temsil eder. Finansal kriz ve finansal krizin yarattığı ekonomik güvensizlik ile İsveç Demokratları partisine verilen destek arasında ilişki olduğu savunulmaktadır. Bu çalışma İsveç Demokratları siyasetçilerine odaklandığından diğerlerinden daha farklıdır. Siyasetçilerin ve seçmenin müesses nizam ve göçe karşı olduğunu ortaya koymuştur. İsveç Demokratları dışındaki partiler ekonomik ve sosyal olarak dışarıda kalanları temsil edemezken, İsveç Demokratları ise fazla temsil etmektedir. İsveç Demokratları'nın yeterince temsil edilmeyen, işgücü piyasasına yeterince bağı olmayan marjinal grupların daha çok olduğu seçim bölgelerinde daha çok destek gördüğü tespit edilmiştir. Çalışmaya göre sağ popülist partiler marjinalleşmiş gruplar için bir ses olabilir ancak bu siyasal sisteme faydalı olacakları anlamına gelmemektedir. Eğitim ve kamu sektörü konusunda diğer partilerdeki siyasetçilerden daha düşük seviyeye sahiplerdir. Bunun yanında ahlak ve kamu hizmeti motivasyonu konusunda da diğer parti siyasetçilerinden zayıflardır.

Margalit (2019b) ise ekonomik güvensizlik üzerine yapılan birçok çalışmanın aslında güvensizliğin popülizme olan etkisini abarttığını savunmaktadır. Ona göre popülizmin ekonomik faktörlerden etkilendiğini kabul edersek bile bu ekonomik faktörlerin altındaki kültürel nedenlerin gözden kaçırılmaması gerekmektedir. Yani küreselleşmenin popülizme neden olduğunu savunulursa, küreselleşmenin kültürel boyutunu da hesaba katmak gerekmektedir. Ekonomik güvensizliğin popülist oylara etkisini açıklarken sınırlı olduğunu vurgulamaktadır.

Ekonomik belirsizliğin popülizme neden olduğunu savunan çalışmalar (Gözcör 2022; Kishishita 2018) da literatürde kendisine yer bulmaktadır.

Kishishita (2018) seçmenin karşılaştığı risk ve belirsizlik (*ambiguity*) karşısında popülist oy verme davranışında belirsizliğin daha önemli bir faktör olduğunu savunmaktadır. Gözcör (2022) ise 1980-2020 yılları arasına odaklandığı çalışmasında, ekonomik belirsizliğin AB ülkelerindeki popülizmi ve sağ popülistlere oy verme davranışlarını arttırdığını savunmaktadır. Margalit (2019a)'e göre negatif ekonomik şoklar (iş kaybı veya gelirin düşüşü), insanları geniş kapsamlı sosyal politikalara ve yeniden dağıtımaya yönelik politikalara yönlendirmektedir. Ancak bu tür şoklar aynı zamanda siyasi kurumlara olan güveni azaltmaya da yönlendirebilir. Dolayısıyla seçmenler radikal veya popülist partileri desteklemeye yönelebilirler.

İşsizliğin popülizme neden olduğunu savunan analizler de (Algan, Guriev, Papaioannou ve Passari 2017; Becker, Fetzer ve Novy 2017; Dippel, Gold, Heblich ve Pinto 2017; Chen 2020; Lechler 2019) da çokça yapılmaktadır.

Algan ve diğerleri (2017) artan işsizlik ile popülist partilere verilen destek arasında ilişki olduğunu savunmaktadır. Buna göre Avrupa'da kriz sonucu AB'ye güven azalmış; popülist partilere yönelik destek artmıştır. Bu destek İspanya'da Podemos'a yani sol popülizm, Hollanda ve Macaristan'da sağ popülizm ve Yunanistan'da hem sağ hem sol popülizm olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu çalışma işsizlik arttığında müesses nizam karşıtı partilere özellikle popülist olanlara desteğin arttığını belirtmektedir. Dikkat çekici olan bir nokta ise Brexit oylamasında etkin olan faktörün 2015 yılındaki işsizlikten ziyade 2007-2015 yılları arasındaki işsizlik olmasıdır.

Lechler (2019) Avrupa'da 1996-2014 arasını incelediği çalışmasında Avrupa şüpheciliği görüşünde olan partilere Avrupa Parlamentosu seçimlerinde verilen oy ile bölgesel istihdam oranları arasında bir ilişki olduğunu ifade etmektedir. Avrupa'nın diğer ülkelerinden daha fazla göçmen alan bölgelerdeki işsiz ve düşük vasıflı işçiler için ekonomik politik entegrasyon ve küreselleşme konusu sorunludur. İşsizliğin arttığı yerlerde Avrupa Parlamentosu seçimlerinde daha çok Avrupa şüpheciliği politikası yapan partilere oy verilmektedir.

Becker ve diğerleri (2017) Brexit üzerine yaptıkları çalışmada işsizlik, eğitim ve gelir konusunda yetersizlik yaşayan bölgelerde ayrılma yönünde oy vermeye yatkın olduklarını ortaya koymaktadır. Bu faktörlere kıyasla göç ve ticaret kavramları Brexit'i açıklamada daha yetersizdir. Benzer bir çalışmayı Halla, Wagner ve Zweimuller (2017) Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) üzerine yapmıştır. Çalışma partinin artan oylarının sebebini göçe bağlamaktadır. Popülist partinin oylarının artmasının sebebi halktaki işsizlik endişesidir.

Frey, Berger ve Chen (2018) ise teknolojik gelişmenin ve otomasyonun; yani insanların yapabildiği işleri robotların devralmaya başlamasının, ABD 2016 seçimlerini etkilediğini savunmuştur. Bilindiği üzere robot teknolojisi ABD'de maaşların düşmesine ve istihdamın azalmasına neden olmuştur. Dolayısıyla robotlara daha fazla maruz kalan seçim bölgelerinde, insanlar Trump'a oy vermeye daha fazla eğilimlidir. Chen (2020) ise Büyük Durgunluk dönemi ortaya çıkan işsizliğin ABD'de sol popülizmi arttırdığını savunmaktadır.

Gelir eşitsizliğinin ve gelirin popülizme neden olduğunu savunan çalışmaları da ele almak gerekmektedir (Doerr, Gissler, Peydró ve Voth 2020; Engler ve Weisstanner 2021; Pástor ve Veronesi 2021; Stankov 2018; Steiner 2022; Stoetzer, Giesecke ve Klüver 2023).

Pástor ve Veronesi'ye göre popülizm daha önce belirtildiği üzere iyi ve homojen görülen sıradan insanlar ile yozlaşmış görülen elitleri karşı karşıya getiren bir ideolojidir. Popülist partileri milliyetçi, mülteci karşıtı ve elit karşıtı olarak sınıflandırmaktadırlar. Popülistler küresel entegrasyonu tersine çevirmeyi vaat ederler. Ekonomik büyüme eşitsizliği körüklemektedir. Artan eşitsizlik nedeniyle seçmen küreselleşmeyi bitireceğini iddia eden popülist partiye oy vermektedir. Eşitsizlik ve ticaret açığının arttığı ve yüksek finansal gelişimi olan ülkeler popülizme karşı savunmasızdır (Pástor ve Veronesi 2021).

Doerr ve diğerleri (2020) 1931 yılında gerçekleşen banka krizinin nazilere olan destek arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Banka krizi sonrası Nazi Partisi tek ve en güçlü siyasal parti haline gelmiştir. Bu çalışmaya göre 1931 yılındaki kriz nazilere verilen desteğin en önemli sebeplerindendir. Yahudilerin yönettiği bir bankanın gelir düşüşüne neden olması, Yahudilikle ilişkili olmayan başarısız bankalara

kıyasla, nazilere verilen desteği arttırmıştır. Ayrıca işsizlik nazilere verilen desteği arttırmamıştır; sebep gelirdeki düşüştür.

Stankov (2018)'a göre çeşitli makro-şoklar popülizme talebi farklı şekilde etkilemektedir. 49 Avrupa ülkesi ve Latin Amerika'nın incelendiği çalışmaya göre popülizm ekonomik şoklardan bağımsız değildir. Sağ popülizmin kişi başına düşen gelir, gelir, enflasyon, işsizlik hükümet harcamaları gelir eşitsizliği, göç, ticaret, finansal açıklık ve doğal kaynak rantı ile olan bağlantısını incelemiştir. Avrupa seçmeni kemer sıkma politikalarının eşlik ettiği durgunluk zamanlarında popülizme talep ederken; Latin Amerika ülkelerindeki seçmende gelir eşitsizliği konusu daha hassastır.

Refah düzeyinin popülizmi etkilediğini savunan çalışmalar (De Koster, Achterberg, ve Van der Waal 2013; Vlandas ve Halikiopoulou 2022) da literatürde kendisine yer bulmaktadır. Rathgeb ve Busemeyer (2022) ise refah devleti ve sağ popülizm ilişkisinin nasıl çalışılması gerektiği üzerine bir çalışma yapmıştır.

De Koster ve diğerleri (2013) Hollanda'da refah, refah şovenizmi (*welfare chauvinism*) ve sağ popülizm üzerine bir araştırma yapmıştır. Yeni popülist partilerin seçmenlerinin refah devleti anlayışının oy verme davranışını nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Bu çalışmaya göre refah şovenizmi sağ popülist parti seçmenini yönlendirmemektedir.

Vlandas ve Halikiopoulou (2022) ise çeşitli refah devleti politikalarının; işsizler, emekliler, düşük gelirli işçiler, geçici sözleşmeli çalışanlar, geniş ailelerdeki bireyler ve engelli ve kalıcı olarak hasta bireyler dahil olmak üzere yüksek risklere maruz kalan bireyler arasında aşırı sağ destekleme olasılığını azalttığını bulmuştur.

Refah çalışmaları daha çok refah şovenizmi üzerine yapılmaktadır. Yani refah çalışmalarının daha çok popülist partilerin refah stratejisi üzerine olduğu söylenebilir (Careja, Elmelund-Præstekær, Baggesen Klitgaard, Larsen 2016; Nordensvard ve Ketola 2015).

Fetzer (2019) İngiltere üzerine yaptığı çalışmada Brexit, Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi, refah reformları ve kemer sıkma politikaları arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Refah reformları, Brexit referandumunda ayrılma yönündeki kampanyaya (*Leave*) olan desteği ve Bağımsızlık Partisi'ne olan desteği

arttırmaktadır. 2010 yılı sonrası yapılan kemer sıkma politikaları Brexit'i anlamak için önemli bir araçtır. Kemer sıkma politikaları olmasaydı Brexit referandumunda AB'de kalma (*Remain*) yönünde bir sonuç çıkacağını savunmaktadır.

Bu çalışma Fransa ve İsveç'te görülen popülizm literatürüne katkı sağlama amacı taşıdığından bu ülkelerdeki popülizm çalışmalarına da yer vermektedir. İsveç'teki sağ popülizm ve İsveç Demokratları üzerine literatürde çok sayıda çalışma vardır (Carlsson, Dahl ve Rooth 2021; Ferrari 2020; Jylhä, Rydgren ve Strimling 2019b; Rydgren 2002; Rydgren 2008a; Rydgren 2010; Rydgren ve Tyrberg 2020).

Ferrari (2020) mülkiyet haklarının ve dışlayıcı politikaların İsveç Demokratları'nın kırsal alanlardaki popülist stratejisinin önemli bir parçası olduğunu savunmaktadır. Jylhä ve diğerleri (2019b) İsveç Demokratları'na oy veren ancak daha önce Muhafazakâr Parti ya da Sosyal Demokratları desteklemiş seçmeni analiz etmiştir. Buna göre ekonomik yoksunluk ve ekonomik istikrarsızlık seçmenin Sosyal Demokrat Partisi'nden İsveç Demokratları'na geçmesini açıklayan bir nedendir. Göç karşıtlığı ve müesses nizam karşıtlığı konusunda daha önce Muhafazakâr Parti'yi destekleyen ve Sosyal Demokratlar'ı destekleyen İsveç Demokratları seçmeni arasında bir fark bulunamamıştır.

İsveç'teki popülizmin politik ekonomisi üzerine yapılan birçok çalışma (Dal Bó ve diğerleri 2022; Dehdari 2022; Holmberg ve Simon 2020; Rydgren ve Ruth 2011; Karakas, Kim ve Mitra 2021) vardır.

Holmberg ve Simon (2020) gelir eşitsizliği ile İsveç Demokratları'na verilen destek arasında negatif bir ilişki olduğunu savunmaktadır. Yani eşitsizlik arttıkça, İsveç Demokratları'na verilen destek azalmıştır.

Rydgren ve Ruth (2011) 290 İsveç belediyesini 2006 ve 2010 yıllarındaki seçimler ile incelemişlerdir. Bu çalışmaya göre İsveç Demokratları'na destek ile ortalama eğitim seviyesi ve kişi başına düşen milli gelir arasında negatif korelasyon vardır. İşsizlik oranı ile pozitif korelasyon söz konusudur. Göçmenlerin oranı ile İsveç Demokratları'na seçim desteği arasında pozitif korelasyon olduğu ortaya konmuştur.

Karakas ve diğerkleri (2021) göçe karşı engel getirilmesi gerektiğini savunan seçmenin 2014 seçimlerinde 2018 seçimlerine İsveç Demokratları partisine yönelme olasılığının daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Dehdari (2022) ise ekonomik sorunları olan seçmenin iş gücü piyasası rekabetinden korktuğu için göç karşıtı olduğunu savunan teori ile uyumlu bir çalışma yapmıştır. Buna göre düşük vasıflı yerli işçilerde işten çıkarma söz olduğunda İsveç Demokratları'na verilen destek oranında artış gözlemlenmiştir. İşten çıkarma ile İsveç Demokratları'na destek arasındaki ilişki, düşük vasıflı göçmen işçilerin çok olduğu bölgeler ile yüksek vasıflı göçmenlerin az olduğu bölgelerde güçlüdür. Refah hizmetlerine erişim rekabeti ile ilgili endişeler hem yüksek vasıflı hem de düşük vasıflı yerli işçilerin düşük vasıflı göçmenliğe karşı çıkma ihtimalini arttırmaktadır.

İsveç'teki popülizmin kültürel yönüne ve kimlik boyutuna odaklanan çalışmalar da farklı bir bakış açısı sunmaktadır (Akarçay 2021; Elgenius ve Rydgren 2017; Mulinari ve Neergaard 2019; Nilsson 2022; Rydgren ve Tyrberg 2020; Rydgren ve Van der Meiden 2019).

Fransa'daki sağ popülizm ve Ulusal Birlik üzerine yapılan birçok çalışma vardır (Auberger ve Dubois 2005; Barrera, Guriev, Henry ve Zhuravskaya 2020; Mazzoleni ve Ivaldi 2020; Ivaldi 2018; Rydgren 2008c ;Stockemer 2017).

Mazzoleni ve Ivaldi (2020) İsviçre Halk Partisi ile Ulusal Birlik Partisi üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışma sağ popülizm ile egemenliğin birbiriyle bağlantılı olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışmada popülist egemen davranışların sadece göç ve ulusal kimlik gibi kültürel nedenlerle anlaşılamayacağını, “nostaljik yoksunluk” ve ekonomik güvensizliğin de önemli olduğunu belirtilmektedir. Nostaljik yoksunluk eşitsizlik ile alakalı ekonomik bir terimdir. Radikal sağ partileri destekleyenlerin ortak noktası halkın refahının zamanla azaldığını ve bu refahın dış güçler tarafından tehdit edildiğini (göç, uluslararası kurumlar ve kozmopolit elitler) düşünmeleridir.

Fransa'daki sağ popülizmin politik ekonomisi üzerine yapılan çalışmalar (Chastain 2006; Jérôme ve Jérôme-Speziari 2003; Edo, Giesing, Öztunc ve Poutvaara 2019;

Evans ve Ivaldi 2008; Malgouyres 2017; Martinez 2019) literatürde kendine yer bulmaktadır.

Evans ve Ivaldi (2008) 1984 ve 2007 arasında Jean-Marie Le Pen ve Ulusal Birlik (o dönemki adıyla Ulusal Cephe) partisine verilen seçim desteğini analiz etmektedir. Söz konusu makale gerçek işsizlik rakamlarından ziyade, işsizlik algısının önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Ulusal Birlik'e verilen destek; geleneksel partilere olan memnuniyetsizlik ve işsizlik korkusu ile ortaya çıkan yabancı düşmanlığı ile açıklanabilir.

Edo ve diğerleri (2019) 1988 ile 2017 yılları arasında Fransa'da aşırı sağa verilen destek üzerine yaptığı araştırmada göçün aşırı sağa verilen desteği arttırdığını savunmaktadır. Göç aynı zamanda aşırı sola verilen desteği azalmaktadır. Özellikle düşük eğitilmiş işçiler iş piyasası konusunda endişe duymaktadır. Göçün artması sebebiyle bu seçmenler aşırı sağa yönelirler. Batılı olmayan ülkelerden gelen düşük eğitilmiş göçmenler diğer göçmen gruplarına göre aşırı sağa desteği daha fazla arttırmaktadır. Mülteci krizi ve Euro bölgesi ekonomik krizi hem aşırı sağ hem de aşırı sol partilere desteği arttırmaktadır.

Martinez (2019) ise hazırladığı yüksek lisans tezinde Fransa'da Ulusal Birlik partisine verilen destek ile göç arasında negatif ilişki olduğunu ortaya koymuştur. İşsizlik ile partiye verilen desteğin artması arasında anlamlı bir pozitif ilişki olduğunu savunmaktadır. Malgouyres (2017) ise ithalat ve Ulusal Birlik'e verilen destek ile alakalı bir çalışma yapmıştır. Buna göre ithalat rekabetine maruz kalmak aşırı sağ parti oylarını arttırmaktadır. İthalata maruz kalmadaki bir standart sapma artışı, aşırı sağ parti oy oranındaki %7'lik oy artışı ile ilişkilendirilmektedir.

Chastain (2006) 2002 Fransa seçimlerini incelediği çalışmasında Jean Marie Le Pen'e verilen desteği iki unsurla açıklamıştır. Bunlardan bir tanesi küreselleşmenin siyasal sonucu olan göç konusudur. Diğerisi ise ekonomik küreselleşmenin ve neoliberal ekonomik düşüncenin Fransa'da vatandaşların hayatlarında işsizlik gibi belirli değişimler ortaya çıkarmasıdır.

Fransa'daki popülizmi kültürel, kimlik ve güvenlik gibi faktörlerini ön plana koyan çeşitli çalışmalara da (Bonansinga 2022; Oesch 2008; Mayer 2013;) değinilmesi gerekmektedir.

Oesch (2008) Avusturya, Belçika, Fransa, Norveç ve İsveç üzerine yaptığı çalışmada sağ popülist partileri destekleyen işçilerin motivasyonlarını incelemiştir. Bu çalışmaya göre ekonomiden ziyade kimlik ve toplum ve kültür sağ popülizme oy verme motivasyonunu daha iyi açıklamaktadır. Göç sonucunda ulusal kimliğe zarar verilmesinden endişe duyulmaktadır. Fransa’da buna ek olarak demokrasinin iyi işlemediği düşünüldüğünden dolayı bir memnuniyetsizlik de vardır. Bundan dolayı bu kaygıların sağ popülist partileri desteklemeyi ekonomik endişelerden daha iyi açıkladığı belirtilmektedir.

Mayer (2013) bir politik ekonomi çalışması ortaya koymamış olsa da Fransa’daki sağ popülist partiye verilen desteği açıklarken işsizlik endişesinin öneminden bahsetmiştir. 1988-2012 yılları arasında yapılan seçimleri inceleyen Mayer, Ulusal Birlik’e oy verme davranışının altında aşırı sağ, mülteci karşıtlığı ve AB karşıtlığı olduğunu savunmaktadır.

Literatürde daha önce İsveç ve Fransa’daki aşırı sağ partiler ve popülizm üzerine yapılan karşılaştırmalı analiz çalışmaları da vardır (Öztürk, Serdar ve Nygren 2022; Rydgren 2003).

Rydgren (2003) sağ popülist partilerin ırkçılık ve yabancı düşmanlığını arttırabileceğini savunmaktadır. Bunun birinci nedeni diğer siyasal aktörler üzerinde etkisi olmasıdır. İkinci nedeni ise insanların düşünce yapısını etkilemesidir. Fransa ve İsveç’te ortaya çıkan sağ popülist partilerin göç karşıtlığı konusundaki görüşleri benzerdir. Bununla birlikte Ulusal Cephe’nin ortaya çıkışı yabancı düşmanlığını arttırmış olsa da İsveç’te böyle bir durum söz konusu olmamıştır.

BÖLÜM 2: İSVEÇ VE FRANSA’NIN SİYASAL YAPISI

Ülkelerin siyasal seçim sonuçlarını analiz ederken bu ülkeleri yeterince tanımak önemlidir. Bu ülkelerin siyasal yapısı, ne kadar demokratik olduğu ve kurumlarını incelemek gerekmektedir. Bu tezde seçim sonuçları analiz edilirken ülkelerin siyasal sistemlerine bakmak gerektiği görülmüştür. İsveç ve Fransa’daki yasama ve yürütme kurumları incelenecektir. Ülkelerdeki parti yapısı ile seçim yapısı analiz edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada öncelikle İsveç’in siyasal sistemi ele alınacaktır. Daha sonra yasama ve yürütmenin işleyişinin nasıl olduğu sorusuna yanıt aranacaktır. İsveç’in seçim sistemi ve mevcut siyasal partilerin yapıları incelenecektir. Siyasal sistem, seçim sistemi, yasama ve yürütmenin yapısı da Fransa için de analiz edilecektir.

Sonraki bölümde İsveç’te sağ popülizm ve İsveç Demokratları ele alınmıştır. İsveç’te daha önce sağ popülizm var mıydı sorusuna yanıt aranacaktır. İsveç Demokratları partisinin geçmişi ve ideolojisinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölümde ekonomiye odaklanılacağından bu bölümde kimlik odaklı bir analiz yapılacaktır.

Fransa’daki sağ popülizmin geçmişi ve önemli noktaları incelenecektir. Daha sonra Ulusal Parti’nin yapısı ve ideolojisinden bahsedilecektir. Partinin önemli söylemlerinden belirli örnekler verilecektir.

2.1. İSVEÇ SİYASAL SİSTEMİ

İsveç resmi adıyla İsveç Krallığı, Kuzey Avrupa’da yer alan bir İskandinav ülkesidir. Nisan 2023 itibariyle nüfusu 10 milyon 538 bindir (Statistics Sweden (t.y.)). Başkenti Stockholm’dür. İsveç AB üyesi olmakla beraber, Euro kullanmamaktadır. İsveççe’nin resmi dil olduğu ülkenin para birimi İsveç Kronu’dur (Sweden Sverige, 2021, 1 Haziran).

İsveç AB dışında başka uluslararası örgütlere de üyedir. Bunlar, Birleşmiş Milletler (BM), IMF, Dünya Ticaret Örgütü (WTO), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Avrupa Konseyi, Nordik Konsey ve Arktik Konsey örgütleridir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı 2022a). İsveç ve Finlandiya Mayıs 2022’de Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü’ne (NATO) resmi olarak başvurmuştur (Bloomberg HT 2022, 18 Mayıs).

Anayasal monarşi olan bu ülke üniter yapıda olmakla beraber güçler ayrılığına dayalı bir sisteme sahiptir. Aynı zamanda bir parlamenter demokrasidir. İsveç kralı XVI. Carl Gustaf aynı zamanda devlet başkanıdır (*Head of the State*). Parlamento (*Riksdag*), ombudsmanlık ve refah devleti anlayışı son derece önemlidir. Çalışmanın bu bölümünde bu özellikler detaylandırılacaktır. Ayrıca İsveç’in siyasetini ve hükümet yapısını anlamak adına anayasanın temel özellikleri analiz edilecektir. Bu tezin amacı oy verme davranışlarını incelemek olduğundan, seçim sisteminden bu bölümde bahsedilecektir.

11 Eylül 2022’de yapılan seçimlerin ardından Ekim 2022’de İsveç’te yeni hükümet kurulmuştur. Bu koalisyon hükümeti İlmli Muhafazakar Parti (*Moderata samlingspartiet*), Liberal Parti (*Liberalerna*) ve Hristiyan Demokrat Parti (*Kristdemokraterna*) tarafından kurulmuştur. İsveç Demokratları (*Sverigedemokraterna*) dışarıdan destek verdiğini açıklamıştır. Bu hükümetin başbakanı (*Head of the Government*) ise Ulf Kristersson’dır (Altuntaş 2022, 17 Ekim).

Seçimlere detaylı bakılırsa sekiz önemli partinin katıldığı görülür. Sosyal Demokrat Parti’nin (*Sveriges socialdemokratiska arbetareparti*) lideri Magdalena Andersson’ı (%30,33) sırasıyla İsveç Demokratları’ndan Jimmie Åkesson (%20,54) ve Muhafazakar Parti’den Ulf Kristersson (%19,10) takip etmektedir. Daha sonra sırasıyla Sol Parti (%6,75), Merkez Partisi(%6,71), Hristiyan Demokratlar (%5,34), Yeşiller Partisi (%5,08), Liberal Parti (%4,61) gelmektedir. Diğer partiler ise toplamda %1,54 oranında oy almışlardır. Muhafazakar Parti’nin İsveç Demokratları sayesinde hükümet kurabildiği söylenebilir. Sosyal Demokrat Parti’nin 107, İsveç Demokratları’nın ise 73 koltuğu vardır (Valmyndigheten 2023,

20 Nisan). 2018 seçimleri sonucunda İsveç Demokratları 62 koltuk elde etmiştir (Valmyndigheten, 2022 29 Haziran).

İsveç siyasetini diğer ülkelerden ayıran iki önemli özelliği vardır. Bunlardan bir tanesi ombudsmanlıktır. Ombudsman, İsveççe’de delege anlamına gelmektedir. İsveç’te doğmuş olan bir kavram olsa da dünyanın birçok yerinde benzer uygulamalar söz konusudur. Ombudsmanlık bir denetim kurumudur. Dünyadaki genel olarak ombudsmanların işlevleri incelendiğinde görevlerinin ne olduğu konusunda bir çerçeve çizilebilir. İlk olarak denetim organlarının yetersiz kaldığı yerlerde bireylere çözüm sunan bir kurumdur. Yargının çözüm getiremediği konularda sonuca ulaşmayı sağlamaktadır. Bürokrasiden kaynaklanan sorunları çözmeye çalışmaktadır. Ayrıca siyasal denetimin yetersiz kaldığı durumlarda devreye girmektedir (Fendoğlu 2011: 28).

İsveç ombudsmanı devlet, belediye ve mahkemeler üzerinde geniş bir denetim alanına sahiptir. İsveç Kilisesi ve Silahlı Kuvvetler de aynı şekilde ombudsmanın denetim alanındadır. İlk görevi insan hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla hükümet üyeleri dışındaki kamu güçlerini denetlemektir. Ombudsmanlar nitelik, eşitlik ve kalite açısından bireyleri kamu görevlilerinin işlemlerine karşı korumaktadır. Ombudsmanlar haksızlığa karşı parlamentoya yasa teklifinde bulunabilir veya adaletin hızlı gerçekleşmesi için mahkemeler üzerinde denetim sağlayabilir. Ombudsmanlar ceza soruşturması başlatabilir, dava açabilir veya disiplin soruşturması açabilirler (Fendoğlu 2011: 69-71).

İsveç’te 1809 tarihli anayasada ombudsmanlık kurumuna ilk olarak yer verilmiştir. İsveç Parlamentosu tarafından seçilen ombudsman dört yıllığına göreve gelmektedir. Parlamento tarafından atanan ombudsman dışında hükümet de farklı sektörel alanlarda atama yapabilir. Tüketici ombudsmanı ve fırsat eşitliği ombudsmanı buna örnek olarak verilebilir. Ombudsmanların birbirini denetleyemediğini belirtmek gerekmektedir. Aynı zamanda parlamento üyelerini, Seçim İnceleme Komitesi’ni, Merkez Bankası Yönetim Kurulu’nu, kabine bakanlarını, belediye konsey üyelerini denetleyemezler (Tutal 2014: 116-123).

Hukukun üstünlüğü altında özgürlüğü hedefleyen ombudsmanlık kurumunun ortaya çıkmasında Locke ve Montesquieu’nun etkisi söz konusudur (Jagerskiöld

1960: 1078). Bazı kaynaklar ve akademisyenler ombudsmanlık İsveç'te kurulmuş olsa da Osmanlı İmparatorluğundan etkilenecek ortaya çıktığını savunmaktadırlar. Demirbaş Şarl olarak bilinen İsveç Kralı 12. Charles'ın Osmanlı'ya sığındığı dönem kurumları incelediği ve 1713 yılında bu kurumu İsveç'te kurduğu şeklinde bir görüş söz konusudur (Fendoğlu 2011: 59-60).

İsveç siyasetinin diğer ülkelerden ayıran ikinci önemli unsur refah devleti anlayışıdır. Refah devleti anlayışı dört kavramın özeti olarak nitelendirilebilir. Bunlar nakdî yardım (*cash benefit*); sağlık hizmeti, eğitim, gıda, konut ve diğer refah hizmetleri olarak adlandırılabilir (Lampman 1984 aktaran Barr 1992). Refah devleti ya da sosyal devlet anlayışında devlet vatandaşlarını kapitalizmin getirebileceği bazı sorunlar karşısında korumayı amaçlamaktadır. Devlet ekonomiye müdahale etme yolu ile fırsat eşitliği sağlayarak halka sosyal hizmet ve emeklilik gibi konularda yardımcı olmaya çalışır.

Refah devletlerini sınıflandırma konusunda geniş bir literatür söz konusudur (Abrahamson 1999; Esping-Andersen 1990; Durdu 2009; Gümüş 2020; Titmuss 1975; Wilensky ve Lebaux 1958;). Esping-Andersen tarafından yapılan sınıflandırmaya göre İsveç sosyal demokrat bir refah devletidir. İsveç'te sosyal, sağlık ve eğitim hizmetleri gelişmiş ve yaygındır. İşe katılım oranı, özellikle kadınların katılım oranı, yüksek tutulmaya çalışılmıştır (Esping-Andersen 1990: 223). Refah devleti anlayışının temelleri 1890 yılındaki devletin gönüllü hastalık sigortası planlarına destek olmasıyla başlamıştır. 1901 yılında iş kazası sigortası başlatılmıştır (Tepe 2005: 264). İsveç'teki refah devleti anlayışı köklü bir geçmişe dayandığından güçlü olduğu söylenebilir. 60'lı 70'li yıllarda bu sistem güçlenerek günümüze gelmiştir. Korporatizmin önemli olduğu bölgelerden biri olan İskandinavya ülkelerinden İsveç'te işçiler ve işletmeler arasındaki anlaşmalar ekonomi planlarında önemli bir araç olmuştur (Karaman 2008: 148). Günümüzde İsveç yüksek refah seviyesi ve erişilebilir sosyal hizmetleri ile tanınan bir ülkedir. Bu konunun detayları sonraki bölümlerde verilecektir.

İsveç siyasal sisteminin çerçevesi çizmek istendiğinde birkaç cümle ile konuyu özetlemek mümkündür. İsveç anayasal monarşi ile yönetilen bir parlamenter demokrasi ülkesidir. Kuvvetler ayrılığına dikkat edilerek oluşturulmuş İsveç

hükümet sisteminin bir diğer özelliği, üniter bir devlet olmasıdır. Üniter bir devlet anlayışı olmasına rağmen geleneksel olarak güçlü bir yerel yönetim anlayışı söz konusudur. İsveç'te parlamento ve ombudsmanlık kurumu büyük öneme sahiptir ve geniş yetkileri vardır. İsveç ekonomi politikası genel olarak incelendiğinde refah devleti anlayışının tarihte önemli bir yeri olduğu görülmektedir.

2.1.1. İsveç Siyasal Sisteminin Özellikleri

İsveç Parlamentosu (Riksdag) bazı kuralları ve özellikleri anayasa tarafından düzenlendiğinden bu çalışmada parlamento özellikleri ile anayasanın niteliği aynı başlık altında incelenmiştir. Hükümetin işleyişini anlamak adına anlaşılması gereken en önemli kurumlar İsveç Anayasası ve İsveç Parlamentosu'dur. Bu bölümde Riksdag ve İsveç Anayasasının, İsveç'in yönetilmesinde nasıl bir etkisi olduğu sorusuna yanıt aranacaktır.

İsveç parlamenter hükümet sistemine sahip bir demokrasi olarak tanımlanmaktadır. Parlamenter demokrasi hükümet ile halk arasında arabuluculuk yapan, halk tarafından seçilmiş bir müzakere meclisi aracılığıyla işleyen bir demokratik yönetim biçimidir. Parlamenter demokrasi halk katılımı ve elitlerin yönetimi arasında bir denge sağlamaktadır. Hükümet doğrudan halka değil ancak milletvekillerine karşı hesap verilebilir olmak zorundadır (Heywood 2013: 98). Her seçimden sonra belirlenen Parlamento Konuşmacısı (*the Speaker of the Riksdag*) yeni bir başbakan önerisinde bulunur. Başbakan bu şekilde seçilmektedir. İsveç'te aynı zamanda anayasal monarşi vardır; yani kralın devlet başkanı olarak sembolik bir fonksiyonu olduğunu belirtmek gerekmektedir (Government Offices of Sweden 2014: 9).

İsveç Anayasası dört temel hukuki metinden oluşmaktadır. Bunlardan bir tanesi anayasa olarak nitelendirilebilir (*the Instrument of Government*). Bu metin İsveç hükümetinin nasıl şekillendiğini anlatmaktadır. İsveç halkının temel hak ve özgürlükleri ve seçimlerin nasıl yapıldığı belirtilir. 1974 yılında kabul edildiği haliyle bu anayasa monarşinin güçlerini sınırlandırmıştır. Kral siyasal gücü olmayan bir devlet başkanıdır (Government Offices of Sweden 2015a). 1809 yılında kabul edilen bu anayasa 1974 yılında parlamento tarafından değiştirilmiştir.

İkinci önemli metin 1810 yılında kabul edilen Veraset Yasası (*The Act of Succession*), tahtı kimin devralacağını düzenlemektedir. 1974 yılına kadar tahta erkekler geçebilirken, kadınların da devralabilmesine karar verilmiştir (Government Offices of Sweden 2015a).

En son Basın Özgürlüğü Yasası (*The Freedom of the Press Act*) 1949 yılında kabul edilmişse de İsveç'te basın özgürlüğü yasası 1766'da kabul edilmiştir ve dünyada ilktir. Basın özgürlüğü yasa önünde hesap verilebilme şartını sağlamakla birlikte bilgiyi basılı şekilde yayma hakkıdır. Aynı zamanda halkın resmî belgelere erişimi prensibi söz konusudur (Government Offices of Sweden 2015a).

Son olarak İfade Özgürlüğüne Dayalı Temel Yasa anayasayı oluşturan önemli yasa olarak belirtilmelidir. 1991 yılında kabul edilen bu temel hukuk metni bilginin özgürce yayılmasına ilişkin bir metindir. Temel hukuk metinlerini değiştirmek diğerlerine göre daha zordur (Government Offices of Sweden 2015a).

İsveç için anayasayı oluşturan dört temel yasa dışında ele alınması gereken başka yasalar da vardır. Parlamento Yasası (*the Riksdag Act*) parlamentonun işleyişi hakkında hükümler içermektedir. Bu yasa parlamento kararı ile değişmektedir ancak bu nitelikli çoğunluk gerektirmektedir. Temel hukuk ve olağan hukuk arasında bir konuma sahiptir. Aynı zamanda AB üyesi olduğu için İsveç AB müktesebatı ve AB yasalarını kabul etmiştir. Hatta bazı yasaları çeliştiği için İsveç temel yasalarında bazı değişiklikler yapmıştır (Government Offices of Sweden 2015a).

Anayasadaki (*The Instrument of Government*) İsveç hükümet anlayışının prensiplerinden detaylı bahsetmek gerekmektedir. Bu prensipler demokrasi, temsili hükümet, parlamenter hükümet, yerel özyönetim, kamu gücünü kullanmada hukuka uygunluk, kamusal faaliyetin temel amaçları, İsveç'in dört temel yasası, parlamento ve hükümetin görevleri, monarşi ve uluslararası iş birliğidir (Isberg 2016).

Demokrasi karar verme yöntemi olarak kabul edilmektedir. Halk doğrudan karar vermediği için diğer önemli ilke temsili hükümet karşımıza çıkmaktadır. Seçilen temsilci hem Riksdag'da hem de yerel hükümet meclislerinde halkı temsil ederler. Parlamenter sistemde amaçlanan ise Riksdag tarafından çizilen çerçevede hükümetin hızlı ve güçlü hareket edebilmesidir (Isberg 2016: 25-26).

İsveç'te ulusal (*national*), bölgesel (*regional*) ve yerel (*local*) olmak üzere üç seviyede hükümet vardır. Halk parlamentodaki, belediye konseyindekini ve bölge konseydeki temsilcisini 4 yılda bir yapılan seçimlerle belirler. İsveç'te 21 bölge vardır. Bu bölgeleri halkın kendi seçtiği konseyler ve hükümet organı olan kurullar vardır. Diğer yandan yerel yönetim olarak da İsveç'te 290 belediye vardır. Bu belediyelerin seçilmiş konseyleri vardır. Hatta kamu sektörünün büyük bir kısmından bölge ve belediye yönetimdeki konseyler sorumludur. Bu konseyler kendi ilişkilerini kendileri yürütmektedirler. Yerel özyönetim olarak kamu çıkarlarını korumakla mükelleftirler (Government Offices of Sweden 2015b; Isberg 2016:26; The Constitution of Sweden 1974 :3).

Anayasa aynı zamanda kamu gücünün hukuk ile kullanılacağını belirtmektedir. Bu durum hem yerel yönetimlerde hem de merkezi hükümette geçerlidir. Anayasaya göre güç herkese eşit, bireyin onuruna ve özgürlüğüne saygı gösterilerek kullanılacaktır. Kamu kurumlarının temel amacı bireylerin kişisel, ekonomik ve kültürel refahını sağlamaktır (Isberg 2016: 26-27).

Monarşi de İsveç Anayasası'nı incelerken göze çarpan önemli bir konudur. Daha önce belirtildiği üzere devlet başkanı kral ya da kraliçedir. Ancak kral ve kraliçenin bir gücü yoktur. Sorumlulukları ise semboliktir. Hükümdarın görevleri anayasada belirtilmiştir. Büyükelçileri kabul etmek ve parlamento açılışı sırasında konuşma yapmak gibi belirli görevleri vardır. Yabancı ülkelerin temsilcileri ile görüşme, ülkedeki temsilciler ile ilişki kurma ve yardım faaliyetlerinde bulunma gibi aktiviteler söz konusudur (Swedish Royal Court (t.y.)).

Anayasa temel hak ve özgürlüklere önemli bir bölüm ayırmaktadır. Siyasi, dini ve kültürel konularda özgürlüğü garanti altına almaktadır. Bireyleri insani olmayan cezalardan, fiziksel ve zihinsel şiddetten korumayı anayasa amaçlamaktadır. İdam cezasının yasaklanması, ibadet özgürlüğü ve bedensel ceza ve işkence mutlak hak ve özgürlüklere örnek olarak verilebilir. Ancak ifade ve bilgi özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve toplanma ve gösteri yapma özgürlüğü gibi bazı özgürlükler belirli şartlar altında kanun tarafından kısıtlanabilir (The Constitution of Sweden 1974).

Riksdag yani İsveç Parlamentosu'nun 349 üyeden oluşan yapısı tek meclislidir. Seçilen milletvekilleri dört yıllığına seçilirler. 20. yüzyılda genel olarak beş partinin İsveç demokrasisinde etkili olduğu söylenebilir. Bunlar Sol Parti, Sosyal Demokratlar, Liberaller, Tarımsal Merkez Parti ve Muhafazakarlardır. 2010 yılında parlamentodaki parti sayısı sekize çıkmıştır (Lindvall, Bäck, Dahlström, Naurin ve Teore 2020: 482). 2018-2022 yılları arasında parlamentoda sekiz parti vardır. 11 Eylül 2022 yılında yapılan genel seçimin sonucuna göre yine sekiz parti temsil edilmektedir.

Parlamento en yüksek karar alma meclisidir. Parlamentonun görevlerinden bir tanesi yasama yani kanunları yapma görevidir. Karar verilmeden önce bir komite tarafından yasa değerlendirilir. Daha sonra kanun teklifinin onaylanması için temsilcilerin çoğunun oyunun alınması gerekir. Diğer göre ise merkez hükümet bütçesini belirlemektir. Merkezi hükümetin gelir ve giderlerini parlamento belirlemektedir. Bir başka görev ise hükümetin nasıl çalıştığını incelemektir. Örneğin Anayasa Komitesi düzenlemelerin uygulanmasından emin olmaya çalışır. Parlamento üyeleri hükümete soru sorma hakkına sahiptir. Bakan veya başbakana güvensizlik beyanı verebilir. Aynı zamanda parlamento ombudsmana başvurabilir. Parlamento gerektiği durumlarda AB ile birlikte çalışır. Hükümet dış politikayı belirlese de bazı dış politika kararları parlamentoda alınmaktadır (Sveriges Riksdag (t.y.1)).

Parlamento içerisinde 15 tane komite bulunmaktadır. Alınan kararlar bu komitelerde hazırlanmaktadır. Her komite belirli bir alanla ilgilenmektedir. Örneğin askeri konular Savunma Komitesi tarafından ele alınır. Bir komitenin üyesi on beşten az olamaz. Komitelerdeki üye sayısı Parlamento seçimleri sonrası belirlenir. Parlamentodaki en büyük parti komitelerde en çok üyeye sahiptir (Sveriges Riksdag (t.y.2)).

2.1.2. İsveç'te Seçim Sistemi

İsveç seçim sistemi İsveç Anayasası'nda (*Instrument of Government*) anlatılmaktadır. Parlamentosunda 349 üye bulunan İsveç'te çok partili bir parti sistemi vardır. Genel seçimler dört yılda bir Eylül ayının ikinci pazar günü gerçekleştirilmektedir. Bölge meclisleri ve belediye meclislerinin seçimleri de aynı

zamanda gerçekleştirilmektedir. Seçimler özgür ve gizli yapılmaktadır. Oy vermek için yaş sınırı 18'dir. İsveç seçim sistemi 1968 yılındaki kısmi anayasa reformu ile kabul edilmiş ve 1974 anayasa kabulüne kadar geçen sürede de uygulanmıştır. Sistemin o zamandan beri istikrarlı uygulandığı söylenebilir (Hermansson 2016: 104).

Hermansson'a göre İsveç seçim sisteminin prensipleri dört maddede şekillendirilebilir. İlk olarak oy kullanma hakkı ve seçilme hakkı evrensel ve eşittir. Partiler seçmenin iyiliği için yarışır. Üçüncüsü parti adayları coğrafi olarak sabittir. Son olarak temsil orantılı olmalıdır (Hermansson 2010 aktaran Hermansson 2016: 104).

Parlamento seçimleri için ülkede 29 bölgeye ayrılmıştır. 349 üyenin 310 tanesi için her seçim bölgesinde oy kullanma hakkına sahip kişi sayısına göre seçim bölgeleri arasında dağıtılan sabit koltuk vardır. İsveç seçim sisteminde partilerin ülke genelindeki oyların %4'ünü seçim barajı olarak aşması gerekmektedir. Tek bir bölgeden %12 oy aldığı takdirde bir parti bu barajı aşmış sayılmaktadır. %4 oy alan parti 14 tane koltuğa sahip olmaktadır. Koltuklar tek sayı yöntemine göre dağıtılmaktadır. Koltukların dağılımında kullanılan yöntem anayasada ve Seçim Yasası'nda detaylı olarak anlatılmaktadır (Isberg 2016: 33-34).

İsveç seçim sisteminde parti oy pusulaları, isim oy pusulaları ve boş oy pusulaları olarak üç farklı türde oy pusulası vardır. Seçmenler oy vermek istedikleri partinin adı olan parti oy pusulası ise oy verebildikleri gibi, seçmenler belirli bir adayın ismini yazabilir veya o ismin yanını x ile işaretleyebilirler. Parti tarafından kazanılan koltuklar adaylara dağıtılırken verilen bu kişi ismiyle verilen oyların sayısı dikkate alınmaktadır. Yani oranlar dikkate alınarak yapılan bir sistem söz konusudur. Koltuklar bireyseldir dolayısıyla partiden ayrılan bir parti üyesi İsveç Parlamentosu üyesi olmaya devam edebilir. (Isberg 2016: 34, Sveriges Riksdag (t.y.3)).

Seçmenin ismini işaretlediği adayı öne çıkarması kişisel oy (*personel voting*) olarak adlandırılmaktadır. Bu sistem 1998 yılından beri uygulanmaktadır. %5 oranında elde edilen oy belirli bir etkiye neden olmakta ve parti listelerindeki sıraya etki etmektedir. Daha yüksek oy alan adaylar üst sıraya eklendiği için bu sistemin bazen

tartışmalı hale gelmesine neden olmaktadır. Bu sistem çok fazla oy alan adaylar için farklı partiler arasında bir rekabete neden olmaktadır. Ayrıca sistem bazen başkanlık sistemine benzetilmektedir (Hermansson 2016: 105).

Hükümet olağanüstü bir genel seçim kararı alabilir. Bu karar sonrası üç ay içerisinde seçim yapılır. Parlamentoda çoğunluk bir başbakan veya bakana artık güvenmediğine karar verdiği takdirde güvensizlik ilanı verebilir. Güvensizlik beyanı başbakana verildiği zaman hükümet istifa eder veya olağanüstü seçim kararı alır. İsveç'te olağanüstü seçim 1 Haziran 1958 tarihinde sadece bir kez gerçekleşmiştir. 2011 yılından itibaren belediye ve bölge meclisi seçimlerinde de olağanüstü seçimler gerçekleşmiştir (Sveriges Riksdag 2022 (t.y.3)).

Her genel seçimden sonra parlamento bir meclis başkanı seçer. Seçimden iki hafta sonra bir araya gelen milletvekilleri bir oylama yaparak meclis başkanını belirler. İstifa eden meclis başkanı istifa etmeden önce yeni kurulacak hükümetle ilgili araştırmalar yapmıştır. Başbakan adayları ve onların seçilme olasılıkları ile ilgili parti temsilcileri ile görüşmeler yapmıştır. Bu bilgilerden de faydalanan yeni meclis başkanı bir teklif hazırlar. Bu teklifte kimin başbakan olabileceği ve hükümete dahil olabilecek partileri açıklar. Bu teklif İsveç Parlamento'suna sunulur. Milletvekillerinin yarısından fazlası yani 175 tanesi karşı oy verdiğinde öneri reddedilir. Yoksa öneri kabul edilir. Öneri kabul edilmediği takdirde meclis başkanının tekrar görüşmeler yaparak yeni öneri vermesi için dört hakkı vardır. Aksi takdirde olağanüstü seçimler yapılır (Sveriges Riksdag (t.y.4)).

Kabul edilen sonucu başbakana hükümet kurma görevi verilir. Bu doğrultuda başbakanın kısa sürede bakanları açıklaması beklenir. Başbakan İsveç'i nasıl yöneteceğini ve politikalarını bir konuşma yaparak anlatır. Hükümet değiştirilmeden bakanlar değiştirilebilir. Başbakan sayılarını azaltma veya arttırma hakkına sahiptir. Hükümeti oluşturan bakanların kim olacağını başbakan belirler. Başbakan istifa ettiği takdirde hükümet istifa etmiş olur (Sveriges Riksdag (t.y.4)).

İsveç'te seçmen katılım oranlarının genel olarak yüksek olduğu söylenebilir. 1970 yılında %88.3 olan oy verme oranları 1976 yılında en yüksek seviyesine %91.8'e ulaşmıştır. 1988 yılında %86'ya düşmüş ve 2002 yılında ise en düşük katılım oranı olan %80.1'e düşmüştür. 2022 yılından beri genel olarak oy verme oranlarının

arttığı söylenebilir. 2018 yılında %87.2 olan katılım oranı 2022 yılında %84.2 olarak hesaplanmıştır (Statista 2022). Seçimde seçmenin oy kullanma oranlarının yüksek olmasının sebeplerinden biri İsveç'te erken oy verme (*early voting*) sisteminin olması olabilir. 1940 yılından beri İsveç'te olan bu sistem, 1969 yılında daha liberal hale getirilmiştir. 2010 yılında erken oy kullanma oranı %40 olarak hesaplanmıştır. Günümüzde erken oy normal seçim gününden yaklaşık üç hafta önce başlamaktadır. Halk kütüphanesi ya da belediye binası gibi yerlerde oy kullanabilir (Öhrvall 2016: 231).

2.2. İSVEÇ'TE POPÜLİZM VE İSVEÇ DEMOKRATLARI

Daha önce değinildiği üzere sağ popülizm üzerine yapılan çalışmalarda, sağ popülist partilere yönelik talebin artmasının sebebi olarak kimlik ile kültüre dayalı ve ekonomiye dayalı faktörler olduğu tespit edilmiştir. İsveç üzerine yapılan çalışmalarda da bu faktörler üzerinde durulmuştur. Ancak ilginç olan nokta, İsveç ile ilgili yapılan popülizm çalışmalarında uzun bir süre boyunca “İsveç istisnailiği” üzerinde durulmasıdır. Günümüzde bunun aksine özellikle 2022 yılında gerçekleşen seçimler sonucuna bakıldığında artık bu durumdan bahsetmenin mümkün olmadığı görülebilir.

Bu bölümde ilk olarak İsveç'te popülizmin ilk örneklerinden bahsedilebilir. İsveç istisnailiğine değinildikten sonra İsveç'te sağ popülizmin artmasının altında yatan kimlikten kaynaklanan faktörlerden bahsedilecektir. İsveç Demokratları partisi analiz edilecektir. İlerleyen sayfalarda ise İsveç'te artan sağ popülizmin ekonomik göstergeleri incelenecektir.

İsveç istisnailiği literatürde kendine genişçe yer bulan bir kavramdır ve İsveç'te sağ popülizmin günümüzdeki haline bakıldığında, incelenmesi ilginç bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. 1970'li yılların başında Danimarka ve Norveç'te sağ popülist partiler ortaya çıkmış olsa da bir Kuzey Avrupa ülkesi olan İsveç'te böyle bir durum söz konusu değildi. 1990'lı yıllarda Norveç ve Danimarka dahil Batı Avrupa ülkelerinde başarı gösteren sağ popülist partiler vardı. İsveç'te 90'lı yıllarda sadece kısa bir süreliğine daha sonra başarısız olacak olan Yeni Demokrasi (*New*

Democracy/Ny Demokrati) partisi ortaya çıktı. Ancak sadece bu partinin ortaya çıkması ve kısa bir süre sonra kapanması İsveç'i diğer ülkelerden ayrı bir yere koymuştur. İsveç istisnailiği olarak adlandırılan bu durumun nedenleri Rydgren (2002) tarafından açıklanmıştır.

Rydgren'a (2002) göre bu durumun birinci sebebi sosyal sınıfın İsveç'te önemli bir yer tutmasıdır. Özellikle işçi sınıfı, bulunduğu sınıfa oldukça bağlıdır. Dolayısıyla yeni bir aidiyet ve kimlik aramalarına gerek kalmamıştır. İkinci sebep ise göç konusunun seçmenler için çok önemli olmamasıdır. Bu konu bazılarına göre önemli olsa da parti tercihleri konusunda o kadar belirleyici değildir. İsveç'te ekonomik kriz ile gelen yüksek işsizlik oranları halkı otoriterliğe ve yabancı düşmanlığına yöneltmek yerine, daha çok sola yöneltmiştir. Üçüncü ise siyasi açıdan toplumda böyle bir açık bulunmamasıdır. Sağ ve sol partiler birbirinden yeterince farklı olarak algılanmaktadır. Sağ parti olarak Muhafazakar Parti gerçek görülen bir alternatiftir. Bundan dolayı sağ popülist bir partiye ihtiyaç duyulmamaktaydı.

Rydgren tarafından bu çalışma yapıldığında yani 2002 yılında İsveç Demokratları kurulmuş olsa da başarılı bir parti değildi. Rydgren ise yaşanan bazı gelişmelerden dolayı yakın bir gelecekte İsveç'te sağ popülist partinin ortaya çıkabileceğini savunmuştur. Bu göstergelerden bir tanesi yabancı düşmanlığının İsveç'te popüler hale gelmeye başlamasıdır. İkincisi İsveç'te kurumlar ve partilere güvensizlik olmasıdır. Ayrıca yabancı düşmanlığı ve otoriter eğilimleri olan partilerin AB karşıtı söylemler de geliştirebileceğini vurgulamaktadır.

İsveç'te sağ eğilimleri olan ufak partiler 20. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bunlardan bir tanesi 1968 yılında kurulan İlerleme Partisi'dir. Bu parti yerel konseylerde sınırlı birkaç koltuk edinmiştir (Lodén ve Larsson 1994 aktaran Rydgren 2002). 1980'li yıllarda yaşanan bir durum ise Sven-Olle Olsson tarafından mülteci karşıtlığı konusunda yerel bir referandum düzenlemesidir. Çoğunluk küçük Sjöbö kasabasına mülteci gelmemesi yönünde referandumda oy kullanmıştır (Rydgren 2002: 33).

Ancak 1991 yılında Bert Karlsson ve Ian Wachtmeister tarafından kurulan Yeni Demokrasi ulusal çapta ancak küçük bir başarı elde etmiştir. 1991 yılında genel seçimlerde %6.7 oranında oy elde etmiştir. 1990 yılında kurulmasının ilk adımları

atılan partinin kurucularından Karlsson bir plak şirketi sahibi, Wachtmeister ise Yeni Refah Devleti isimli bir düşünce kuruluşu ile ilişkili bir iş adamıdır. Yani aslında toplumda tanınan insanlar oldukları söylenebilir. 1994 yılındaki seçimlerde ise partinin oy oranı %1,2'ye düşmüştür (Rydgren 2002 ve Rydgren 2008a).

1994 yılında başarısızlığa kadarki süreçte partinin dağılmaya başladığını söylemek mümkündür. Bunun tek sebebi organizasyonel sıkıntı değil, toplumun Yeni Demokrasi'nin siyasal profilinden uzaklaşmasıdır. Wachtmeister ise 1994 yılında partiden ayrılmış, parti daha sonra dağılmıştır. Yeni Demokrasi'nin başarısız olmasının sebebi aynı anda neoliberalileri, göç karşıtlarını ve popülistleri mutlu etmeye çalışmasıdır. Ayrıca partinin İsveç'in AB üyeliğini desteklemesinin stratejik bir hata olduğu söylenebilir. O dönem milliyetçi, popülist, yabancı düşmanlığı ve Avrupa şüpheciliği ile birleşmiş bir partinin belki daha çok seçmen kazanabileceği söylenebilir (Rydgren 2002 ve Rydgren 2008a). Yeni Demokrasi'nin 1991 yılındaki başarısı dışında, 2010 seçimleri İsveç Demokratları'nın parlamentoda koltuk elde etmesine kadar, İsveç'te sağ popülist partilerin etkin ve başarılı olduğu söylenemez.

İsveç Demokratları göç ve göçmenlerden kaynaklanan sorunları merkeze koyan bir söyleme sahiptir. İsveç Demokratları'nı bir sonraki bölümde incelemeden önce İsveç göç dalgaları ve göç politikaları üzerine kısaca bilgi verilebilir. Statistics Sweden'a (2022, 13 Nisan) göre İsveç'e göç oranları 1960lı yılların sonunda işçi göçünden dolayı önemli derecede yükselmiştir. 1980'li yılların sonunda İran'dan, 1990'lı yılların başında ise Yugoslavya'dan göçler olmuştur. 2000 yılında yaklaşık 50 bin olan göçmen sayısı 2000li yıllar boyunca sürekli artmıştır ve en yüksek sayıya 2016 yılında ulaşmıştır. 2016 yılında göçmen sayısı 160 binin üzerindedir. 2021 yılındaki göç sayısı 90 binden fazladır ve 2022 göç sayısından daha yüksektir.

İsveç'in çok kültürlü bir toplum olduğu söylenebilir. Göç eden insanların özellikle belirli bir bölgeden geldiğini söylemek zordur. İsveç dünyanın her bölgesinden tarih boyunca çok sayıda göç almıştır. Müslüman sayısının da azımsanmayacak şekilde yüksek olduğu söylenebilir. Ancak 1930'dan beri İsveç'te dine ilişkin kayıtların tutulması yasak olması sebebiyle net sayı bilinmemektedir (Göker 2013: 121).

İskandinav ülkeleri ABD'ye göç veren bir bölgedir. 1930'lu yıllardan beri İsveç ise göç alan bir ülke olmaya başlamıştır (Bayram 2020: 282-287). İkinci Dünya Savaşı sırasında bazı Yahudiler de Almanya'dan kaçarak İsveç'e göç etmeyi tercih etmiştir. Aynı şekilde komünist rejimden kaçanları da kabul etmiştir (Kılıç 2017; Bayram 2020). 2016 yılında hazırlanan İsveç Ülke Raporu'na göre İsveç'e ilk önemli göç dalgası İkinci Dünya Savaşı sonrası Baltık ülkelerinden gelen mülteciler tarafından gerçekleştirilmiştir. İkinci göç dalgası ise 1949-1971 yılları arasında iş gücü ihtiyacı sebebiyle serbest giriş verilmesiyle gerçekleşmiştir. Böylece Finli, Yugoslav, Yunan, İspanyol, İtalyan ve Türkler İsveç'e göç etmiştir. Bu işçilere İsveç vatandaşları ile aynı ücretler ve haklar sağlanmıştır. Bu dönemde daha çok Avrupa ülkelerinden göç olmuş ve İsveç ekonomisi göçmenlerden olumlu etki sağladığından göçmenler konusundaki algı olumlu olduğu bilinmektedir (Akdeve 2016: 12).

Üçüncü ve dördüncü dalga 1970'li yıllardan sonra Doğu Avrupa ve üçüncü dünya ülkelerinden göç akışı yaşanmıştır. 1980'li yıllardan itibaren göçmenlerin istihdam sorunlarının artması ile siyasi tartışmalar artmıştır. 2001 yılında Schengen Anlaşması'nı imzalayan İsveç mültecilere daha kapalı bir ülke haline gelmiştir. Özellikle Suriye'den gelen göçün yükünü Almanya'yla birlikte üstlenen İsveç'te 200'den fazla milletten insan bir arada yaşamaktadır. Göçmen politikasını kısıtlasa da İsveç en açık ve en liberal göç politikasına sahiptir (Akdeve 2016: 13-14).

İsveç'in göç politikaları ise üç kategoride analiz edilebilir. Birinci periyotta yani 1945-1964 yılları arasında göçmenlerin asimilasyonun otomatik olarak sosyal bir süreçte tamamlanacağı düşünülmüştür. Bundan dolayı kapsamlı bir politika uygulanmamıştır. 1965-1975 arasında gerçekleşen ikinci periyotta çok kültürlü politika yürürlüğe koyma hazırlık süreci gerçekleşmiştir. 1975 yılında ise göç politikası çok kültürlü bir yaklaşıma dayandırılmıştır (Brochmann ve Hammar 1999 aktaran Korkmaz 2005). Çok kültürlü göç politikası da sık sık eleştirilmiştir.

Tüm bu gelişmeler karşısında 2022 yılında bazı gerçekler ise İsveç siyaseti hakkında bize fikir vermektedir. Nisan 2022'de İsveç'te Kuran-ı Kerim yakma eylemi nedeniyle protestolar yapılmış, hem polis hem de halktan insanlar yaralanmıştır. Bu olayın ertesinde Sosyal Demokrat partisinden olan o dönemin

başbakanı Magdalena Andersson, İsveç'te paralel toplumların olduğunu ve farklı gerçekler yaşadıklarını ifade etmiştir. Entegrasyonun çok zayıf olduğunu belirterek, aynı zamanda çok fazla göç aldıklarını söylemiştir (Uygur 2022, 24 Nisan; Henley 2022, 28 Nisan).

Yaşanan şiddet olaylarını incelemek faydalı olabilir. İsveç'in 2022 yılında 60 tane ölümlü silahlı şiddet olayının yaşanmıştır. İsveç Adalet Bakanı ise bunu rekor olarak nitelendirmiştir. Norveç'te ve Danimarka'da 2022 yılında dört, Finlandiya'da ise iki tane yaşanmıştır. Hükümet ve polis bu konuda suç çetelerini suçlamaktadır (Johnson, Aralık 2022).

Dünyada demokrasi ve başarılı göç politikası ile tanınsa da İsveç'e Kasım 2022'de BM İnsan Hakları Konseyi tarafından ırkçılık konusunda uyarı gelmiştir. BM İnsan Hakları Konseyi uzmanlarından Tracie Keese, Anadolu Ajansı'na açıklama yaparak azınlık gruplara polis tarafından yapılan muamelenin endişe verici olduğunu ifade etmiştir (Nurduhan 2022, 12 Kasım).

2.2.1. İsveç Demokratları

İsveç İlerleme Partisi ile İsveç'i İsveçli Bırakın grubunun (*Keep Sweden Swedish/ Bevara Sverige Svenskt*) birleşimi olan İsveç Partisi'nin devamı 1988 yılında kurulan İsveç Demokratları'dır. İsveç Demokratları 2010 yılındaki genel seçimlerde %5,7 oranında oy alarak ilk defa barajı geçerek İsveç Parlamantos'u'nda 20 koltuk sahibi olmuştur. 2014 yılında %12,9 oranında oy alan parti 49 koltuk elde etmiştir. 2018 yılında %17,5 oranında oy alıp 62 koltuk sahibi olmuştur. 2014 ve 2018 seçimlerinde üçüncü parti olan İsveç Demokratları 2022 yılında ikinci sıraya yerleşmiştir. %20,5 oranında oy alan parti 73 koltuğa sahip olmuş ve kurulan hükümeti dışarıdan desteklemiştir (Rydgren ve Tyrberg 2020: 562-563).

Hellström, Nilsson ve Stoltz, "*Nationalism vs. Nationalism: The Challenge of the Sweden Democrats in the Swedish Public Debate*" adlı çalışmalarında İsveç Demokratları partisinin gelişimini ele alırken Antonis Ellinas'ın kitabından yola çıkarak bir sınıflandırma yapmışlardır. Buna göre İsveç Demokratları'nın ilk aşaması 2006 yılı öncesi, daha medyada çok fazla yer bulamadıkları dönemdir. İkinci aşama ise medyanın ilgisinin arttığı ve diğer siyasal partilerin endişelerinin

arttığı dönem olan 2006 ve 2010 yılları arasındır. Üçüncü aşama ise 2010 yılında barajı aşarak parlamentoya girmeleridir (Hellström, Nilsson ve Stoltz 2012: 187).

1988 yılında kurulan partiye 1989 yılında suç kaydı olan bir eski nazi lider olarak seçilmiştir (Larsson and Ekman 2001 aktaran Nilsson 2020). Partide bazı neo-nazi ve Neo-faşist eylemler zaman zaman göze çarpmıştır. Örneğin özel partilerde nazi üniformaları giyen parti üyeleri olduğu; nefret, ırkçılık ve kadın düşmanlığına yönelik içerikleri olan bazı internet sitelerinin partiyle ilişkisi olduğu bilinmektedir (Nilsson 2020: 3). Parti yöneticilerinin %55'inin nazi bağlantısı olduğu bilinmektedir. 1991'de partinin kurucularından Ulf Ranshede 14 yaşındaki bir göçmen çocuğa saldırma suçundan hüküm giymiştir (Larsson and Ekman 2001 aktaran Widfeldt 2008).

1995 yılından itibaren partinin nazizm ile arasına mesafe koyduğu bilinmektedir. Mikael Jansson bu durumdan rahatsız olunduğu bildiği için partilerde ve gösterilerde “Hollywood Nazileri” üniformalarının giyilmesini yasaklamıştır (Larsson and Ekman 2001 aktaran Widfeldt 2008). Parti programında yer alan bazı radikal ifadeler çıkarılmıştır. Şubat 2000 tarihinde parti açıkça nazizm ile alakası olmadığını ve nazilere yakın davranış sergileyenlerin atılacağı ifade edilmiştir. Mikael Jansson suç kaydı olmayan daha temiz bir imajı olan bir siyasetçi olduğu bilinmektedir (Widfeldt 2008). Parti ırkçı olmayan ve etnisite odaklı olmayan, İsveç kültürüne ait olmanın daha önemli olduğu bir milliyetçilik anlayışı geliştirmiştir. 2005 yılında parti lideri olan Åkesson ise partiyi daha anaakım bir ideolojiye çekerek oyları arttırmıştır (Bolin ve Aylott 2019).

İsveç Demokratları partisinin geçmişte sıklıkla referans verdiği bir kavramın ele alınması gerekmektedir. Yukarıda değinildiği üzere İsveç Demokratları 80'li yılların sonu ve 90'lı yılların başında faşizme ve nazizme yakın gruplarla ilişkili olarak doğmuştur. Avrupa'daki diğer popülist partilerden etkilendiği bilinen parti, programını etnik milliyetçilik ve yabancı düşmanlığı üzerine kurmuştur (Rydgren 2008a: 146). İsveç Demokratları'nın ilk parti programlarında bu konular ele alınmıştır. Örneğin Elgenius ve Rydgren (2017) tarafından yapılan bir çalışma İsveç Demokratlarının söylemlerinde sürekli referans gösterdiği ve ilk parti programlarında yer alan “Halkın Evi” (*People's Home/ Folkhemmet*) kavramı

üzerinedir. Halkın evi İsveç refah devleti için kullanılan şiirsel bir kelimedir. Toplumsal dayanışma ve “biz” anlayışını kuvvetlendirmek adına kullanılan söylem, ulusal bir projedir. İsveç Demokratları 1950’li yılları, etnik olarak daha homojen olarak gördüğü için altın çağ olarak adlandırır. 40’lı yıllardaki sosyoekonomik refahı ve etnik homojenliği referans alan İsveç Demokratları bunun kaybedilmesinden Sosyal Demokrat Partilileri sorumlu tutar ve sorunların çözümü için milliyetçiliği savunur. Sosyoekonomik olarak 50’li yıllar kadar iyi olamamanın sebebini etnik homojenliğin azalması ile ilişkilendirdiği söylenebilir.

2006 ve 2010 yılları arasına İsveç Demokratları’nın gelişimine baktığımızda partiye olan desteğin arttığı söylenebilir. 2006 genel seçimlerinde parti oylarını %1.4’ten %2.9’a çıkarmıştır. Farklı yerel konseylerde 250’den fazla koltuğu sahip olmuştur (Rydgren 2010: 58). 2010 yılındaki seçimlerde ise 20 milletvekili çıkararak barajı aşmıştır.

İsveç Demokratları’nın ideolojisi, paylaşım ve söylemleri bu kısımda detaylandırılabilir. 2010 yılında eşikten sonra partinin politikaları ve liderlerin söylemleri detaylandırılabilir. Günümüzde İsveç’te başka sağ popülist parti olmadığından bu kısım İsveç’teki sağ popülizmi anlamak için de önemli olacaktır. Öncelikle sağ popülizmi incelerken diğer ülkelerden farklı olduğunu belirtmek gerekir. İsveç refah devlet anlayışı güçlü ve toplumsal cinsiyet eşitliğine bağlı bir ülkedir. V-Dem’in 2022 Demokrasi Raporu’na (V-Dem Institute 2022) göre liberal demokrasi konusunda İsveç dünyada birinci sıradadır. MIPEx (2020a) (*Migrant Integration Policy Index*) tarafından yapılan araştırma, göçmen entegrasyonu konusunda İsveç’i ilk sıraya yerleştirmiştir. Araştırmaya göre İsveç kapsamlı entegrasyon gerçekleştirerek göçmenler için eşit haklar, fırsatlar ve güvenlik sağlamıştır.

İsveç gibi refah seviyesi yüksek, liberal demokrasiye saygılı ve göç entegrasyonu konusunda diğer ülkelere göre başarılı olan bir ülkede, İsveç Demokratları partisinin oy oranlarını gittikçe arttırması oldukça ilginç karşılanmaktadır. Hatta 2022 yılındaki genel seçimlerde İsveç Demokratları ikinci sırada seçimleri bitirmiştir. Hükümet kurulması için dışarıdan destek vermiştir. Bu sebeple partinin

böylesine bu kadar etki alanına sahip olması üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.

Partinin göç ve diğer kimlik konuları hakkındaki görüşü bu noktada derinleştirilebilir. Bilindiği üzere radikal sağ partilerde göçmen karşıtlığı söz konusudur. Göçmen sayısı arttıkça sağ popülist partiler bunu seçmeni etki altına almak için kullanmaktadırlar. Dolayısıyla göç ve sağ popülist partilere talep üzerinde birçok çalışma yapılmaktadır. Rydgren (2008a) İsveç Demokratları'nın göç ve göçmen söylem inşasını dört temada açıklamaktadır. Birincisi göçün İsveç kültür ve ulusal kimliğine tehdit olarak görülmesidir. İkincisi göçün cinsel ve şiddet içeren suçun nedeni olarak görülmesidir. İsveç Demokratları'nın resmi dergisi *SD-kuriren*, göçmenlik geçmişi olan insanların karıştığı suçlarla ilgili içerikler hazırlamıştır. Sonuncusu ise göçün refah devletin problemlerinin, işsizliğin ve finans devletinin kısıtlamalarının nedeni olarak görülmesidir. Göçmen karşıtlığını ifade etmek adına örnek vermek gerekirse 2015 yılında İsveç Demokratları sempatanlarının %93'ünün İsveç'te göçmen sayısının azalmasını istediği ortaya konmuştur (Rydgren ve Meiden 2019:443).

Parti on yıllık ikamet koşuluyla birlikte tarih ve İsveççe bilgisi içeren bir sınav sonucunda vatandaşlık verilmesi gerektiğini savunmaktadır (Rydgren 2008a:147). Jimmie Åkesson 2018 yılında yaptığı açıklamada göçmenlerin çoğunun İsveç toplumunun parçası olma şansının olmadığını, bunların çoğunun Müslüman olduğunu ve paralel toplum yarattıklarını ifade etmiştir. Resmi kaynaklar bir ilişki göstermese de İsveç Demokratları artan suç oranları ile göç arasında ilişki kurmuştur (BBC 2018, 25 Eylül).

Kasım 2022'de yayınlanan bir haber yapılan ankete göre Afrika kökenli İsveçlilere yapılan ırkçı saldırıların İsveç'te en yaygın nefret suçu olduğu belirtilmiştir. Nefret suçlarının en çok işlendiği yerler toplu taşıma ve caddelerdir. En yaygın saldırılar sözlü olmasına rağmen, saldırıların %18'i şiddet içeren saldırılardır (The Local, 25 Kasım 2022).

İlımlı Muhafazakar Parti'den Göç Bakanı Maria Malmer Stenergard ve İsveç Demokratları parlamenter grup lideri Henrik Vinge yaptıkları bir açıklamada mülteci İsveç'e gelmemeleri yönünde teşvik edecekleri bir programın

uygulanacağını belirtmişlerdir. Bakan, şu an gelenlerin üçte ikisinin korunma için geçerli nedenleri olmadığını, bu hükümet ve ortağı olan partinin döneminde çoğunun geri dönmeye zorlanacağını, uzun dönemde daha az insanın buraya gelmesinin asıl hedefleri olduğunu belirtmiştir (The Local, 24 Ocak 2023). Bu noktada İsveç Demokratları'nın özellikle partisi için uzun süredir “ırkçılığa sıfır tolerans” politikasını savunduğunu belirtmekte yarar vardır.

İsveç Demokratları'nın ideolojisini anlatırken AB yani ulus üstülük karşıtı ve küresellik karşıtı olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Bunun sebebi İsveç kültürüne zarar verileceğinin düşünülmesidir. Aile politikası, hukuk ve düzen konularında sosyo-kültürel sağcı otoriter tutumlara sahiptir. Aile onlar için, diğer sağ popülist partiler gibi, en önemli toplumsal birimdir. Ayrıca İsveç Demokratları müesses nizam karşıtı duruşa sahip olduğunu vurgulamaktadır. Politik doğruculuk yapmaktan kaçınır. Bu şekilde parti kendisini demokrasinin düşmanı olmaktan ziyade, demokrasinin en büyük savunucusu olarak konumlandırmaktadır (Rydgren 2008a: 147-148).

2.3. FRANSA SİYASAL SİSTEMİ

Fransa resmi adıyla Fransa Cumhuriyeti bir Avrupa ülkesidir. Başkenti Paris olan ülkenin nüfusu 68 milyondur (Insee (t.y.)). Belçika, Almanya, İtalya, Lüksemburg, İspanya, İsviçre, Monako ve Andorra ile komşu olan Fransa Euro kullanan bir AB ülkesidir. Fransızca konuşulan ülkenin Marsilya, Nice ve Lyon gibi önemli şehirleri vardır. Fransa; Almanya, İtalya, Hollanda, Belçika ve Lüksemburg ile birlikte AB'nin kurucu altı ülkesinden bir tanesidir. Bunun dışında BM, NATO, Avrupa Konseyi, OECD, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) gibi uluslararası örgütlere üyedir (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı 2022b).

Fransa'da seçimler beş yılda bir gerçekleşmektedir. 2022 seçimlerinde ilk tur 10 Nisan'da yapılmıştır. İlk turda Emmanuel Macron (*Renaissance*) (*RE*) % 27,85 oy alarak birinci parti olarak gelmiştir (Partinin eski ismi *La République En Marche !* idir). İkinci sıraya Marine Le Pen (*Rassemblement National*) (*RN*) %23,15 oranında oy alarak yerleşmiştir (Partinin eski ismi *Front National* idir). Boyun Eğmeyen

Fransa (*La France Insoumise*) (*LFI*) partisinden Jean-Luc Melenchon ise %21,95 oranında oy almıştır. Bunu sırayla Eric Zemmour (*Reconquête*) (*R!*) % 7,07, Valerie Pécresse (*Les Républicains*) (*LR*) %4,78, Yannick Jadot (*Europe Écologie Les Verts*) (*EELV*) %4,63, Jean Lassalle (*Résistons !*) (*RES*) %3,13, Fabien Roussel (*Parti communiste français*) (*PCF*) %2,28, Nicolas Dupont-Aignan (*Debout la France*) (*DLF*) %2,06, Anne Hidalgo (*Parti socialiste*) (*PS*) %1,74, Philippe Poutou (*Nouveau Parti anticapitaliste*) (*NPA*) %0,76, Nathalie Arthaud (*Lutte Ouvrière*) (*LO*) %0,56 takip etmiştir (Talpin, Bordenet, Bronner, Rof, Keltz, Soullier ve Cosnard 2022, 10 Nisan).

Fransa yarı başkanlık sistemi ile yönetilmektedir. Dolayısıyla bir adayın cumhurbaşkanı olması için %50'yi geçmesi gerekmektedir. İlk turda hiçbir aday %50'den daha fazla oy alamadığından seçimlerde ikinci tur yapılmıştır. 24 Nisan 2022 tarihinde gerçekleşen ikinci tur seçimlerinin sonucunda Macron %58,55 oranında oy alırken, Le Pen %41,45 olarak Macron'dan geride kalmıştır (Voce ve Clarke 2022, 25 Nisan). Hükümet Emmanuel Macron tarafından kurulmuştur.

12 Haziran 2022 tarihinde ise parlamento seçimleri yapılmıştır. Macron liderliğinde *Ensemble* ve Jean-Luc Melenchon liderliğinde *Nupes* ittifakı iki büyük rakip olarak seçimlere katılmıştır. İlk turda katılım %47,5 ile tarihin en düşük katılımı olarak kayda geçmiştir. 12 Haziran tarihinde yapılan seçimlerde *Ensemble* ittifakı %25,75 alırken, *Nupes* %25,66 oranında oy almıştır (BBC 2022, 13 Haziran). İlk turda %50 aşılamadığından ikinci tur 19 Haziran 2022 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu seçimde Macron mutlak çoğunluğu sağlayamamış ve 245 koltuk elde edebilmiştir. Onu *Nupes* ittifakı 131 koltukla takip ederken, Ulusal Birlik partisi 89 koltuk elde etmiştir (Mawad ve John 2022, 20 Haziran). Ulusal Birlik partisi 2017 genel seçimlerinde yalnızca 8 koltuk elde etmiştir (France 24 (t.y.)).

2.3.1. Fransa Siyasal Sistemi Özellikleri

Fransa yarı başkanlık ile yönetilen bir ülkedir. Yarı başkanlık sistemini anlamak için Fransa'nın tarihinden kısaca bahsetmek gerekmektedir.

1792 yılında Napolyon tarafından kurulan I. Cumhuriyet 1804 yılına kadar sürmüştür. Napolyon'un yeğeni Louis Napoleon'un III. Napoleon olarak tahtta oturduğu II. Cumhuriyet ise 1852 yılına kadar sürmüştür. III. Cumhuriyet ise 1871

yılında ilan edilmiş ve Fransa'nın işgale uğradığı 1940 yılında sona ermiştir. III. Cumhuriyet dönemi parlamenter sisteme dayanmaktadır ancak sadece erkekler oy verebilmiştir. Bu dönemin istikrarsız olduğunu belirtmek gerekmektedir. Örneğin 1870-1914 yılları arasında Fransa'da altmış hükümet görev yapmıştır (Bayram 2022: 147).

Fransa işgal altındayken direnişi Londra'dan yöneten ve radyodan yaptığı etkili konuşmalarla tanınan General Charles De Gaulle savaş sonrası dönemin önemli bir ismi olmuştur. 1944-1946 arası geçici hükümeti yöneten De Gaulle 1946 yılında istifa etmiştir. Sebebi sol partiler tarafından domine edilen meclisin IV. Cumhuriyet'i oluşturacak anayasa taslağını oluştururken yasamaya büyük bir güç vermesidir. De Gaulle ise III. Cumhuriyet döneminde yaşanan sorunların tekrarlanacağını ifade ederek istifa etmiştir. 1946 ve 1958 yılları arasında parlamenter sistem ile kurulan IV. Cumhuriyet boyunca 24 hükümet görev yapmıştır. Dördüncü Cumhuriyet büyük problemleri çözemediği zayıf bir yönetim olarak görülmektedir (Bayram 2022; Roskin 2013).

Mayıs 1958 tarihinde Cezayir'de başlayan ayaklanmaların da etkisiyle Fransa Cumhurbaşkanı Charles De Gaulle'ü yeni bir hükümet kurmaya davet etmiştir. Başkanlık sistemini uygun görmediği için yarı-başkanlık adı verilen bir sistem geliştirmiştir. Bunun muhtemel sebebi Amerikan karşıtı bir duruşu olması olabilir (Bayram 2022: 148-149). Michel Debré yardımıyla De Gaulle 5. Cumhuriyet'in anayasasını oluşturmuştur. Üçüncü Cumhuriyet ve Dördüncü Cumhuriyet siyasal istikrar bakımından yeterli olmadığından, bu anayasada istikrar amaçlanmıştır. Bundan dolayı hem başkanlık hem de parlamenter sistemin unsurlarından faydalanılan yarı başkanlık sistemi getirilmiştir (Elkins, Drinkwater, Weber, Fournier, Flower, Blondel, Shennan, Tuppen, Popkin, Wright, Bisson, Bachrach, Woloch, Higonet 2023, 15 Haziran).

Yarı başkanlık sistemi, O'Neil tarafından yürütme gücünün bir başkan ve bir başbakan arasında bölündüğü, ancak başkanın önemli yetkilere sahip olduğu bir rejim olarak tanımlanmaktadır (O'Neil 1993 aktaran Elgie 2004). Duverger ise üç şart içeren bir anayasanın ancak yarı başkanlık sistemi olacağını ifade eden bir tanımdan bahsetmektedir. Bu koşullar; başkanın halk oyuyla seçilmesi, başkanın

önemli yetkilere sahip olması ve yürütme gücüne sahip bakanlar ve başbakanın meclisin güvenoyuna sahip olmaları gerekliliğidir (Duverger 1980 aktaran Elgie 2004). Sartori'ye göre ise tüm yarı-başkanlık sistemleri, bir başkan yani devletin başı ile hükümetin başı olan bir başbakan arasında bir çeşit diyarşi kurmak zorundadır (Sartori 1997 aktaran Bayram 2022.). Elgie ise yarı başkanlık sistemini halk tarafından belirli bir süre için seçilen başkanın yanında, parlamentoya karşı sorumlu olan kabine ve başbakanın olduğu sistem olarak tanımlamaktadır (Elgie 1999 aktaran Elgie 2004). Yarı-başkanlık sistemi sadece Fransa'da değil; Finlandiya, İrlanda, İzlanda, Avusturya, Ukrayna, Portekiz, Bulgaristan ve Moğolistan'da uygulanan bir rejimdir.

Günümüzde 5. Cumhuriyeti yaşayan Fransa Anayasası'nı 1958 yılında halk oylaması ile kabul edilmiştir. Daha sonra cumhurbaşkanı seçilen De Gaulle 1969 yılında istifa etmiştir. 1958 Anayasası 1946 Anayasası'ndan etkilenmiş olsa da asıl amacı yürütmeyi güçlendirmek, hükümete istikrar sağlamak ve parlamentonun değiştirilmesini zorlaştırmaktır. Bu anayasanın 24 kere değiştiğini belirtmek gerekmektedir. Buna rağmen Fransa'nın en istikrarlı anayasasıdır (Élysée (t.y.1)). Yarı başkanlık rejimi ile yönetilen Fransa üniter bir devlettir. 18 tane idari bölgeden oluşan Fransa'nın denizaşırı bölgelerde toprakları bulunur.

Fransa Anayasası'nın ilk maddesinde Fransa'nın bölünmez, seküler, demokratik ve sosyal olduğu belirtilir. Buna göre hiçbir birey ve Fransa'daki hiçbir grup Fransız halkı üzerinde egemenlik iddiasında bulunamaz. Karar verme gücü sadece Fransa halkı tarafından seçim veya referandumla belirli temsilcilere verilir. Devlet tüm dinlere karşı nötr olmakla birlikte herkes dinini istediği şekilde yaşamak konusunda özgürdür. Devlet önünde cinsiyet, varlık, eğitim seviyesi ve geçmişinden bağımsız herkes eşittir. Aynı zamanda devlet fırsat eşitliğini sağlamak için çalışarak dezavantajlı grupları destekler (Élysée (t.y.2)).

Fransa'da yürütme organı hükümet ve cumhurbaşkanından (*Président de la République française*) oluşur. Cumhurbaşkanı devlet başkanı iken başbakan (*Premier*) ise hükümet başkanı kabul edilir. Cumhurbaşkanı 1962 yılında kabul edilen anayasa değişikliği doğrultusunda halk tarafından seçilmektedir. Değişiklik öncesi parlamento üyeleri, il genel meclis üyeleri, belediye meclislerinin

temsilcileri ve denizaşırı toplulukların meclis üyelerinden oluşan 80 kişilik bir grup tarafından seçilmekteydi (Şencan 2017). 5 yıllık bir dönem için halk tarafından seçilen cumhurbaşkanı başbakanı atamaktadır. Silahlı kuvvetlerin başı olan cumhurbaşkanı, aynı zamanda bakanlar kuruluna başkanlık etmektedir. Millet Meclisi'ni başbakana ve parlamento başkanlarına danıştıktan sonra dağıtma yetkisi olduğu gibi, başbakana, Anayasa Konseyi'ne ve parlamento başkanlarına danıştıktan sonra ülke tehdit altında olduğunda olağanüstü yetkiler kullanabilir (Élysée (t.y.3)). Élysée Sarayı cumhurbaşkanının resmi adresidir.

Fransa'daki yarı başkanlık sistemi içerisinde cumhurbaşkanına gücünü sağlayan faktörler Ezra N. Suleiman ve Alfred Stepan (2001) tarafından detaylı şekilde açıklanmıştır. Birincisi başkanın 1962 yılında yapılan değişim ile halk tarafından seçilmesidir. İkincisi meclisi feshedebilmesidir. Bu tehdit siyaseti ve politika süreci üzerinde etkilidir. Üçüncüsü anayasa tarafında “ulusal bağımsızlığın garantörü” olarak nitelendirilen cumhurbaşkanının, ulusal düzen ve bağımsızlık tehdit altında olduğu zaman olağanüstü güçlerini kullanabilmesidir. Dördüncüsü cumhurbaşkanın devlet başkanı olarak silahlı kuvvetlerin başı olması ve başbakanı atamasıdır. Sonuncusu ise cumhurbaşkanının referanduma gidebilmesidir.

Yürütme organının diğer kurumu hükümettir. Hükümet, bakanlar ve başbakanı içermektedir. Cumhurbaşkanı tarafından atanan başbakan parlamentoya sorumludur. Hükümeti yöneterek yasaların uygulanmasını sağlamaktadır. Başbakan tarafından önerilen bakanlar da cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Bakanlar ve başbakan belirlenirken mevcut siyasal dengeler gözetilmektedir (Élysée (t.y.4)).

Yasama organı incelerken öncelikle Fransa Parlamentosu'nun (*Parlement français*) iki meclisli bir yapısı olduğunu belirtmek gerekmektedir. 348 üyeden oluşan Senato (*Sénat*) ve 577 milletvekilinden oluşan Millet Meclisi (*Assemblée nationale*) birlikte parlamentoyu oluştururlar (Élysée (t.y.4)). İkisi birlikte toplantı yaptıklarında bu kongre (*Congrès du Parlement*) olarak adlandırılmaktadır. Senato üyeleri dolaylı olarak seçildiği için Fransa Anayasası tarafından Millet Meclisi daha geniş yetkilerle donatılmıştır. Millet Meclisi üyeleri doğrudan halk tarafından

seçilir ancak dolaylı olarak seçilen senatörler yerel yönetimlerin temsilcisidir (Çelebi 2012: 56-58).

Bahsedilmesi gereken bir başka önemli kurum ise Anayasa Konseyi'dir (*Conseil constitutionnel*). 1958 Anayasası kapsamında Anayasa Konseyi, parlamentonun daha etkili ve ön planda olmaması için geliştirilmişti. Ancak zamanla Anayasa Konseyi, önemli yetkileri olan Cumhurbaşkanını kısıtlayan bir denetim aracı haline gelmiştir. Bu Konsey seçimlerin ve referandumun gerçekleşmesi ve denetimini sağlamakla birlikte yasaların uygunluğunu da denetlemektedir (Şencan 2017).

Fransa yerel yönetimlerinden (*collectivité territoriale*) kısaca bahsetmek mümkündür. Bölge (*région*), il (*département*) ve belediye (*commune*) olmak üzere üç seviyeli bir yerel yönetim anlayışı söz konusudur. Fransa Cumhuriyeti'nin anavatan topraklarından başka deniz aşırı toprakları da vardır. Fransa anakarasında 21, denizaşırı topraklarda ise 5 bölge vardır. Bölgeler Fransa yönetiminde gittikçe önem kazanan bir unsur haline gelmiştir. İller ise Genel Konseyler tarafından yönetilmektedir. Genel Konseyler kamu ve özel mülkiyet ve yerel düzenlemeler ile ilgilenmektedir. Belediyeler ise belediye konseyleri tarafından yönetilen en küçük birimdir (Elkins ve diğerleri 2023, 15 Haziran).

2.3.2. Fransa Seçim Sistemi

Fransa hem başkanlık hem de parlamento seçimleri için iki türlü seçim sistemi kullanmaktadır. 5. Cumhuriyet ile Fransa'nın önceki dönemlere göre daha istikrarlı olmasının belki de en önemli sebebi iki türlü çoğunluk sistemidir. Başta De Gaulle nispi seçim sisteminden yana olsa da daha sonra iki türlü çoğunluk sistemini tercih etmiştir (Şencan 2017: 68). Uzun vadede bu durum sağ ve sol partilerin daha uzlaşmacı ve koalisyoncu olmalarını sağlamıştır (Vergin 1991 aktaran Şencan 2017).

Tek isimli iki türlü çoğunluk sistemi bu noktada tanımlanabilir. Bu sistem Fransız sistemi olarak bilinmektedir. Aynı zamanda mutlak çoğunluk olarak nitelendirilebilir. Amacı tek üyeli bir seçim çevresinde bir adayın salt çoğunluk altında kalan oy ile seçimi kazanmasını engellemektir. Birinci turun sonuçları, ikinci turun adaylarını belirler. Adayların ikinci tura katılabilmeleri için ilk turda en az 12.5 oy oranını elde etmiş olmaları gerekmektedir. Tek isimli iki türlü çoğunluk

sisteminde bir adayın yalnızca mutlak çoğunlukla seçilmesi amaçlanıyorsa, bu durumda ikinci turda birinci turda en çok oy alan iki adayın katılması öngörülmektedir. İkinci turda iki adaydan biri salt çoğunluğu zorunlu olarak elde etmiş olacaktır (Yavaşgel 2014: 89-90).

Tek isimli iki turlu çoğunluk sisteminde adaylardan hiçbiri oyların salt çoğunluğunu sağlayamazsa ikinci tura gidilmektedir. İkinci turda seçilebilmek için nispi çoğunluk yeterli olur. İki turlu seçimde amaç adayların salt çoğunluk seçmen tarafından seçilmesini sağlamaktır. Amaç azınlık seçmenin iktidar olmasını engellemektir. Siyasi olarak birbirine yakın partilerin iki tur arasında anlaşma yapması öngörülmektedir, böylece kendi düşüncelerine ters olan rakiplerini engelleyerek kendi görüşlerine yakın olan partiyi destekleyip ikinci turda çekilirler. Bundan dolayı tek isimli iki turlu seçim sisteminde partiler arası işbirliği olasılığını arttırmaktadır (Yavaşgel 2014: 90-93).

Daha önce belirtildiği üzere Fransa'da 1962'de yapılan anayasa değişikliği öncesinde cumhurbaşkanı 80 kişilik bir temsilci grubu tarafından seçildiği bilinmektedir. Ancak De Gaulle'ün referanduma götürdüğü anayasa değişikliği sayesinde cumhurbaşkanı halk tarafından seçilmeye başlanmıştır. Cumhurbaşkanı adayının yaşı en az 23 olmalı ve bakanlar, belediye başkanları, parlamento üyeleri, belediye meclisi üyeleri, ekonomik ve sosyal konsey üyeleri gibi kişiler tarafından aday gösterilmeleri gerekmektedir. Cumhurbaşkanı mutlak çoğunluk ile seçilmektedir. Birinci turda seçilemez ise ikinci turda en çok oy alan iki aday yarışır (Şencan 2017: 40-41). Fransa'da çok partili bir parti sistemi olduğundan birinci turda mutlak çoğunluğu sağlamanın zor olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Parlamentoyu oluşturan iki meclisten bir tanesi olan Millet Meclisi'nin 577 üyesi bulunmaktadır. Bu üyelerden 566 tanesi Metropolitan Fransa'dan, 10'u deniz aşırı bölgelerden, 11'i ise yurtdışında yaşayan Fransızlar tarafından seçilmektedir. Millet meclisi seçimlerinde de çoğunluk dikkate alınarak iki turlu bir seçim yapılmaktadır. Kullanılan toplam oyların salt çoğunluğunu alan aday, bu miktarın belirli bir seçim bölgesindeki kayıtlı seçmen sayısının dörtte birine eşit olması şartıyla ilk turda seçilmektedir. İkinci tur için adayların toplam kayıtlı seçmen sayısının en az %12,5'i kadar oy almış olmaları gerekmektedir (Parline (t.y.1)). Ancak ilk

oylamada en az iki adayın bu orana ulaşamadığı durumda en çok nispi olarak en çok oy almış iki aday ikinci oylamaya katılır. İkinci oylamada diğer adaydan daha çok oy almış olmak yeterlidir (Çelebi 2012: 57).

Fransa’da Millet Meclisi üyesi seçmek ve seçilmek için 18 yaşında olmak gerekmektedir. Seçmek ve seçilmek için Fransa vatandaşı olma şartı vardır. Oy kullanmak zorunlu değildir. Millet Meclisi üyeleri yedekleriyle birlikte seçildiğinden, koltuk ölüm ya da hükümet görevi nedeniyle boşaldığı takdirde yedek kişi bu koltuğa geçmektedir (Parline (t.y.1)).

Millet Meclisi seçimlerinde dar bölge çoğunluk yöntemi kullanılmaktadır. Seçim barajı bulunmamaktadır. Seçime gitme kararı Millet Meclisi tarafından değil, devlet başkanı tarafından verilmektedir (Şencan 2017: 58). Yaël Braun-Pivet 2022 yılında Millet Meclisi başkanı seçilmiştir. Ulusal Birlik grubu 89 koltuğa sahiptir.

Parlamentonun ikinci meclisi olan Senato 348 üyeye sahip bir meclistir. Bilindiği üzere Senato doğrudan seçilmeyen yerel yönetim temsilcisi bir meclistir. 6 yıllığına seçilen seçilirler ve üç yılda bir yarısı yenilenmektedir. 2004 yılı öncesinde senatörler 9 yıllığına seçilirken bu kural değiştirilmiş ve 6’ya düşürülmüştür. 128 seçim bölgesi vardır. Yaklaşık 150 bin kişilik belediye meclisi grubu tarafından seçilmektedirler. Bu grup 128 seçim bölgesinin bölge, il ve belediye meclis üyelerinden oluşmaktadır. Bir ve üç arasında senatör seçilen seçim bölgelerinde iki türlü çoğunluk sistemi uygulanırken, dört ve daha fazla senatör seçilen bölgelerinde ise nispi temsil sistemi uygulanmaktadır. (Parline (t.y.2)); Şencan 2017).

Senato üyelerinin de Millet Meclisi üyeleri gibi yedek üyeleri bulunmaktadır. Oy vermek için 18 yaşında olmak gerekirken, aday olmak için 24 yaş gerekmektedir. Oy vermek zorunludur. Ayrıca Senato’nun feshedilemeyeceği bilinmektedir (Parline (t.y.2)) ve Şencan 2017).

2.4. FRANSA’DA SAĞ POPÜLİZM VE ULUSAL BİRLİK PARTİSİ

Fransa’da hem sağ hem de sol popülist partiler vardır. 2022 seçimlerinde Sol parti Boyun Eğmeyen Fransa lideri Jean-Luc Melenchon %21,95 oranında oy

kazanmıştır. Bu çalışma sağ popülizme odaklandığından Fransa’da sağ popülizm konusu incelenecektir.

Fransa’da popülizmin ilk örnekleri ele alınırsa General Boulanger’ın etkisi ile ortaya çıkan Boulangist hareketi ile karşılaşılır. Bir başka örnek aşırı sağcı 1950 yılında kurulan *Jeune Nation* hareketidir. Bu hareket genç ordu subayları tarafından kurulmuştur (Stockemer 2017:7). 1956 yılında parlamento seçimlerinde %11,6 oranında oy alan Poujadist Hareketi de örnek olarak verilebilir. Vergi karşıtı ve modernleşme karşıtı bu hareket 1958 yılında dağılmaya başlamıştır (Rydgren 2008c: 167). 1969 yılında kurulan *Ordre Nouveau* organizasyonu daha sonra 1972’de o dönemki adıyla Ulusal Cephe (*Front National pour une Unite’ Française*) partisine dönüşmüştür (Stockemer 2017:10). Parti 1986 yılında parlamentoya dahil olabilmıştır.

Kendini yabancı düşmanı ve popülist olarak sunmaya çalışan parti (Davies 1999 aktaran Stockemer 2017), kamu sektörünün küçülmesi gerektiğini, devlet müdahalesinin azalması gerektiğini ve Avrupa karşıtlığını savunmuştur (Camus 1996 aktaran Stockemer 2017).

Fransa’nın göç politikasına bu kısımda kısaca değinmek mümkündür. 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren göç almaya başlayan Fransa, daha çok Avrupalı insanları göçmen olarak almıştır. 1921 yılından itibaren Polonya, Portekiz ve Afrika’dan göç almaya başlamıştır. 1962-75 yılları arasında özellikle Portekizli göçmen sayısında artış söz konusudur (Deniz 2020: 62-63). 1998 – 2013 yılları arasında oturumuna en çok izin verilen 10 ülke ise Fas, Cezayir, Tunus, Türkiye, Çin, Rusya, Senegal, Fildişi Sahili, Demokratik Kongo ve Komor Adaları’dır (d’Albis ve Boubtane 2015 aktaran Deniz 2020).

Stockemer’e (2017) göre 1980’li yıllarda sadece göçmenlerin sayısındaki artış değil, aynı zamanda özellikle Kuzey Afrikalıların oranı Fransızları endişelendirmektedir. 1946 yılında yabancı Kuzey Afrika ve Magriplilerin yabancı nüfusa oranı %2,3 iken, 1982 yılında Kuzey Afrikalıların tüm göçmenlere oranı %47,6’dır (Weil 1991 aktaran Stockemer 2017). Aslında geçici olarak gelen Kuzey Afrikalılar Giscard d’Estaing döneminde (1974–1981) kalıcı olmuşlardır. Bu dönemde bazı insanlarda Kuzey Afrikalı göçmenlerin Fransız kültürüne uyum

sağlayamayacağına dair endişe ortaya çıktığı görülmektedir (Shields 2007 aktaran Stockemer 2017).

1970’li yılların sonu ve 1980’li yılların başında Petrol Krizi sonunda ortaya çıkan ekonomik kriz işsizlik oranlarının artmasına yol açmıştır. Bu durumun Ulusal Birlik tarafından kullanıldığı söylenebilir. Bu dönemki söylemlerinde özellikle göç, suç ve işsizlik arasında bağlantı kurmuştur. Sosyoekonomik kriz parti tarafından yabancı düşmanlığı ve otoriterliği arttırmak için kullanılmıştır (Stockemer 2017: 15).

Özer’e (2015) göre 2000’li yıllarda Fransa’da yabancı düşmanlığını tetikleyen üç kırılma vardır. İlki Lionel Jospin hükümetinin güvenlik konusunu istihdamdan sonra ikinci önceliği olarak belirlemesidir. İkincisi ise 11 Eylül saldırısının tüm dünyaya olan etkisidir. Üçüncüsü ise 2002 yılında sol adayların güvenlik konusundaki başarısızlıkları üzerinden yapılan vurguları sebebiyle seçimlerde başarısız olmalarıdır.

11 Eylül sonra güvenlik vurgusunun aşırı sağ partilere olan desteği arttırdığı söylenebilir. 2005 yılında İç işleri bakanı olan Sarkozy’nin cumhurbaşkanlığı döneminde (2007-2012) de göç politikası ayrımcı bir hal almıştır. 2000’li yıllarda Fransa öncelikle kalifiye göçmenlerin yani “ülkeye faydalı olacak” göçmenlerin kabul edilmesi hedeflenmiştir (Özer 2015:19). İkincisi ise göçmenlerin uyumunu sağlayacak politikalar geliştirilmesidir hedeflemiştir (Carvalho ve Geddes aktaran Özer 2015).

Fransa’nın göç politikası üzerinde değinilmesi gereken iki yasa vardır. Bunlardan bir tanesi 2007 yılında çıkarılan Göç ve Entegrasyon Kanunu’dur. Göçmenlerin bu yasa kapsamında yetenekleri belirlenerek onlara oturma izni ve kart verilmiştir. Bu göçmenlere Fransızca bilgisi ve Fransa’nın değerleri şart olarak sunulmuştur. 2007 yılında göçmenler için kabul şartları bu yasa dışında da başka kurallarla zorlaştırılmıştır. 2011 yılında getirilen yasa da topluma sorun yaratacağı düşünülen göçmenlerin sınır dışı edilmesi hakkındadır (Özer 2015).

MIPEX (2020b) verilerine göre Fransa entegrasyon konusunda 56 puan alarak yarı olumlu (*halfway favourable*) sonucuna erişmiştir ve puanını önceki senelere göre arttırmıştır. Bunun sebebi 2015 yılından itibaren AB dışından gelen göçmenlerin

önüne engel çıkarılmasından ziyade fırsat sunulmasıdır. AB ülkeleri dışından gelenler bazı temel haklardan ve fırsat eşitliğinden yararlanabilse de kalıcı olarak yerleşmek, entegrasyona yatırım yapmak ve tam vatandaş olarak katılmak için ihtiyaç duydukları uzun vadeli güvenlikten yararlanamamaktadırlar. Fransa entegrasyonu geçici entegrasyon olarak adlandırılmaktadır.

2000'li yıllardan günümüze Fransa'da yapılan ırkçılığın asıl hedef noktasının Afrikalılar, Romanlar ve Müslümanlar olduğu söylenebilir. 2004 yılında devlet liselerinde başörtüsü dahil tüm dini semboller laikliğe tehdit olarak görüldüğü için yasaklanmıştır. 2010 yılında ise burka yasağı onaylanmıştır (Özer 2015). Yakın tarihte gerçekleşen ırkçılık tartışması ise Fransa'da tartışma konusu olmuştur. Boyun Eğmeyen Fransa partisinden Afrika asıllı Carlos Martens Bilongo konuşma yaparken Ulusal Birlik partisinden Gregoire de Fournas "Afrika'ya geri dönsünler" diyerek bağırınca gerginlik çıkmıştır. De Fournas daha sonra bu ifadeyi Bilongo'nun konuşmasındaki bir cümle için kullandığını belirtmiştir. Ancak kendisine 15 günlük uzaklaştırma ve para kesintisi cezası verilmiştir (Euronews 2022, 4 Kasım).

2.4.1. Ulusal Birlik Partisi

1972 yılında kurulan o dönemki adıyla Ulusal Cephe, Jean-Marie Le Pen tarafından kurulmuştur. Cumhurbaşkanlığı adayı olduğu 1988 yılından başlayarak sırasıyla, %14,4, 1995 yılında %15, 2002 yılında %16,9, 2007 yılında %10,4 oranında oy almıştır. Parlamento seçimlerinde 2002 yılına kadar %10'da kalmış ve 2007'de %4,3 oranında oy almıştır (Göksu Şahan 2020: 69).

Ulusal Birlik, küçük ırkçı ve aşırı grupların birleşmesi meydana gelen bir partidir. Asıl başarısını 1980 yılında yaklaşık %15 oranında oy alarak göstermiştir. Partiyle ilgili vurgulanması gereken birkaç nokta vardır. Bunlardan bir tanesi 2011 yılında Marine Le Pen'in parti liderliğine geçtiğinde söylemleri yumuşatmasıdır. Diğerisi ise 2015 yılında babası Jean-Marie Le Pen'i partiden atması ve 2018 yılında partinin ismini değiştirmesidir. Kasım 2022'de parti lideri olarak Jordan Bardella seçilmiştir. Ancak Jordan Bardella, Marine Le Pen'e sadakati ile bilindiğinden parti politikalarında ciddi bir değişim beklenmemektedir (BBC 2022, 5 Kasım).

Partinin ideolojisinden bir çerçeve çizilerek bahsedilebilir. Stockemer'e (2019) göre partiyi sınıflandırmak her şey net olmadığı için zordur. Birincisi halk merkeziliği ve elitizm karşıtlığıdır. Ulusal Birlik geride kalmış, unutulmuş ve görünmeyen vatandaşları savunduğunu iddia eden bir partidir. Jean-Marie Le Pen'in "Önce Fransızlar!" (*Les Français d'abord*) söylemi de bunu destekler niteliktedir. Ulusal Birlik retoriğine göre bu basit vatandaşlar cömert ve çalışkan Fransa'yı oluşturan sessiz çoğunluktur (Ivaldi 2018 aktaran Stockemer 2019). 2017 yılındaki manifestosunda partinin "*Fransızlara özgürlüklerini ve halka seslerini geri verin*" ifadesi buna örnek olarak verilebilir (Ivaldi 2019: 29).

İkincisi partinin seçmenlerine ve sempatizanlarına belirli bir dünya görüşü sunmasıdır. Buna göre Fransız toplumu yabancı etkilerden zarar görmektedir. Gevşek güvenlik politikaları suç oranını artırır ve Avrupa entegrasyonu ile küreselleşme Fransa ekonomisini boğmaktadır (Hainsworth 2008 aktaran Stockemer 2019). Yani Ulusal Birlik küreselleşmeyi, Avrupalaşmayı, göçü (İslamlaşmayı) ve Fransa'nın sosyal ile siyasal elitlerini reddetmektedir. Üçüncüsü partinin Marine Le Pen'i bir kült haline getirmesidir. Le Pen "erdemli insanları" savunarak halkın genel iradesi kendisiymiş gibi davranmaktadır (Stockemer 2019: 342).

Hutchins ve Halikiopoulou'ya (2020) göre babasından devraldığı partide Le Pen hem değişimler yapmış hem de devamlılık sağlamıştır. Babasının aşırılıkçı içeren politikasından sonra Marine Le Pen Fransız Cumhuriyetçiliği ve laiklik vurgusu yapmıştır. Değişmeyen ana unsur ise göç karşıtlığıdır. Bununla birlikte çok kültürlülük ve çift vatandaşlık karşıtlığı da söz konusudur. Parti göçmenlerin sağlık ve işsizlik yardımı gibi hizmetlerden faydalanmasına kısıtlama getirilmesini destekleyen bir refah politikasına sahiptir.

Stockemer ve Amengay hem partinin hem de seçmenin zaman içerisinde değiştiğini savunmaktadır. Buna göre Marine Le Pen ve babası Jean-Marie Le Pen dönemleri parti birbirinden farklıdır. Jean-Marie Le Pen aşırı sağcı etiketlenmesine karşı çıkmazken, Marine Le Pen Ulusal Birlik'in aşırı sağ ile ilişkilendirilmesine karşı çıkmaktadır. Marine Le Pen'in konuşmalarında Charles Maurras gibi Fransız radikal sağcıları yerine, Hannah Arendt gibi kişilere referans vermeye başladığı

dikkat çekmektedir (Almeida 2013 aktaran Stockemer ve Amengay 2015). Partide yaşanan başka bir değişiklik ise göç ve İslam karşıtlığı üzerinedir. Marine Le Pen döneminde bunlar amaç değildir. Aksine parti ekonomik sorunların çözümü için göç karşıtlığını ortaya koymuş; İslam karşıtlığını laiklik ve cumhuriyetçilik söylemleri içine yerleştirmiştir. Ayrıca Marine Le Pen döneminde partinin daha popülist olduğu söylenebilir. Marine Le Pen babasından daha karizmatik bir lider olduğunu düşünmektedir. Onun döneminde parti daha dinamik ve genç bir hale gelmiştir (Stockemer ve Amengay 2015: 375).

2017 yılındaki seçim kampanyasında Ulusal Birlik, iş, ev ve refah konusunda Fransızlara öncelik verilmesi konusuna ağırlık vermiştir. Hatta bu konunun anayasada yer alması gerektiğini belirtmiştir. Toplu göçün Fransa için trajedi olduğunu ifade ederek acilen durdurulmasını istemiştir. Aşırılık içeren camilerin kapatılacağını ve Cihatçı hareketlerle ilgili herkesi sınır dışı edeceği konusunda vaatte bulunmuştur (Ivaldi 2019: 31).

Ulusal Birlik ve Marine Le Pen kendisini anaakım partilere alternatif olarak görmektedir. Polis ve yargı gibi unsurlarla hükümetin otoritesini arttırmayı amaçlamaktadırlar. Ulusal, uluslararası ve ekonomik elitleri Fransa'nın yaşadığı sorunların suçlusu olarak tanımlarlar. Medyaya yönelik eleştiri de azımsanmamalıdır. Marine Le Pen kendisini halkın kurtarıcısı ve onların temsilcisi olarak konumlandırır (Stockemer 2017: 34-35).

BÖLÜM 3: SAĞ POPÜLİZMİN POLİTİK EKONOMİSİ

Çalışmanın bu bölümünde daha çok Fransa ve İsveç'teki seçimlere ve bu seçimlerin sonuçlarına neden olan faktörlere odaklanacaktır. Bilindiği üzere bu seçimlere damga vuran olaylar Ukrayna Savaşı ve Covid-19 pandemisidir. Tüm dünyadaki ithalat-ihracat dengesinin kaydığı bir süreç başlamıştır. Ukrayna-Rusya Savaşı Avrupa'da büyük bir güvenlik endişesi yarattığı gibi, enerji krizine yol açmıştır. Bununla birlikte 2020 yılında başlayan pandemi beraberinde getirdiği ekonomik sorunların yanında refah politikalarını da gündeme taşımıştır. Sağlık hizmetlerine erişim kolaylığı insanların en önemli gündem maddelerinden olmuştur.

Birkaç yıl öncesine gidildiğinde 2011 yılında başlayan Arap Baharı'nın getirdiği sığınmacı sorununu görmezden gelmemek gerekmektedir. Avrupa'nın en önemli gündem maddelerinden biri olan sığınmacı sorunu siyasetçilerin kimi zaman çıkarları için kullandığı bir alan olmuştur. Yabancı işçilerin maaşları, sosyal imkanlardan ne kadar yararlandıkları ve işsizlik oranlarını arttırıp arttırmadıkları uzun süredir tartışılmaktadır. Avrupa ekonomisini incelerken 2008 Finansal Krizi'nin neden olduğu değişimlere dikkat etmek gerekmektedir.

Avrupa'da iktidar olmayan muhalefet partileri dünyadaki tüm bu sorunları ele alırken, iktidarları yani siyasi elitleri sorumlu olarak görmektedir. Muhalefet, iktidarın politikalarının yanlış olduğunu ve sorunları yarattığını ifade eder. AB, ulusüstü bir örgüt olarak hem ülkelerin iç ve dış politikalarında, hem de ekonomi politikalarında son derece etkili olduğundan, sağ popülist partiler tarafından istenmemektedir.

Tezin bu bölümünde ekonomik göstergeler ile sağ popülist partilerin oy oranları arasında ilişki olup olmadığı araştırılacaktır. Yaşanan son gelişmelerin seçimler üzerindeki etkisinin ne olabileceği tartışılacaktır. İsveç Demokratları partisinin ve Ulusal Birlik partisinin artan oy oranlarının altında ekonomik göstergelerin olup

olmadığına bakılacaktır. Sırasıyla ekonomik belirsizlik, işsizlik, gelir eşitsizliği ve refah incelenecektir.

3.1. SAĞ POPÜLİZM VE POLİTİK EKONOMİK GÖSTERGELERİN İLİŞKİSİ

Önceki bölümde sağ partilerin oy oranları ile ekonomik göstergeler arasındaki ilişkiyi gösteren geniş literatüre değinilmiştir. Bazı çalışmaların sağ popülizme yönelik artan talebi araştırırken kimlik konusu üzerinde durduğunu, ekonomik faktörlerin göz ardı edildiği ifade edilmiştir. Çalışmanın önceki bölümlerinde kimlik konusundan bahsedilmiş olsa da bu çalışmanın asıl amacı, sağ popülist partilerin artan oyların altındaki ekonomik nedenleri incelemektir. Ancak kimlik konusu da bu tezde göz ardı edilmemiştir. Bu kısımda öncelikle 2022 seçimlerinde oy verme davranışları üzerinde etkin olan en önemli iki unsura değinilecektir. Bunlardan bir tanesi Ukrayna-Rusya Savaşı ve diğeri Covid-19 pandemisidir. Bu iki unsurun neden olduğu ekonomik ve siyasal nedenler faktörler ile seçim sonuçları üzerinde etkisinin nasıl olduğu tartışılacaktır. Bu çalışmanın konusu olan işsizlik, ekonomik belirsizlik, gelir eşitsizliği ve refah gibi göstergelerin Ukrayna-Rusya Savaşı ile ilişkisi olduğu belirtilmelidir. Bu sebeple Ukrayna-Rusya Savaşı'nı ve Avrupa'da nasıl bir tepki verildiğini kısaca inceleme gereği duyulmaktadır. Popülizmin etkili olduğu dört Avrupa ülkesi 2022 yılında seçime gitmiştir. Seçimlerin savaşın etkileri altında yapıldığı göz önünde bulundurulmalıdır. Fransa ve İsveç seçimlerinde bu iki konunun etkisi sonraki bölümde detaylandırılacaktır. Refah, gelir eşitsizliği, işsizlik ve ekonomik belirsizlik olmak üzere dört ekonomik göstergenin popülizm ile ilişkisinin nasıl olduğu konusuna değinilecektir.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesinin etkilerinin çok geniş olduğunu belirtmek amacıyla ilk olarak AB'nin politikaları ve önlemleri ele alınabilir. Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı işgali Ukrayna Krizi'nin önemli adımlarından biridir. Kırım'ı ilhak ederek hem siyasi manevralarını kısıtlamış, hem de ekonomide sorunlara yol açmıştır (Al ve Aypek Ayvacı 2017: 230). Rusya'nın Ukrayna'yı 24 Şubat 2022'de işgaliyle başlayan süreç tüm Avrupa'da endişeye sebep olmuştur. Rusya BM'ye

göre 8 binden fazla insan savaşta hayatını kaybetmiş ve 8 binden fazla insan göç etmiştir. Rusya-Ukrayna Savaşı enerji, gıda, güvenlik ve ekonomi konularında endişeleri meydana getirmiştir. Bounou ve Yatié (2022) özellikle üç endişeden bahsetmektedir. Çatışmanın nasıl süreceği, Rusya'nın Batı yaptırımlarına nasıl yanıt vereceği ve bu savaşın küresel ekonomi özellikle finansal piyasalara nasıl etkisi olacağı üzerinde durulmaktadır.

Gıda güvenliği konusu en önemli endişelerden bir tanesidir. Hem Rusya hem de Ukrayna buğday, mısır ve ay çiçek yağının önemli tedarikçilerindendir. Rusya aynı zamanda önemli bir gübre tedarikçisidir. 2021'in ilk altı ayında 4 milyon tondan daha fazla buğday tedarik eden Ukrayna, bu sayıyı 2022 yılının ilk altı ayında neredeyse yarı yarıya düşürmüştür. Hatta mart, nisan, mayıs ve haziran aylarında neredeyse hiç buğday ihracatı yapılmamıştır. Özellikle bazı Asya ve Afrika ülkeleri Ukrayna buğdayına bağımlıdır. AB Ukrayna buğdayına bağımlı olmasa da, Ukrayna'dan ithal edilen ay çiçek yağı ve buğdayın azalması fiyatların artmasına neden olmuştur (AB (t.y); BM 2023,17 Mart).

Diğer önemli konu ise enerji güvenliğidir. Bu konu Avrupa için daha önemlidir. Avrupa, Rusya'ya enerji anlamında bağımlı olduğu için bu konuda büyük bir güvenlik endişesi yaşamıştır. AB bu konuda bazı önlemler almıştır. 2022 Mart ayında Versay Deklarasyonu ile 27 AB ülkesi Rusya'nın fosil kaynaklarına bağımlılığını azaltma kararı almıştır. 5 Ağustos 2022'de enerji talebini düşürmek için bir düzenleme getirmişlerdir. 6 Ekim 2022'de enerji kullanımını azaltma kararı almışlardır. 19 Aralık 2022'de yüksek enerji fiyatlarına karşı vatandaşları ve ekonomiyi korumak adına piyasayı düzeltici bir mekanizmayı devreye soktuklarını açıklamışlardır. Rusya'nın Ukrayna'yı işgaline tepki olarak AB şimdiye kadar on tane yaptırım paketi açıklamış, 2022 sonuna kadar Rusya petrolünün yaklaşık %90'ına ithalat yasağı getirmiştir. AB enerji bağımlılığını azaltmak adına bazı önlemler almıştır. Bu kapsamda AB çevreye duyarlı yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmektedir (AB 2023, 31 Mart; AB 2023, 29 Mart).

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali üzerine AB güvenlik konusunda da bazı tedbirler almıştır. AB Ukrayna'nın askeri gücüne destek olmak ve sivilleri korumak amacıyla Avrupa Barış Tesisi (*European Peace Facility*) kapsamında 3,6 milyar

Euro yardımında bulunmuştur. Güvenlik amacıyla atılan bir başka adımdan bahsetmek gerekir. Stratejik Pusula (*A Strategic Compass for The EU*) kapsamında 2030 yılına kadar AB güvenlik ve savunma politikasını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bunun sebebini çevresinde yaşanan savaş ortamı ile açıklamaktadır. AB bu pusula ile 5000'e kadar askeri birlik kurmak ve güvenlik ve savunma için uzay stratejisi geliştirmek gibi güvenlik stratejileri hedeflemektedir. Aynı zamanda NATO ve BM gibi ortaklarla çalışacaklarını belirtmektedirler (AB 2023, 16 Mart; AB 2021, 28 Ekim).

Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle birlikte Avrupa'da yaşanan kaygılar Avrupa'yı belirli önemler almaya yönlendirmiştir. AB'nin ulusüstü bir kurum olarak yaşadığı güvenlik endişesi ve aldığı önlemler yanında, ulusal düzeyde de belirli endişeler söz konusudur. İsveç ve Finlandiya bu güvenlik endişesi ile Mayıs 2022'de NATO başvurusunda bulunmuştur. Bu iki ülkenin NATO başvurusu konusunda bazı ülkelerin çekincesi vardır. Bu durumun popülizm üzerindeki etkisi belirsizdir.

2022 yılında İsveç ve Fransa gibi popülizmin tartışıldığı iki Avrupa ülkesi daha seçime gitmiştir. Seçime giren bu iki ülke Macaristan ve İtalya'da seçimler Ukrayna-Rusya Savaşı gölgesinde gerçekleşmiştir. Macaristan'da 3 Nisan'da yapılan seçimlerde popülist lider Viktor Orbán, önceki seçimlere göre parlamentodaki koltuk sayısını arttırarak 199 milletvekili koltuğundan 135 tanesini kazanmıştır (Demirhan 2022, 2 Nisan). İtalya'da 25 Eylül'deki parlamento seçimini sağ popülistlerin liderlik ettiği sağ ittifak kazanmıştır. Sağ popülist parti İtalya'nın Kardeşleri (*Fdi*) %26 oranında oy almış ve koalisyon hükümeti kurmuştur (Kirby 2022, 26 Eylül).

Popülizmin tartışıldığı bu dört Avrupa ülkesinden biri olan Macaristan'da seçimlere savaşın nasıl bir etkisi olduğu sorusu akıllara gelmektedir. Bilindiği üzere Orbán, Putin ile 2010 yılından beri stratejik bir müttefiklerdir. Orbán, Zelenskiy'e AB'nin verdiği desteği vermemiştir. Aynı şekilde Putin'in karşısında AB gibi bir duruş sergilememiştir. Aslında savaş sırasında Putin'i desteklediğini söylemek mümkündür. 2022 seçimlerinde bunun nasıl bir etkisi olduğu sorusuna yanıt ararken Orbán'ın lideri olduğu Macar Yurttaş Birliği'nin (*Fidesz*) seçim kampanyasında Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin önemli bir rolü olduğunu belirtmek

gerekmektedir. Macar Yurttaş Birliği kampanyasına göre Ukrayna'nın yanında olan birleşik bir demokratik birlik oluştuğu takdirde Macaristan Rusya'yla savaşa sürüklenebilir. Macaristan'da muhalif partiler Rusya'yla savaşa girilmesini savunmasa da bazıları Batı ittifakına dahil olunması gerektiğini savunur. Sağ popülist parti Macar Yurttaş Birliği ise propagandasını buna karşı kurarak, Macaristan'ın barış ve toprak bütünlüğünü savunduklarını ifade etmiştir. Bundan dolayı halk savaş korkusu nedeniyle Orbn'ı seçimlerde desteklemiştir (dm 2023).

Rusya-Ukrayna Savaşı'ndan etkilenen diğer seçim ise 2022 İtalya seğimleridir. İtalya popülist hareketlerin çok güçlü olduğu bir ülkedir. Popülist partiler güçlü, hızlı karar alabilen ve müesses nizam karşıtı bir lider olmasıyla Putin'i takdir etmektedirler. İtalya'nın Kardeşleri ise Ukrayna'nın işgali sonrası pozisyon değiştirerek Ukrayna'nın yanında durmuştur. Hükümetin Ukrayna yanlısı politikalarını desteklemiştir. İttifak yaptığı diğer iki sağ popülist parti İleri İtalya (*Forza Italia*) ve Kuzey Ligi (*the Lega*), Rusya'ya karşı İtalya'nın Kardeşleri kadar net bir tavır almamıştır. Tam olarak Rusya'yı desteklemeseler de kesinlikle Rusya karşıtı olduklarını söylemek mümkün değildir. Bundan dolayı İtalya'nın Kardeşleri partisi, ortağı olan iki partiye bu konuda mesafe koymuştur (Biancalana 2023). 2022 seçimlerinde birinci partinin İtalya'nın Kardeşleri olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Covid-19 sürecinin de 2022 seçimleri üzerindeki etkisini yok saymamak gerekmektedir. Covid-19 etkileri uzun sürecek olan 2020 yılında Çin'de ortaya çıkmış ve tüm dünyayı etkilemiş bir pandemidir. Covid-19 enflasyonun ve işsizliğin yükselmesine neden olmuştur. Dünyada sağlık politikalarına yaklaşım değişmiş ve refah politikaları talepleri artmıştır. Öncelikle arz tarafı ele alınırsa popülistlerin bilim karşıtı duruşlarından bahsetmek gerekmektedir. Bu dönemde komplo teorileri ve yanlış bilgiler hızlıca yayılmıştır. Örneğin Donald Trump, Covid-19 ile derin devlet arasında bağlantı olduğunu savunmuştur. Almanya'daki sağ popülist parti Almanya İçin Alternatif Partisi'nden (*Alternative for Germany*) bir siyasetçi virüsün ABD'ye ait bir biyolojik silah olduğunu iddia etmiştir. Yani popülist siyasetçilerin komplo teorilerinin yayılmasına katkıda bulunduğu görülmektedir (Eberl, Huber ve Greussing 2021).

Covid-19 pandemisinin diğerk etkisi ise ekonomiktir. Covid-19 ile ÷lkeler birbirlerine ekonomik olarak ne kadar bağımlı olduklarını fark etmişlerdir. Arz-talep dengesinde sorunlara yol açmıştır. Enflasyon artmıştır. Halkta refah politikaları yönünde talep artmıştır. Özellikle sağık alanında reform yapılması gerektiğı konusunda tartışmalar yaşanmıştır.

Bu çalışmada asıl olarak Avrupa’da sağık pop÷list partilerin artan oy oranlarının altındaki politik ekonomik sebepleri aranmaktadır. Ukrayna-Rusya Savaşı ve pandemi sağık pop÷lizme yönelik talep ile ilişkili olabilir. Ukrayna’nın işgali ve pandemi, bu çalışmada merkeze alınan refah, işsizlik, gelir eşitsizliğı ve ekonomik belirsizlik kavramlarını doğrudan etkilemektedir. Çalışmanın konusu olan ekonomik göstergelerin sağık pop÷lizm ile İsveç ve Fransa’da nasıl etkisi olabileceğine değinmek gerekir.

Avrupa ÷lkelerinde dünyanın geri kalanına göre gelir eşitsizliğinin az olduğunu söylemek mümkündür. Bu ÷lkelerde bireylerin alım gücü ve refahı yüksektir. Buna rağmen sağık pop÷list partilerin gelir eşitsizliğı ve ekonomik büyüme üzerine kurdukları retorik, seçmeni etkilemektedir. Yönetici elitlere yönelik güven konusu tartışmalı hale gelmiştir.

Oy verme davranışlarını anlamaya çalışırken kamu seçimi okulundan bahsedilebilir. Kamu seçimi okulu demokrasinin ve kamu politikalarının ekonomik analizi ile ortaya çıkmıştır. Bu görüşe göre politikacılar ve kamu görevlileri yalnızca halkın isteklerinin yerine getirilmesi ve kamu refahı gibi konularla ilgilenen kamu hizmetlileri değil, kendi çıkarlarını maksimize etmeye çalışan rasyonel bireylerdir (Downs 1957 aktaran Ocampo 2019). Pop÷list bir lider de kendi hırsı için hareket eden fırsatçı politikacı örneğidir. Schumpeter’in ifade ettiğı gibi vatandaşların çoğunun adaylar konusunda kendisini eğitmekle ilgili ne isteğı ne de zamanı var. Kendi oyları belirleyici değilse kendilerini politik olarak eğitime ve bilgilendirme düzeyleri asgari olacaktır. Kamu seçimi iktisatçıları siyasi piyasadaki verimsiz sonuçlarını, seçmen irrasyonelliğine değil; temsilcilik sorunlarına ve asimetrik bilgiye bağlamaktadır (Ocampo 2019: 12).

Çalışmanın bu kısmında incelenecek ekonomik göstergelerden bahsedilebilir. Bilindiğı üzere küreselleşme ile pop÷lizm arasında ilişki olduğunu savunan birçok

çalışma vardır. Literatürde birçok çalışmada artan oy oranlarının altında sosyokültürel nedenler ve ekonomik nedenler aranmıştır. Ekonomik nedenlerden dolayı, işgücü sağlamak adına Avrupa göçmen alan bir bölgeydi. Ancak Arap Baharı ve beraberinde gelen Suriye Krizi sonrası Avrupa'ya gelen mülteci sayısı arttığı bilinmektedir. Bu mülteci krizi beraberinde belirli problemler getirmiştir. Mültecilerin artması halkta işlerini kaybetme korkusunu arttırmıştır. Sahip oldukları yüksek ekonomik refahı kaybetme korkusu yaratmıştır. Kültürlerinin ve kimliklerinin artan göçle birlikte tehlikeye gireceğini düşünmüşlerdir. Bu kayıp korkusu, kendileri adına karar veren AB bürokratlarına, elitlere, yöneticilere, siyasilere karşı bir tepki oluşturmuştur. Popülizm ise bunu kullanarak elit karşıtlığı yönünde propaganda yapar. Bu noktada halkı fazla küreselleştikleri takdirde güvensiz bir ortamda yaşayacaklarını iddia ederek, otoriterleşme yönünde ikna etmeye çalışır.

Aslında bilindiği üzere popülizm ile küreselleşme ilişkisi sürekli tartışılmaktadır. Küreselleşme arttıkça göçmenlere tolerans artmaktadır, mültecilere olan bakış açısı da daha liberal hale gelmektedir. Bundan dolayı popülizm tartışmalarının çoğu küreselleşme çerçevesinde yapılmaktadır. Küreselleşmenin popülizme olan talebi arttırdığı yönünde tartışmalar ele alınırsa Andreas Bergh ve Anders Kärnä'nın ortaya koyduğu çalışmaya göre 33 Avrupa ülkesinde 1980-2017 yılları arasında küreselleşme (ekonomik ve diğerleri) ve popülizm arasında pozitif ilişki bulunamamıştır. Dolayısıyla İsveç ve Fransa için de söz konusu çalışmaya göre küreselleşmenin açıklayıcı olmayan bir faktör olduğu söylenebilir (Bergh ve Kärnä 2021).

Oskarson ve Demker (2015)'e göre İsveç Demokratları oylarının artmasının sebebi işçi sınıfında artan göçmen karşıtlığı ya da seçmenlerdeki sağ sol kutuplaşmasının azalması değildir. İşçi sınıfı ile Sosyal Demokratlar arasındaki uyumun azalması ve partiler arasındaki sağ sol kutuplaşmasının zayıflamasıyla İsveç Demokratları'na yer açılmasıdır. Toplumsal marjinalleşmenin de etkisiyle ve küreselleşme nedeniyle işçi sınıfı bir riske maruz kalınca toplumda kazananlar ve kaybedenler ortaya çıkmıştır. Yani küreselleşmeden "kazanan ve kaybedenler" olmak üzere iki grup söz konusudur (Rydgren 2007 aktaran Oskarson ve Demker 2015).

Küreselleşmenin ortaya çıkardığı iki gruptan yola çıkarak sağ popülist partilerin küreselleşme mağduru seçmeni etkilediğini söylenebilir. Modernleşme ve küreselleşme sonucunda az eğitilmiş insanlar, düşük vasıflı işçiler ve geleneksel sektörlerdeki insanlar arasında, göç ve açık sınırlar sebebiyle iş ve kaynak için rekabet artacaktır. Küreselleşmenin kaybedeni olan bu insanlar karşısında iyi eğitilmiş ve uluslararası iş piyasasında iş bulabilecek insanlar ise küreselleşmenin kazananıdır (Oskarson ve Demker 2015: 632-633).

İşgücü piyasasındaki rekabet işçi sınıfını sağ popülist partilere yönlendirmektedir. Daha önce belirtildiği üzere aslında önceki yıllarda İsveç'te işçi sınıfı Sosyal Demokrat Partisi'ne ve sınıfına son derece bağlıydı. Ancak artan göç ve rekabet endişesi işçi sınıfını sağ popülist partilerin etki alanına sürüklemektedir. Göç ile işçi miktarının artması işçilerde işlerini kaybetmek konusunda endişe yaratmaktadır. Fransa'da sol popülist bir parti de olduğu için durum daha da ilginç hale gelmektedir. Çünkü geride kalan insanların hakkını savunduğunu iddia eden Le Pen'in yanında sol popülist bir parti daha söz konusudur. "Geride kaldığını" ve "halkın parçası" olduğunu düşünen işçilerin nasıl bir seçim yaptığı incelenmesi gereken bir konudur.

Küreselleşmenin mağdurlarından yola çıkıldığı zaman önceki çalışmaları doğrulayan bir İsveç Demokratları profili elde edilebilir. İsveç Demokratları seçmeni işçi sınıfından, erkek ve az eğitilmiş insanlardan oluşmaktadır (Erlingsson ve diğerleri 2012; Jylhä ve Strimling 2019b; Oskarson and Demker 2015; Sannerstedt 2014 aktaran Dal Bó ve diğerleri 2022). İsveç Demokratları seçmeni diğer parti seçmenlerine göre siyasetçilere, siyasi kurumlara, yargıya ve medyaya daha az güvenmektedir (Jylhä ve Strimling, 2019b; Oscarsson ve Holmberg 2011).

Perrineau'ya göre Ulusal Birlik'ten etkilenenler erkekler, halk tabakası, gençlik ve az eğitilmiş insanlardır (Perrineau 2012 aktaran Stockemer ve Amengay 2015). Ulusal Birlik seçmeni az eğitilmiş, demokrasiden memnun olmayan, mavi yakalı insanlardır. 2012 yılında ise Marine Le Pen'in liderliğe gelmesiyle genç seçmenin de Ulusal Birlik partisine yöneldiği görülmüştür. Genç yetişkinlerin yönelmesinin sebebi küreselleşmeye ve Avrupalılaşmaya uyum sağlayamamış ve bir ideolojisi

olmayan bir grup oldukları için Marine Le Pen'den etkilenmiş olmalarıdır (Stockemer ve Amengay 2015).

Küreselleşmenin ortaya çıkardığı göç dalgası işgücü piyasasını etkilediğinden dolayı işçilerde ortaya çıkan endişenin yanında, birçok çalışma ekonomik belirsizlik ve finansal krizler üzerinde durmuştur. Ekonomik belirsizliğin ve finansal krizlerin de işçilerdeki istihdam korkusuna etki ettiği bilinmektedir. 2008 Finansal krizinin yanında, uzun süre etkisinin devam etmesi beklenen Covid-19 sürecinin yarattığı ekonomik sorunlar ve belirsizlik de gözden kaçırılmamalıdır. İsveç'te ve Fransa'da çıkan göç ve mülteci karşıtlığıyla birlikte bu sorunlar, araştırmacıları işsizlik ile sağ popülizm ilişkisini incelemeye itmektedir. Gerçekten göçmenler işsizlik yaratıyor mu sorusunun cevabını bulma ihtiyacı söz konusudur. Sağ popülist partilerin artan oylarının altında işsizlik etkili midir sorusunu yanıtlamak önem arz etmektedir.

Dani Rodrik (2018b) küreselleşmenin getirdiği faydaların eşitçe dağıtılmadığını, çünkü var olan küreselleşmenin asimetrik olduğunu savunmaktadır. Küreselleşme sonucunda artan göç ve mülteci konusunun istihdam dışında kaynak konusunda da endişe yarattığı daha önce vurgulanmıştı. Var olan kısıtlı kaynakların nasıl dağıtılacağı konusu her zaman ekonomistler arasında bir tartışma konusuydu. Ancak Suriye Krizi'yle birlikte artan göç dalgası, Avrupa'da kaynak konusunda da endişe yaratmıştır. İsveç refah devleti olma özelliğini taşımaktadır. Dolayısıyla yeniden dağıtım, sağlık ve eğitim hizmetleri önem arz etmektedir. İsveç'te var olan kaynakların dağılımı ve vatandaşların var olan refah seviyelerinin kaybedip kaybetmeyecekleri korkusu artabilir. Bundan dolayı İsveç'teki refah seviyelerinin değişip değişmediği, sağ popülist oylar üzerine olan etkisi incelenecektir.

Rodrik (2018a) ekonomik gerilemelerden etkilenen seçmenin gelir dağılımında artış ve sosyal korumaya yönelik talebinin arttığını savunur. 2008 Finansal Krizi'nin etkileri sürerken, üzerine eklenen Covid-19'un getirdiği belirsizlik ile seçmenin refah seviyesinden endişe etmesi ihtimali çok yüksektir. Dolayısıyla bu durum Ulusal Birlik ve İsveç Demokratları'na talebin artmasını ve 2022 seçimlerinde oylarının en yüksek seviyesine gelmesini açıklayabilir. Bundan dolayı

refah seviyesindeki değişim ve sağ popülist oy oranları arasındaki ilişkiyi araştırmaya değerdir.

Ekonomik belirsizliğin yarattığı refah ve istihdam endişesinin yanında, belirsizliğin tek başına etkisini incelemek önem arz etmektedir. 2008 Finansal Krizi’nin getirdiğı şoklar yanında, pandeminin ticaret ve finans alanlarında farklı belirsizlikler yarattığı ortadadır. 2022 seçimlerini analiz ederken, 2020 yılında pandeminin getirdiğı kendi ekonomik problemleri göz ardı etmemek adına ekonomik belirsizliği ele almak gerekir. Ekonomik belirsizlik ve İsveç Demokratları ile Ulusal Birlik 2022 seçim sonuçlarında elde ettiği başarı arasındaki ilişkiyi incelemek; sağ popülizmi anlamak için önemlidir.

Ukrayna ve Rusya Savaşı’nın getirdiğı belirsizlik ve endişe de gözden kaçırılmamalıdır. Savaşla gelen güvenlik endişesi bir yana enerji gibi ekonomik sorunları göz ardı etmemek gerekir. Avrupa’da son zamanlarda belirli bir enflasyon artışı söz konusudur. Hatta Macron Ekim 2022’de yaptığı “*krizden geçiyoruz*” açıklaması ile bunu teyit etmiştir (Taşkın 2022, 27 Ekim). Artan enerji fiyatları, doğalgaza erişim sorunu ve enflasyon hem belirsizlik hem de başka ekonomik problemlere yol açabilir.

Gelir eşitsizliği bu çalışmanın ele aldığı diğer göstergedir. Gelir eşitsizliği de küreselleşme ve belirsizlik gibi diğer göstergeler ile ilişkilidir. Ancak Pástor ve Veronesi (2021) tarafından yapılan çalışma sağ popülizm ile gelir eşitsizliği arasında ilişkiyi elitlerin harcamaları üzerinden kurmuştur. Elitlerin yüksek harcamaları eşitsizliğe neden olabilir ve bunun sağ popülizmi arttırabilir. Bilindiğı üzere İsveç Demokratları seçmeni İsveç’teki kurumlar konusunda şüphelidir ve tam bir güvene sahip değildir. Yüksek vergilerin nasıl harcandığı konusunda İsveç Demokratları seçmeninde soru işaretleri olabilir. Bundan dolayı İsveç Demokratları’nın oy oranlarının artmasının altında gelir eşitsizliği var mıdır sorusuna yanıt bulmak gerekir.

Fransa’da da benzer şekilde çalışan Fransızlar üzerine bir vurgu yapılmaktadır. “Gerçek Fransızların” Fransa’dan faydalanması gerektiğı Ulusal Birlik söyleminin bir parçasıdır. Son dönemde Ulusal Birlik partisi ifadelerinde son derece sol

görüşlüdür. Tüm bu işsizlik ve refah söylemlerinin gerçekten bir karşılığı var mı yoksa sadece belirli bir algı mı yaratılıyor sorusuna yanıt almak gerekmektedir.

Sonuç olarak 2022 yılında Avrupa’da popülizmin etkili olduğu ülkelerde yapılan seçimlerde Ukrayna’nın işgali ile pandeminin doğrudan etkisi vardır. Ukrayna-Rusya Savaşı AB’nin politikalarını doğrudan etkilemiştir. Savaş Avrupa’nın ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir. AB’nin artık güvenliğini güçlendirecek ve enerji bağımlılığını azaltacak politikalar izleyeceği görülmektedir. Benzer güvenlik korkuları 2022 seçimlerine de yansımıştır. Macaristan ve İtalya’da seçimlerde sağ popülist partilerin birinci geldiği görülmektedir. Bunun dışında bu çalışmanın asıl konusu refah, işsizlik, ekonomik belirsizlik ve gelir eşitsizliği gibi ekonomik göstergelerin sağ popülizme yönelik talebe olan etkisidir. Dolayısıyla yaşanan son gelişmelerin yani işgal ve pandeminin doğrudan bu göstergelerle ilişkili olduğu ve sağ popülizme etki ettiğini göz önünde bulundurmak gerekir. Birçok çalışma bu dört ekonomik göstergenin İsveç ve Fransa’da sağ popülizme yönelik talep ile ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur.

3.1.1. İsveç Demokratları’na Oy Verme Davranışlarının Politik Ekonomisi

İsveç demokrasi ve refah devleti anlayışının egemen olduğu bilinen bir ülkedir. Göçmenleri ve mültecileri uzun yıllar boyunca iyi karşılayan bir ülke olmuştur. Hatta en iyi göç entegrasyonunun İsveç tarafından yapıldığından daha önce bahsedilmişti. İsveç’in bu özelliklerine rağmen özellikle son dönemlerde İsveç Demokratları’nın oy oranlarının artması kamuoyunda dikkat çekici bulunmuştur. 2022 seçim sonuçlarına göre İsveç Demokratları hükümetin kurulması için destek vermiştir. En yüksek o ikinci oy oranlarına sahip olan partinin İsveç Parlamentosu’nda 73 koltuğu vardır. Önceki seçimlere göre en çok koltuk sayısını arttıran partidir (Valmyndigheten 2023, 20 Nisan ve Valmyndigheten 2022 29 Haziran).

Önceki bölümlerde bahsedilen tüm bu ırkçılık içeren olayların ışığında, 2022 seçimlerinde İsveç Demokratları’nın elde ettiği başarı tartışılabilir. Göçmen karşıtı propaganda yapan parti, hükümete dışardan destek vererek kurulmasına yardımcı olmuş dolayısıyla bazı görüşleri hükümet tarafından uygulanmaya başlanmıştır. İsveç artık sıkı bir göç karşıtı politika izleyeceğinin sinyallerini vermiştir.

1970’li yıllarda Danimarka ve Norveç’te ortaya çıkan sağ popülist partilerin aksine İsveç’te öne çıkan bir popülist parti olmamıştır. 1968 yılında kurulan İsveç İlerleme Partisi gibi küçük popülist ve ayrımcı hareketler var olmuş olsa da ulusal bir başarı gösterilmemiştir. 1991 yılındaki parlamento seçimlerinde Yeni Demokrasi’nin elde ettiği %6,7 oranındaki oy oranı dikkat çeken ilk popülizm başarısıdır. 1991 yılının İsveç’te finansal krizin yaşandığı yıllar olduğunu belirtmek gerekir. İsveç Demokratları’nın uzun süre tartışılacağını gösteren ilk başarısı ise 2010 yılında elde ettikleri %5,7 oranındaki oy oranlarıdır (Rydgren ve Ruth 2011: 204-205). Bundan hareket ile son seçimlerde oy oranlarını attıran İsveç Demokratları’nın, artan oy oranlarının altındaki nedenler tartışılmalıdır.

Bu kısımda öncelikle İsveç Demokratları seçmeninin profilinden bahsedilebilir. Göçmenler emek piyasasında, konut piyasasında hatta evlilik piyasasında rekabet anlamına gelmektedir. Etnik rekabet hipotezi bundan dolayı çok göçmen bulunan yerlerde, göç karşıtı partiler daha yüksek oy alabileceği sonucuna götürür. Etnik rekabet hipotezinden çıkan sonuca göre göçmen karşıtı partiler, göçmenlerin ortaya çıkardığı rekabetten etkilenenleri cezbetmektedir. Yani eğitim seviyesi daha düşük, erkek ve bulunduğu şehrin yerlisi olan kesimlerin göçmen karşıtı partilere oy vermesi daha muhtemeldir. (Fennema 2004:20).

İşçi sınıfının İsveç Demokratları’na daha güçlü destek ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Oskarson ve Demker 2015). Yani İsveç Demokratları seçmeni genel olarak erkek, işçi sınıfı ve az eğitilmiş bir kesimden oluşmaktadır (Erlingsson ve diğerleri 2012; Jylhä ve diğerleri 2019b; Oskarson and Demker 2015). İsveç Demokratları seçmeni parlamento ve medya gibi siyasal ve toplumsal kurumlara pek güvenmemeye meyillidir (Andersson ve diğerleri 2017 aktaran Jylhä ve diğerleri 2019a: 227; Holmberg 2007; Jylhä ve diğerleri 2019b; Oscarsson ve Holmberg 2013). Mavi-yakalı işçiler İsveç Demokratları oy oranları ile pozitif korelasyona sahipken, yüksek eğitim seviyesinin negatif korelasyon olduğu görülmektedir (Rydgren ve Tyrberg 2020).

İsveç Demokratları seçmeninin marjinalleşmiş emek piyasası grupları tarafından temsil edildiği 2022 yılında yapılan başka bir çalışma ile yeniden ispat edilmiştir (Dal Bó ve diğerleri 2022). Aynı çalışma İsveç Demokratları’nın bekar veya

boşanmış bireylerin, boşanmış ebeveynlerle büyümüş bireylerin olduğu yerlerde daha yüksek oy oranları aldığını ortaya koymuştur. Göçten etkilenen seçmen İsveç Demokratları tarafından yüksek oranda temsil edilmektedir, ancak diğer partiler daha düşük oranda temsil etmektedir.

İsveç Demokratları seçmeni arasından daha önce Sosyal Demokrat Parti'ye oy veren seçmen ile Muhafazakar Parti'ye oy veren seçmen arasındaki farkı ortaya koymaya çalışan çalışmalar söz konusudur (Jylhä ve diğerleri 2019a; Jylhä ve diğerleri 2019b). Daha önce Sosyal Demokrat Parti'ye oy veren İsveç Demokratları seçmeni, daha önce Muhafazakar Parti'ye oy vermiş olan İsveç Demokratları seçmenine göre daha düşük sosyoekonomik şartlara sahiptir ve daha yüksek sayıda kişi işçi sınıfındandır. Sosyal Demokrat Parti'ye oy vermiş olanlar gelecekle ilgili konusunda daha kötümser oldukları gibi kişisel durumları daha kötüdür. Daha önce Muhafazakar Parti'ye oy veren İsveç Demokratları seçmeni ile daha önce Sosyal Demokrat Parti'ye oy veren İsveç Demokratları seçmeni arasında otoriterlik, göç karşıtlığı, muhafazakarlık ve müesses nizam karşıtlığı konularında farklılık bulunamamıştır. İsveç Demokratları seçmeni genel olarak göçü toplumsal bir tehdit olarak görerek, göç oranlarının düşürülmesini talep etmektedir. Sosyal Demokrat Parti ve Muhafazakar Parti seçmenine göre İsveç Demokratları seçmeninin daha muhafazakar ve otoriter, toplumdan daha fazla dışlanmış ve kurumlarla siyasetçilere daha güvensiz olduğu ortaya konmuştur (Jylhä ve diğerleri 2019a).

İsveç Demokratları seçmeni göçü hem kültürel hem de sosyoekonomik tehdit olarak algılamaktadır. Sosyal Demokrat ve Muhafazakar seçmenine göre İsveç Demokratları seçmeninin sosyal kurumlara güvenmeyen, muhafazakar ve otoriter eğilimleri olan, feminizme ve mültecilere karşı negatif görüşleri olan, geçmiş bugüne yeğleyen ve kendisini toplumdan dışlanmış hisseden özellikleri vardır. İsveç Demokratları seçmenini iki gruba ayırmak mümkündür. Daha az yabancı düşmanı olan grup göçüm azaltılmasını istese de göçmenlere derin bir antipatisi söz konusu değildir. Ancak bu iki grup her konuda birbirinden ayrılmaz. Yabancı düşmanlığı yüksek olan grup otoriterliğe, etnik milliyetçiliğe ve muhafazakarlığa daha meyillidir. (Jylhä ve diğerleri 2019b: 92-93).

İsveç Ulusal Seçim Çalışmaları anketine göre yapılan çalışmaya göre İsveç seçmeni ekonomik çıkarları, kimlikleri ve ideolojileri ile oy kullanmaktadır. Zenginler kadar eğitilmiş kesim de daha serbest ticareti ve göçü desteklemektedir. Kadın seçmen ticarete kısmen karşı olmasına rağmen, mültecilerin gelmesini desteklemektedir. Daha yaşlı seçmen daha serbest ticareti desteklerken, mültecilerin gelmesine karşıdır. İsveç'teki nispeten muhafazakar seçmen daha serbest ticareti desteklese de göçe karşı engellerin artması gerektiğini istemektedir. Ticaret engelleri ve göç engellerini bir seçmen ne kadar destekliyorsa, muhafazakar partilere oy verme olasılığı o kadar yüksektir. Göçe engel getirilmesini isteyen seçmenin İsveç Demokratlarına yöneldiği bu çalışmada doğrulanmıştır (Karakas ve diğerleri 2021).

İsveç seçmeninin tercihlerinden bahsederken İsveç ekonomisine değinmek gerekir. 2010'dan beri İsveç Demokratları yükselen bir trend izlemektedir. Bu yüzden o dönemki ekonomik gelişmeleri gözden kaçırmamak gerekir. 2022 seçimlerini ele alırken ise pandeminin etkisi ve enerji fiyatlarındaki artışa dikkat çekilmelidir. Bu çalışma sağ popülist oy oranlarını arttıran faktörlerin finansal krizler ve savaşlar ile ilişkili olduğunu kabul eder. Aynı zamanda İsveç ekonomisinin en önemli unsurlarından biri olan refah devleti anlayışı da politik ekonomisi ile doğrudan ilişkilidir. İlk olarak İsveç'in refah anlayışını önceleyen bir ülke olmasının getirdikleri incelenebilir.

İsveç ekonomisi 1970'lerden beri büyümektedir. İstikrarlı bir ekonomiye sahip olduğu söylenebilir. 80'li yılların sonu ve 90'lı yılların başında İsveç ekonomisinin büyüme oranları düşük olduğu gibi yüksek enflasyon söz konusu olmuştur. 90'lı yılların başındaki finansal kriz sonucunda bankalar istikrarsız hale gelmiş, iki banka kamulaştırılmıştır. Kamu harcamaları ve borç yükselmiş ve işsizlik oranları artmıştır. Daha sonra İsveç ekonomisi düzelmeye başlamıştır. IMF'ye göre İsveç borcunun gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı 1995'ten beri büyük ölçüde düşmüştür. Bu süreçte İsveç'in ortalaması Euro kullanan ülkelerin ortalamasının altında kalmıştır. Bu süreci İsveç kamu harcamalarına bir tavan getirmek gibi bazı düzenlemeler ile aşabilmiştir. Bu düzenlemeler ile borç birikiminin önüne geçilmiştir. Dünya Bankası'na göre ticaret yapmaya açık liberal bir ülkedir. 2022 *International Institute for Management Development* (IMD) Dünya Rekabet sıralamasında 63

ekonomi arasında dördüncü gelmiştir. İsveç geleneksel olarak ihracata yönelen ve ticaret açığı veren bir ülkedir (Sweden Sverige 2022, 9 Aralık).

Refah devleti anlayışı ile öne çıkan İsveç, 70'li yıllarda yaşanan refah devleti bunalımına 80'li yıllarda girmiştir. 90'lı yıllarda başlayıp 1995'te en kötü dönemini yaşamıştır (Erdal 2012: 218). Literatürde var olan küreselleşme-refah devleti tartışması hakkında var olan bir görüş küreselleşmenin refah devletine zarar verdiği görüşüdür. Bu görüşe göre refah devleti piyasanın başarısız olduğu yerde devreye girer ancak bunu piyasa güçlerine maruz kalmadığında yapabilir. Küreselleşme, refah devletini uluslararası rekabetin piyasa baskılarına maruz bırakmaktadır. Yana küreselleşme rekabet sebebiyle refah devletine zarar vermektedir (Genschel 2004: 615). 90'lı yıllarda başlayan küreselleşme, refah devleti bunalımı ile denk düşmektedir bu yüzden ilişkilendirmek mümkündür. 1991 yılındaki seçimde İsveç'te sağ popülist partinin oy oranlarının arttığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Küreselleşmenin yani liberal görüşün vergileri sevmediği söylenebilir. Küreselleşme sayesinde varlıklar rahatça hareket edebilmektedir. Küreselleşmeyi vergi çerçevesinde tartışan görüşe göre bununla rekabet edebilmek için devletlerin vergileri azaltmaları gerekmektedir. Bunun sonucunda refah devleti anlayışı zarar görecektir (Steinmo 2002:839). İsveç de vergilerin çok yüksek olduğu bir ülkedir. 1960 yılında İsveç'te vergilerin GSYİH'ye oranı 1970 yılında 40.2, 1980 yılında 49.4, 1990 yılında 52.2, 2000 yılında 46.4, 2010 yılında ise 45.7'dir (Erdal 2012: 222). Küreselleşmenin başladığı 90'lı yıllarda krizin yaşanması, vergilerin düşürülmesi, refah devletinin getirdiği faydaların sekteye uğraması ve o dönemki artan sağ popülizm talebi bu şekilde açıklanabilir.

İsveç'te 2000'li yıllardan beri yaşanan birkaç önemli gelişme İsveç Demokratları'nın oy oranları ile ilişkilendirilebilir. Bunlardan bir tanesi ABD ve Avrupa'yı uzun süre etki altında bırakan 2008 Finansal Krizi'dir. 2008 Finansal Krizi sebebiyle ortaya çıkan birçok problemin arasında özellikle istihdama dikkat çekmek gerekmektedir. Kriz dünyanın birçok yerinde İsveç'te olduğu gibi işsizlik oranlarının artmasına neden olmuştur. Bunun yanında OECD 2021 Ekonomik Anketi'ne göre 2020 Covid-19 pandemisi de İsveç'te durgunluğa neden olmuştur.

2019-2020 yıllarında gayrisafı yurtiçi hasılda düşüş yaşanmıştır. Aşılar normal bir hayata dönüş için umut olsa da belirsizlik hala yüksekti. Mali politikalar ekonomiyi desteklemiştir (OECD 2021).

Başka önemli gelişme Rusya-Ukrayna Savaşı sebebiyle ortaya çıkan enerji problemidir. Rus gazı arzının %80'i kesilmiştir. Bu durum ısınma ve sanayi süreçleri gibi önemli konulara zarar vermektedir. Avrupa bundan doğacak problemleri engellemek için bazı çözümler uygulamaktadır. Bunlardan bir tanesi tüketiciler ve işletmeler üzerindeki yüksek maliyetleri azaltmaktır. Diğer toptan satış fiyatlarını dengeleme ve düşürme üzerinde olan politikalar ile enerji güvenliğini sağlamaktır. Bu çözümlerin yeterli olup olmadığı tartışmalı bir konudur (Zettelmeyer, Tagliapietra, Zachmann, Heussaff 2022).

İsveç Demokratları partisinin savaştaki pozisyonu incelenmeye değer bir konudur. Öncelikle İsveç Demokratları'nın Rusya'yı destekleyen herhangi bir açıklama yaptığı söylenemez. Ancak İsveç Demokratları siyasetçilerinin kimi zaman Putin'e sempati beslediklerini gösteren bazı açıklamalar yaptıkları bilinmektedir. Yine de İsveç Demokratları parti olarak böyle bir duruş sergilememiştir. 2022 yılında İsveç Demokratları Rusya'ya karşı uygulanan yaptırımları desteklemek gerektiğini belirtmiştir. Normalde göçe karşı olan bu parti Ukraynalı göçmenlerin cömert bir şekilde kabul edilmesi gerektiğini savunmuştur (Bolin 2023).

Özetlemek gerekirse, İsveç'te 1991 yılında yaşanan finansal kriz döneminde yapılan seçimlerde sağ popülist partinin oy oranlarının arttığı ortadadır. Bundan dolayı 2008 Finansal krizi, dijitalleşme çağı, küreselleşme ile popülizm arasında ilişki kurmak mümkündür. Suriye Krizi'nin yarattığı yüksek mülteci sayısının yabancı düşmanlığını arttırdığı bunun da popülizm ile ilişkilendirilebileceği görülmektedir. Mültecileri kabul eden AB ve İsveç siyasileri yani elitler de yüksek sesle eleştirilmektedir. Hem kültürün bozulması hem de emek piyasasının zarar görmesinden endişe edenler sağ popülist partilere yönelebilir. Yani yaşanan belirsizlik, enflasyonun artması ve enerji problemleri Avrupa'da sağ popülizme talebin artması ile ilişkilendirilir.

3.1.2. Ulusal Birlik'e Oy Verme Davranışlarının Politik Ekonomisi

Ulusal Birlik partisi liderlerinin ve milletvekillerinin ırkçı söylemleri nedeniyle sık sık medyada gündeme gelmektedir. İsveç Demokratları'na göre daha eski bir geçmişe sahip olduğu için Ulusal Birlik partisinin medyada ve akademide daha görünür olduğunu söylemek mümkündür. Fransa'daki sağ popülizmin kökleri Boulangism'e gitmektedir. Bundan dolayı yeni olmadığı ortadadır. Dolayısıyla sağ popülizm denildiğinde akla gelen ilk hareketlerden olduğu ifade edilebilir. Ulusal Birlik partisi üyeleri sık sık İslamofobi içerikli söylemleri ile medyada gündeme gelir ve popülerdir.

Hiçbir seçimi kazanamamış olsalar da başarısız olduklarını söylemek zordur. 2012'den beri seçimlerde önceki başkan olan babasına göre başarılı olduğunu söylemek mümkündür. 2012 başkanlık seçimlerinde üçüncü, 2017 seçimlerinde ise ikinci olmuşlardır (France 24 2012,22 Nisan; Clarke ve Holder 2017, 24 Nisan). 2022 Kasım ayından beri parti başkanlığını 1995 doğumlu Jordan Bardella yürütmektedir (Euronews 2022, 11 Kasım).

Fransa'daki Ulusal Birlik seçmenini biraz incelemek faydalı görülmektedir. Perrineau'ya göre Ulusal Birlik seçmeni 40 yıldır değişmemiştir. Seçmenler erkek, genç insanlar, işçi sınıfı ve az eğitilmiş insanlardan yani modernizmin kaybedenlerinden oluşmaktadır (Perrineau 2012 aktaran Stockemer 2017). Mayer (1998) ise dört kategoride o dönemki adıyla Ulusal Cephe'ye artan desteği inceler. Birinci grup ele alındığında Edwy Plenel ve Alain Rollat tarafından 1984 yılında ortaya konan "Le Pen etkisi"nden bahsedilebilir. Jean-Marie Le Pen'in kişiliğinin, demagogik bir karakterinin ve medyayı manipüle etme yeteneğinin çok önemli olduğu söylenmektedir. İkinci grup sosyal ve ekonomik faktörler ile açıklamaya çalışarak göçmenlerin, özellikle Kuzey Afrikalılar ve/veya Müslümanların, farklı değerler sistemi ve yaşam şekillerine sahip toplulukların yanında yaşayan kişilerin (kendi istekleri dışında) Ulusal Cephe oylarının artmasına neden olabileceği söylemektedir. Pierre Martin'in 1996 yılında ortaya koyduğu çalışma, seçim ne seçimi olursa olsun, Ulusal Cephe oylarının yabancıların olduğu yerlerle denk düştüğünü göstermiştir. Ulusal Cephe seçmeni tarafından da oy verme sebebi olarak en sık gösterilen faktör göçtür. Üçüncü grup kültürel faktörlerle açıklamaya çalışır. Pierre Milza'nın 1987 yılındaki çalışmasına göre Ulusal Cephe oyları ile protesto

mizacının yeniden canlanmasının arasında ideolojik bir ilişki vardır. Yani ulusal popülizm Bonapartizm ve Boulangizm gibi örnekleriyle zaten mevcuttu, Le Pen ile yeniden ortaya çıkmış oldu. Dördüncü grup ise siyasal faktörlere odaklanır. Solcuların iktidara gelmesi belirli korkulara neden olması, seçilmiş siyasi temsilcilerin işsizliğe çözüm bulamaması, bazı skandallar sebebiyle güvenilirliğin azalması, af yasalarının çıkması bu kapsamda değerlendirilir. Ulusal Cephe oyu protesto fenomeni haline gelmiştir (Mayer 1998: 3-5).

Stockemer'e göre 2007 ve 2012 yıllarındaki Ulusal Birlik seçmeni arasında az eğitilmiş bireyler, işçiler ve demokrasinin işleyişinden memnun olmayanların oranı yüksektir. 2012 seçimlerinde genç seçmeni etkilemek konusunda parti daha başarılıdır. 2007 yılında Ulusal Birlik oyları yaş grupları arasında nispeten daha eşit dağılmıştır. 2012 yılında Ulusal Birlik kırsalda kente göre daha başarılı olmuştur. Bu durum ekonomik krizden kırsal kesimin en çok etkilenen kesim olmasından kaynaklanmış olabilir. Yaşlıların Ulusal Birlik'e oy verme olasılığı şaşırtıcı bir şekilde düşük bulunmuştur (Stockemer 2017: 87-88).

Ulusal Birlik kendisini anaakım partilere alternatif güvenilir bir parti olarak göstermeye çalışmaktadır. Ancak bu elit karşıtı ve göç karşıtı popülist bir parti olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Siyasal sisteme yabancılaştığını düşünenler elitlerin yozlaştığını ve ekonomik krizi göz önünde bulundurarak Ulusal Birlik'e yönelmektedir. Marine Le Pen partinin başına geçince daha dinamik ve genç bir oluşum haline gelen Ulusal Birlik, ekonomik krizin etkilerini daha fazla hisseden gençler için bir alternatif oluşturmaktadır. Bunun sebebi gençlerin işsiz kalma olasılıkları neredeyse iki kat fazla olması ve iyi iş bulma olasılıkları daha düşük olmasıdır (Stockemer 2017: 90).

Ulusal Birlik'in Facebook sayfası ve seçmenin yorumları incelendiğinde seçmen ve parti yapısı hakkında fikir vermektedir. Partinin Facebook paylaşımlarına göre Marine Le Pen'in kişiliği partinin ve Fransa'daki sağ popülizmin belirleyicisidir. Marine Le Pen ulusun, halkın ve kültürün koruyucusudur. Halkı merkeze koymak ve elit karşıtlığı bu partinin özelliklerinden olsa da ikincil planda kalmıştır. Facebook paylaşımlarının yorumlarında Ulusal Birlik destekçileri diğer parti seçmenlerine göre ulus ve İslam gibi kavramları tartışmıştır. Ulusal Birlik

destekçileri Sosyalist Parti ve Cumhuriyetçi Parti destekçilerine kıyasla daha çok kendi liderlerini ön plana koyan, ondan bahseden yorumlar yapmışlardır. Diğer iki parti destekçileri liderden ziyade partilerinden bahsetmektedirler (Stockemer 2019).

Fransa'daki sağ popülist oyları arttırabilecek ekonomik şartlar ele alınırsa en önemlisinin 2008 finansal krizi olabileceği görülebilir. Daha önce bahsedildiği üzere 2008 Finansal Krizi ve popülizm üzerine çokça çalışma yapılmıştır. 2008 Finansal Krizi Fransa'da güçlü şekilde hissedilmiştir. Ülkeyi İkinci Dünya Savaşı sonundaki gerçekleşen ekonomik durgunluktan sonra en kötü durgunluğa sürüklemiştir. Hem sağ hem de sol hükümetler işsizlik ile karşı karşıya kalarak, devletin borcunu azaltmak için kemer sıkma politikaları izlemişlerdir. 2015'ten beri artan mülteci kriziyle birlikte göç ve terör korkusu artmıştır. Ekonomik endişeler ve konular 2010'ların başından beri Fransa'da radikal sağın canlanmasına neden olmuştur. İnsanların ekonomik yabancılaşıma duyguları ve Ulusal Birlik'in daha solcu bir ekonomik yaklaşım izlemesi partiye desteği arttırmıştır. (Ivaldi 2019: 37-38). İşçi sınıfı ve orta sınıf geleneksel olarak Fransa'da sol ile ilişkilendirilse de Parti bu gruptan oy aldığı gibi, 2012 seçimlerinin sosyalist seçmenlerinden bile oy almıştır (Perrineau 2017 aktaran Ivaldi 2019).

İsveç Demokratları bölümünde bahsedilen enerji problemleri ve pandeminin etkisi de Fransa'daki ile benzer şekildedir. Fransa'da etkisi olduğu düşünülebilecek başka bir olay ise Sarı Yelekliler protestolarıdır. Kasım 2018'de Sarı Yelekliler hükümetin motorin için uzun süredir devam eden vergi avantajını ortadan kaldırma kararına cevap olarak protesto etmişlerdir. 17 Kasım 2018'de yaklaşık 300 bin kişi Fransa'da sokaklara inmiştir (Grossman 2019: 30). Sarı Yelekliler hareketi neoliberalizm sonucunda ortaya çıkan 2008 Finansal Krizi'yle baş etme yolu olan kemer sıkma politikalarına bir cevap olarak görülmektedir. Neoliberalizmin siyasal sonucu olan göç ve mültecilik de bu protestoların altında yatan sebeplerden biri olarak kabul edilmektedir (Gürçan 2019). Sarı Yelekliler protestosuna katılanların daha çok düşük gelirli, daha düşük eğitim seviyesinde olan, siyasetçilere ve partilere karşı düşmanlık besleyen ve yeniden dağıtım talep eden insanlardan oluştuğu anketlerle ortaya konmuştur (Grossman 2019: 33). Anketlerde bahsedilen

grupların sağ popülist parti seçmenleriyle uyuştuğu bu yüzden benzerlik olduğu yorumu yapılabilir.

Başta akaryakıt zamları ve ekonomik problemler nedeniyle bu protestolar yapılmış olsa da hala etkisi sürmektedir. Çünkü protestoların tamamen bittiği söylenemez. 2021 yılında Sarı yelekliler Covid-19 döneminde hükümetin izlediği aşı politikaları ve diğer sağlık politikaları nedeniyle protestolar yapmışlardır. 2022 yılında her cumartesi Sarı Yelekliler bazı taleplerini dile getirmek için sokağa inmektedir. Sarı Yelekliler daha düzgün bir yaşam ve demokrasi için sokaklara indiklerini ifade ederek, her profil ve meslekten insanın bir araya geldiğini savunmaktadırlar (Taşkın ve Doğru 2022, 17 Kasım). 2023'te protestolar hala bitmiş değildir. Bu sefer Sarı Yelekliler Macron'un emeklilik yaşını yükseltmek istemesine itiraz etmektedir (Birgün 2023, 9 Ocak). Tüm bu gelişmeler ve sağ popülist oy artışının arasında bir ilişki olduğu varsayılmaktadır.

2022 seçimleri için önemli bir etken olan Ukrayna-Rusya Savaşı'ndan kısaca bahsetmek gerekmektedir. Savaş başladıktan sonra tüm gözler Fransa'daki popülistlere çevrilmiştir. Bunun sebebi 2014 yılında Ukrayna Krizi'nde Ulusal Birlik'in Rusya'nın yanında olmasıdır. 2022 yılında savaş başlayana kadar Ulusal Birlik Putin sempatzanı bir imaj çiziyordu. Ancak 2022 yılında işgal ile bu politikayı tamamen bırakmışlardır ve Rusya'yı eleştirdikleri ve meşru görmediklerini belirtmişlerdir. Ukrayna'dan gelen mültecilere açık bir strateji izlemişlerdir. 2017 yılında Putin ile el sıkışmış olan Le Pen'in fotoğrafının olduğu afişler kaldırılmıştır. Le Pen, Rusya'ya karşı yapılan yaptırımlardan küçük burjuva seçmenini ve işçileri etkileyenleri eleştirmiştir. Le Pen ekonomik milliyetçilik ve toplumsal koruma ve zengin olmayan insanlara koruma sağlayacağını vaat etmiştir. Savaş nedeniyle yaşanan enerji problemlerini ve artan fiyatları kendi çıkarları için kullanmıştır (Ivaldi 2023). Geçmişte Putin ile yakın ilişkileri kurması ona kampanyasında zarar verebilirdi. Ancak propagandasında yerel sosyoekonomik konulara odaklanarak Putin ile olan bağlantısından ilgiyi çekmeyi başarmıştır (Ivaldi 2022).

3.1.3. İsveç ve Fransa’da Ekonomik Belirsizlik ve Sağ Popülizm İlişkisi

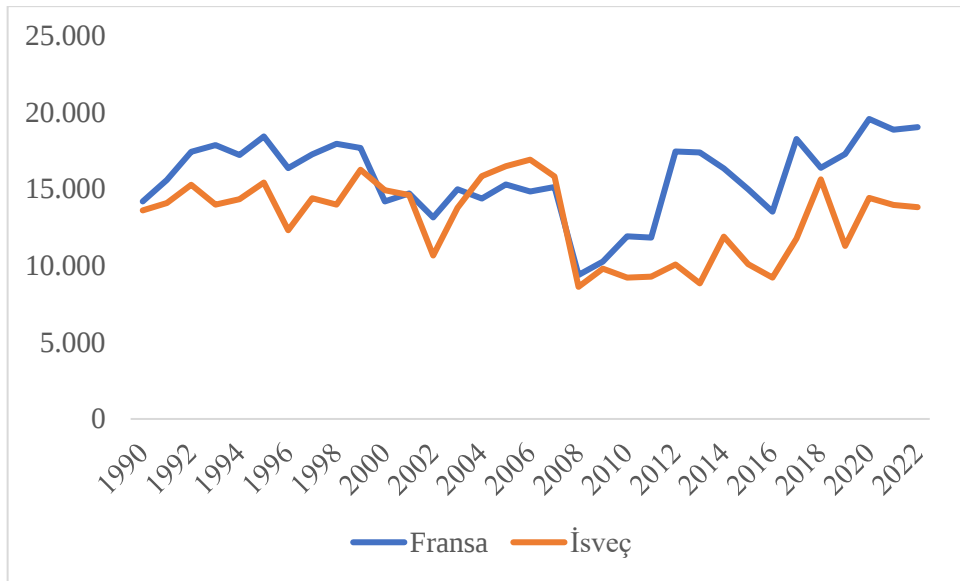
Ekonomi ile siyasetin birbiriyle doğrudan ilişkili olduğu birçok çalışmada ortaya konulmuştur. Ekonomik koşulların da oy verme davranışları üzerinde etkili olduğundan daha önce bahsedilmişti. Oy verme davranışını etkileyen tek unsur ekonomi değildir, ideolojilerin de önemli olduğu gözden kaçmamalıdır. Ancak bireyler ekonomik koşullarını ve gelecekteki ekonomik koşullarını da ele alarak oy vermektedir.

Ekonomik belirsizlik, ekonomik gelişmeleri anlamak için önemli bir belirleyicidir. Küresel finansal krizler, siyasal kutuplaşmalar, ticaret anlaşmazlıkları ve pandemi ekonomik belirsizlik endişelerini arttırmaktadır. 24 Ocak 2020’de IMF yöneticisi Kristalina Georgieva “*Yeni on yılın başında bir tema belirlemem gerekseydi bu belirsizlik olurdu*” demiştir. (Ahir, Bloom, Furceri 2022: 2). Bu ifade belirsizliğin ne kadar önemli bir belirleyici olduğunu anlatmaktadır. Bu çalışmada World Uncertainty Index’in belirsizlik verileri ele alınmıştır. World Uncertainty Index incelendiğinde yaşanan değişimlerin denk geldiği gelişmeler şunlardır; 11 Eylül, 2. Körfez Savaşı, Lehman Brothers’ın iflası, Avrupa Borç Krizi, Brexit, 2016 ABD başkanlık seçimleri, ABD ve Çin arasındaki ticaret savaşları ve Covid-19 pandemisi (Ahir ve diğerleri 2022).

Yaşanan krizlerin küreselleşme ile ilişkisi göz ardı edilemez. 2008’de başlayan finansal kriz, ABD’de başlamış olsa da sadece ABD’de etkili olduğu söylenememektedir. Tüm dünyada etkileri uzun süren sorunlara yol açmıştır. Kriz seçmenlerin oy verme davranışları ve hükümetlerden talep ettikleri üzerinde etki sahibidir. Yaşanan gelişmeleri sadece ekonomi ile sınırlandırmak doğru olmayabilir. Benzer şekilde mülteci krizi de geniş çapta etki sahibi olmuştur. Kriz sadece Suriye’yi ya da Ortadoğu ülkelerini etkilememektedir. Mülteci krizi tüm Avrupa’da küreselleşme ile ilgili algıyı etkilemektedir. Bu durum sandığa yansiyabilir. Küreselleşmiş dünyada mal, hizmet ve emeğin eskiye göre daha rahat dolaşması; insanların geçmişe göre daha rahat seyahat edebilmeleri dünyanın ne kadar değiştiğini ortaya koymaktadır. Çin’de ortaya çıkan bir virüs küresel bir pandemiye neden olup, belirsizliği tüm dünyada arttırmaktadır.

Yaşanan belirsizlikler ve şoklar siyaset üzerinde etkilidir. Dünya üzerindeki ekonomik şartların değişmesi, insanların alım güçlerindeki farklılıklar ve güvensizlikler oy verme davranışlarını etkiler. Ekonomi ve siyaset birbirinden ayrı düşünülmesi zor konulardır. Bireyler sahip oldukları ekonomik ve sosyal şartları geçmişteki ile kıyaslamaktadır. Bu durum oy verme davranışlarında etkilidir. Makroekonomik gelişmelerin ve finansal krizlerin (Büyük Bunalım ve 2008-2009 Küresel Finansal Kriz) ve küreselleşme şoklarının insanların siyasal partiler hakkındaki tutumlarını ve oy verme davranışlarını etkilediği konusunda bir literatür söz konusudur (Kriesi Grande ve diğerleri 2008 aktaran Gözgör 2022).

Margalit (2019a) iş kaybı ya da gelirdeki azalma gibi ekonomik şokların siyasal davranışlar üzerinde etkisi olduğunu savunmaktadır. Olumsuz ekonomik şoklar sosyal politikalar ve yeniden dağıtıma yönelik desteği artırarak, solu güçlendirmektedir. Bu tür şoklar kurumlara olan güveni azaltarak, seçmeni popülist veya radikal partiye yönlendirebilir.

Şekil 1. İsveç ve Fransa'daki Ekonomik Belirsizlik (1990-2022)

Kaynak: World Uncertainty Index

Artan belirsizliğin popülist oyları arttırdığı çalışmalarla ortaya konmuştur (Berliant ve Konishi 2005; Kishishita 2018; Gözgör 2022). Hatta 1980-2020 yılları arasında

sağ ve sol popülist oyların 24 AB ülkesinde belirsizlik sebebiyle arttığı ortaya konmuştur (Gözcü 2022). Belirsizlik nasıl bir etkiye sahip olabilir sorusuna şu şekilde cevap vermek mümkündür; yaşanan siyasal ve ekonomik gelişmeler uzun süreli etkilere sahiptir. Krizler, savaşlar veya başka büyük gelişmelerin küresel çapta etkileri söz konusudur. Bu olaylar belirsizliğe neden olmaktadır. Belirsizlik, kriz veya küreselleşmenin yapılan birçok çalışmada sandığı etkilediği ortaya konmuştur. Bunun yanında popülizme yönelik talebi arttırdığı görülmüştür.

Şekil 1’de Fransa ve İsveç’teki ekonomik belirsizliğin yıllar içindeki değişimi incelenmiştir. World Uncertainty Index verilerinden elde edilen bu grafik 1990-2022 yılları arasında kapsamaktadır. World Uncertainty Index’ten alınan bu veri dört çeyrek şeklinde oluşturulduğu için bu çalışmada ortalamaları alınarak bir yıl şeklinde gösterilmektedir. 1990’ın ilk çeyreğinden 2022’nin son çeyreğine kadar olan ekonomik belirsizlik verileri bu grafikte bulunmaktadır.

1990’lı yılları incelemeye önce Avrupa’da ekonominin tarihinden kısaca bahsetmekte yarar vardır. İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da refah dönemi yaşanmıştır. Bilindiği üzere İkinci Dünya Savaşı sonrası nüfus dünya çapında yükselmiş ve ekonomik büyüme oranları yükselmiştir. Bretton Woods sistemine geçilmiş ve ABD tarafından Avrupa ülkelerine Marshall yardımları yapılmıştır. Marshall yardımları Batı ülkelerinde uluslararası ticareti ve verimliliği arttırmış, piyasanın yeniden kurulmasına destek olmuştur (Chick 2007 aktaran Rüdiger 2014). IMF ve Dünya Bankası’nın yanında ekonomiye en büyük katkı sağlayan örgütlerden biri olan Avrupa Kömür Çelik Topluluğu kurulmuştur. Avrupa Kömür Çelik Topluluğu ve daha sonra AET sayesinde Avrupa’da refah seviyesi yükselmiştir. Bu dönemde Keynesyen politikalar uygulanarak tam istihdam ve ekonomik büyüme sağlanmıştır (Gümüş 2010: 128). Ekonominin yanında insan hakları ve demokrasi alanında gelişmeler yaşanmıştır. 1968-1973 yılları arasında ABD, Japonya ve Batı Avrupa’da kâr oranları düşmeye başlamıştır. 1968-1970 arasında Avrupa’da grevler yapılmıştır. 1973 yılında yaşanan Arap-İsrail Savaşı sonrasında 1973 yılında Petrol Krizi ortaya çıkmıştır. Petrol Krizi belirsizliğe neden olmuştur. Petrol Krizi sonrası yaşanan durgunluk sebebiyle sol politikalar yerini sağ politikalara bırakmıştır (Kurşun ve Rakıcı 2016; Gümüş 2010). Petrol Krizi’nin etkileri dünya çapında yaşanmıştır. Petrol fiyatlarının artması maliyetlerin

artmasına neden olmuştur. Sonuç olarak enflasyon artmıştır. Aslında enflasyondan öte bir stagflasyon ortaya çıkmıştır. Buna göre hem işsizlik hem de enflasyonun 1973'ten sonra arttığı görülmüştür. Dolayısıyla Keynesyen ekonomiler bu dönem popülerliğini kaybetmiştir (Öztürk ve Saygın 2017).

1990'lı yıllarda dalgalı bir belirsizlik söz konusu olmuştur. Fransa'daki belirsizlik oranlarının İsveç'ten 1990'lı yıllarda daha yüksek olduğunu belirtmek gerekir. Bu belirsizliğe neden olan belirli şoklar vardır. İsveç ve Finlandiya 1980'li yıllarda OECD ülkeleri arasında işsizlik oranları en düşük ülkelerdir. 1990'lı yılların başında durgunluk başlamış ve büyüme oranları diğer Avrupa ülkelerine göre daha fazla düşmüştür (Kiander ve Vartia 2011). 1991-1993 yılları arasında İsveç'te bir kriz ortaya çıkmıştır. Krizin nedenleri arasında risklerin farkına varamamak ve finansal inovasyonlar vardır. Daha sonra banka kredileri ve emlak fiyatları düşmüştür. 1992 yılında Avrupa'daki döviz krizi de eklenince İsveç'te derin bir ekonomik kriz ortaya çıkmıştır. İsveç sabit kur rejimini bırakarak ve kamudan bankacılık sistemine sermaye aktararak bu sorunu çözmüştür (Grenet, Grönqvist, Jahnson 2023). 1990'lı yıllarda İsveç'te ortaya çıkan ekonomik krizin ve yüksek belirsizliğin sebebi budur. O dönemin popülist partisi Yeni Demokrasi'nin 1991 yılında %6,7 oranında oy aldığını gözden kaçırmamak gerekir.

Fransa'daki belirsizlik ise birkaç faktör ile açıklanabilir. Batı Avrupa ülkelerinin sömürgeleri 1970'li yıllara kadar bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Bilindiği üzere Fransa'nın da Kuzey Afrika'da sömürgeleri vardır. Hem Fransa'nın hem de diğer Batı Avrupa ülkeleri ve ABD'nin bu bölgelerle ekonomik ve ticari bağları olduğu gibi yatırımları da onlar yapmaktaydı (Issawi 1978 :5-6). Sömürgeleri kaybetmenin üzerine Petrol Krizi'nin gelmesi üzerine Fransa'nın sarsıldığı söylenebilir. Petrol Krizi ile birçok Batı ülkesinde aşırı sağ ve sol partiler ortaya çıkmış, refah devleti eleştirilmiştir (Rüdiger 2014: 97). 1973-1981 yılları arasında diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Fransa'da işsizlik yükselmiştir. 1980 yılında Petrol Krizini'nin sonucu olarak işsizliğin ve enflasyonun yanında cari denge açığı meydana gelmiştir. 1981'de iktidara gelen Mitterand büyümeyi yükseltip işsizliği düşürmeyi vaat etmiş olsa da 80'li yıllardaki Fransa'da büyüme dört yıl boyunca yavaş, işsizlik ise artmıştı. 1981'de %7 olan işsizlik 1985 yılında %10'du (Sachs ve Wyplosz 1986). Bu durum devam ederken 1992 yılında Avrupa Döviz Kuru

Mekanizması (*European Exchange-Rate Mechanism (ERM)*) sebebiyle başka bir kriz ortaya çıkmıştır. Daha sonra 1997 yılında Asya Mali Krizi yaşanmıştır. Tüm bu durumlar 1990'lı yıllardaki belirsizliği açıklamaktadır. Fransa'nın Euro bölgesinde olması sebebiyle ERM Krizinden daha çok etkilenebileceği yorumu yapılabilir. 1988 yılında parlamento seçimlerinde %9.6 oranında oy alan Ulusal Birlik 1993'te %12.7, 1997 yılında ise %14.9 oranında oy almıştı. Belirsizliğin Fransa'da bu yıllarda yükseldiği görülmektedir. Dolayısıyla ilişkili olduğu yorumu yapılabilir.

Şekil 1'de görüldüğü üzere 2000'li yılların başında özellikle İsveç'te belirsizlik düşmüştür. 2007 ve 2008 yıllarında belirsizlik düşmüştür. Daha sonra 2008 yılından sonra belirsizliğin arttığı görülmektedir. Bunun sebebi uzun süre etkisi yaşanan 2008 Finansal Krizi'dir. Fransa'daki belirsizliğin İsveç'e göre daha fazla arttığı görülmektedir. En yüksek zamanı 2012'dir.

ABD konut piyasasındaki spekülasyon balonunun sönmesiyle ortaya çıkan 2008 Borç Krizi banka ve ticaret sektörünü hem ABD, Japonya hem de Avrupa'da etkilemiştir. Küresel kriz AB'de resesyona yol açmıştır. Ekonomiyi canlandırmak için uygulanan mali teşvik paketleri açığı daha da derinleştirmiştir. Fransa'nın 2009, 2010, 2011 ve 2012 yıllarındaki kamu brüt borç oranları İtalya, İrlanda, Yunanistan ve Portekiz gibi krizin derinden etkilediği ülkelere bile daha yüksektir (Bayar 2014). Krizin etkileri sürerken 2010 yılındaki seçimde İsveç Demokratları parlamentoya girmiştir. Dolayısıyla ilişkili olduğu yorumu yapılabilir.

2008 Finansal Krizi ve 2010-2011 Avrupa Borç Krizi sebebiyle işsizliğin artması, emeklilik ve sübvansiyon ödemelerinde düşüşlerin yaşanmasına neden olmuştur (Eichengreen 2018). 2008 Krizi'nden sonra Euro bölgesindeki ülkelerin vatandaşlarının olmayanlara göre daha fazla memnuniyetsiz olduğunu ortaya koymuştur. Bundan dolayı popülizme yönelmektedirler (Guiso ve diğerleri 2019).

2020-2021 arası yaşanan artış sonrası 2022 yılında belirsizlikte biraz düşüş görülmektedir. Ancak önceki yıllara göre bu belirsizlik yine yüksektir. Bunun sebebi ilk olarak pandeminin getirdiği belirsizliktir. Covid-19 pandemisi sonrası dünyada işsizlik artmış, birçok sektörün üretim yapısı bozulmuştur. Pandeminin

etkisi ve yarattığı enflasyon bitmeden dünya Ukrayna Savaşı'nın getirdiği enerji problemiyle yüzleşmiştir. Artan enerji fiyatları enflasyona yansımaktadır.

İsveç ve Fransa'daki 2022 seçimleri bu olayların gölgesinde yaşanmıştır. Yaşanan krizlerin ve ekonomik problemlerin popülist oylara yönelik talebi attırdığından daha önce bahsedilmişti (Algan ve diğerleri 2017; Funke ve diğerleri 2016). Hellström (2022) pandeminin ve Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin İsveç Demokratları'na yaradığını savunmaktadır. Belirsizlik grafiğine işgalin etkileri tam olarak yansımamıştır. Ancak iki ülkede de işgalin siyasal çıkarlar için kullanıldığını göz önünde bulundurmak gerekir. Savaşın etkisinin uzun dönemde nasıl olacağı henüz bilinmemektedir.

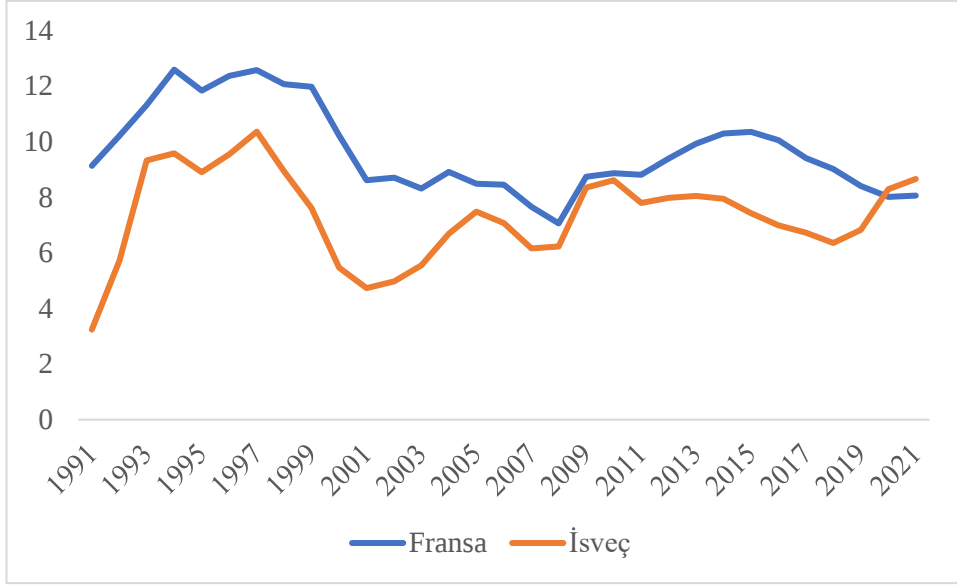
Ekonomik belirsizlik ve popülizmin ilişkisinden bahsetmek gerekirse değinilmesi gereken birkaç nokta vardır. Bunlardan bir tanesi küreselleşmenin tek başına bir şok olabileceği ve belirsizliğe neden olabileceğidir. Küreselleşme hem göçün artmasına ve uluslararası toplumun göçe daha hoşgörülü olmasına neden olmaktadır. Ticaret serbestleşmektedir, böylece yaşanan krizler tüm dünyada yankılanabilir. Bu durum küreselleşme karşıtlığına dolayısıyla popülizme yönlendirebilir. İkinci nokta krizlerdir. Krizler beraberinde birçok ekonomik sorun getirir. Bu sorunlar işsizlik gibi sorunlardır. Halk işsizlik karşısında ilk olarak göçmenleri ve mültecileri sorunun kaynağı olarak görebilir. Bu durum da popülizme yönelik talebi arttırabilir. Aynı zamanda bu problemlerin kaynağı olarak elitlerin görüldüğünü belirtmek gerekir. Halka göre krize kim sebep olmuştur ya da uzun sürmesinin nedeni nedir? Pandeminin ortaya çıkmasının nedeni olarak halk küreselleşmeyi görebilir. Sorunların yönetilememesinde de sorunu yöneticilerde, bilim insanlarında veya diğer elitlerde arayabilir. Halk artan göçün altında elitlerin hoşgörüsünü ve AB politikalarını arayabilir. Bu durum da halkı popülizme yönlendirebilir. Savaşla, artan enerji fiyatlarıyla ve pandemiyle kim baş etmelidir? Sorun çözülmediğinde kim suçlanır? Halk elitleri ve göçmenleri suçlayabilir. Bu noktada popülizme yönelen kesimin eğitim seviyesinin görece düşük olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Tüm bu sorunların, yani savaşlar, finansal krizler veya pandemiler birbiriyle ilişkili olduğunu ve birbirlerini tetikleyebileceklerini unutmamak gerekir. Bu sorunlar belirsizliğe neden olmaktadır. Bu belirsizliğin hem Fransa'daki hem de İsveç'teki sağ popülizm talebi ile ilişkili olduğu görülmektedir.

3.1.4. İsveç ve Fransa’da İşsizlik ile Sağ Popülizmin İlişkisi

İşsizlik popülizm alanında en çok tartışılan ekonomik göstergedir. Bunun sebebi ekonomik belirsizlikteki gibi küreselleşme ile açıklanabilir. Küreselleşmenin yarattığı ekonomik şoklardan bir tanesi işsizliğin artmasıdır. İlk olarak küreselleşmenin neden olduğu göç nedeniyle emek piyasasında rekabet arttığından bahsetmek gerekmektedir. Özellikle mavi yakalı işçiler ve az eğitilmiş (temel eğitilmiş) işçiler, göçmenler ve mültecileri rakip olarak algılamaktadır. İkincisi ise küreselleşme nedeniyle ticaretin giderek serbestleşmesi ve otomasyonun artmasıdır. 2000’lerde Çin Dünya Ticaret Örgütü’ne üye olduktan sonra Çin İthalat Şoku etkisini iyice hissettirmeye başlamış; istihdam azalırken toplam katma değer artmıştır (Guriev ve Papaioannou 2020: 19). 90’lı yılların sonundan 2008’e kadar ABD imalat sektörü işgücünün üçte birini yani altı milyon işini kaybetmiştir (Pierce ve Schott 2016). Yani artan otomasyon, imalat sektörünün Çin ve Vietnam’a kayması emek piyasası dengesini bozmuştur. Donald Trump bu durumu ABD’deki seçimleri kazanmak için kullanmıştır. Teknolojinin gelişmesi ile otomasyon gelişmiş ve mavi yakalı işçilerin işleri tehlikeye girmiştir. Genel olarak bakıldığında popülizm ve işsizlik arasındaki ilişki bu şekilde ele alınabilir.

Ticaret 80’li yıllardan itibaren serbestleşmeye başladığından dolayı küresel ticaret artmaktadır. Ticaret özellikle gelişmekte olan ülkelerde artmaktadır. Hatta gelişmekte olan ülkelerdeki artışın yarısından fazlasını Çin oluşturmaktadır. Hindistan ve Vietnam gibi ücretlerin düşük olduğu diğer ülkelerde de ara mal ve bitmiş ürünlerin ihracatı genişlemektedir (Guriev ve Papaioannou 2020: 20-21).

Popülist partiler ise küreselleşmenin kazanan elitlerini suçlamaktadırlar. AB karşıtlığının altında Avrupa Komisyonu’nun entegrasyon politikaları yatmaktadır (Guriev ve Papaioannou 2020: 21). Çin’in ABD’ye ithalatının Avrupa’ya etkisi üzerine yapılan bir çalışmaya göre ithalat şoku korumacı ve izolasyoncu partilere olan desteği arttırmaktadır. Sağ partilere destek artmaktadır ve seçmeni sağa kaydırmaktadır (Colantone ve Stanig 2018). Otomasyonun sağ popülist partilerin oylarını arttırdığını Anelli, Colantone, and Stanig (2019) Avrupa üzerine yaptıkları çalışmada ortaya koymuşlardır. Yani ithalat şokunun ve küreselleşmenin ortaya çıkardığı kazanan kaybeden ilişkisi içerisinde kaybedenlerin sağ popülizme yönlendirdiği görülmektedir.

Şekil 2. Fransa ve İsveç'te İşsizlik Oranları (1991-2021)

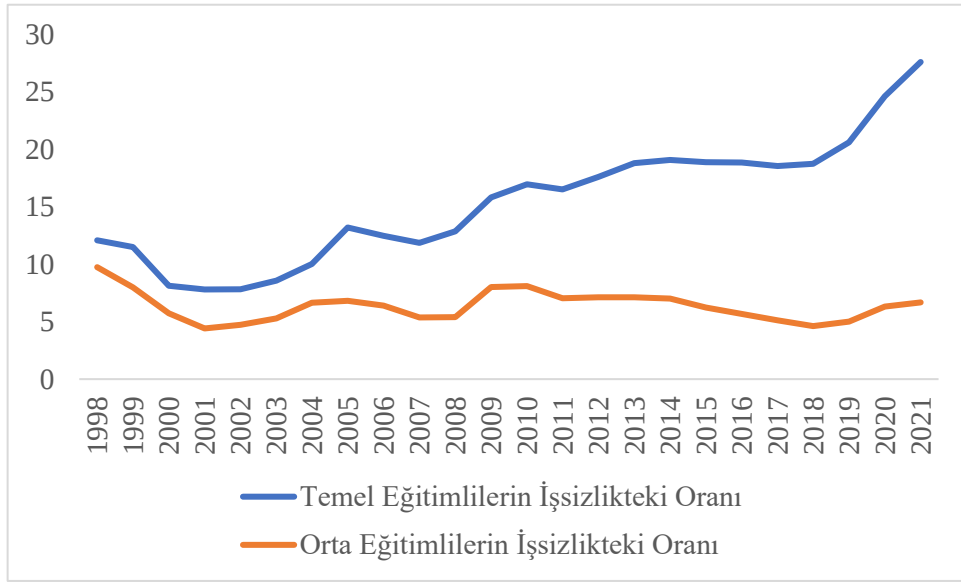
Kaynak: Word Bank World Development Indicators

İstihdam oranlarındaki düşüş ile AB karşıtı partilerin oylarındaki artışla, AB'nin imajının bozulmasıyla, AB'den fayda algısında ve bireyin ülkesinin AB üyeliğinin değerlendirmesi arasında bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Bu etkiler işsizler ve vasıfsız işçiler için yani küreselleşmenin kaybedenleri için daha güçlüdür. AB göçüne (AB ülkelerinden gelen göçmenler) daha fazla maruz kalan yerlerde yaşayan vasıfsız işçiler için istihdam değişikliğinin AB'nin imajındaki etkisi daha güçlüdür (Lechler 2019). İşsizlik ve popülist partilerin oyları arasında ilişki olduğunu savunmasının yanında Algan ve diğerleri (2017) işsizliğin, AB ve ulusal kurumlara yönelik güvenin azalmasıyla paralel olarak arttığını savunmaktadır. Aslında işsizlik, kurumlar küreselleşme ve göçün popülizm ile ilişkisi birbiriyle iç içedir.

İşsizlik politik ekonomi çalışmalarında tartışmalı bir göstergedir. Çünkü işsizlik uzun süreli mi olmuştur yoksa birkaç aylık bir süreç midir tartışması söz konusudur. Bu yüzden uzun süreli işsizlik denilen ayrıca bir kavram da bazı çalışmalarda kullanılmaktadır. Şekil 5'te nüfusun istihdamın 15 yaş üstü nüfusa oranı gösterilmektedir. Bu veri World Bank kurumundan alınmıştır. World Bank ise International Labour Organization (ILO) adlı kurumdan yararlandığını belirtmiştir. Bu grafiğin çalışmada verilmesinin nedeni şu tartışmaya katkı sağlamaktır; uzun bir

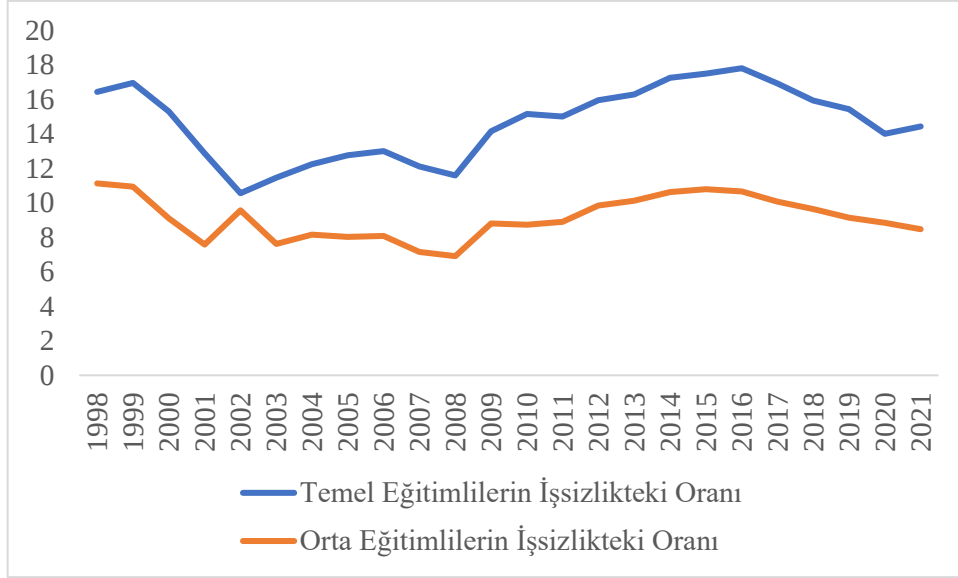
süre iş aradığı için sonunda iş aramaktan vazgeçenler işsizlik verisinde görülebilir mi?

İşsizlik her zaman verilere yansımaz. Ekonominin kötü olduğu durumda bu işsizliğe yansımaktadır. Örneğin Phillips Eğrisi (Phillips Curve) işsizliğin düşük olduğunda enflasyonun arttığını belirtir. Ancak durum bazen bozulur ve hem işsizlik hem de enflasyon artabilir. Kötü bir ekonomide, işsiz bir kişi uzun süre iş aradığından dolayı iş aramaktan vazgeçebilir. Bundan dolayı işsizlik verisi aslında olduğundan daha düşük olabilir. Dolayısıyla sadece işsizlik değil istihdam verilerine de yer verilmesi gerektiği konusunda bir tartışma vardır. Şekil 5'te Fransa ve İsveç'in 1991-2021 arasındaki istihdam bilgileri bundan dolayı verilmiştir. Bu grafikte istihdamın stabil olduğu görülmektedir. İşsizlik daha dalgalı bir grafik çizmektedir. Dolayısıyla işsizliğin çok uzun sürmediği yorumu yapılabilir.

Şekil 3. İsveç'teki Temel Eğitimli İşsizler ve Orta Dereceli Eğitimli İşsizlerin Toplam İşsizlik Oranındaki Oranı

Kaynak: World Bank World Development Indicators

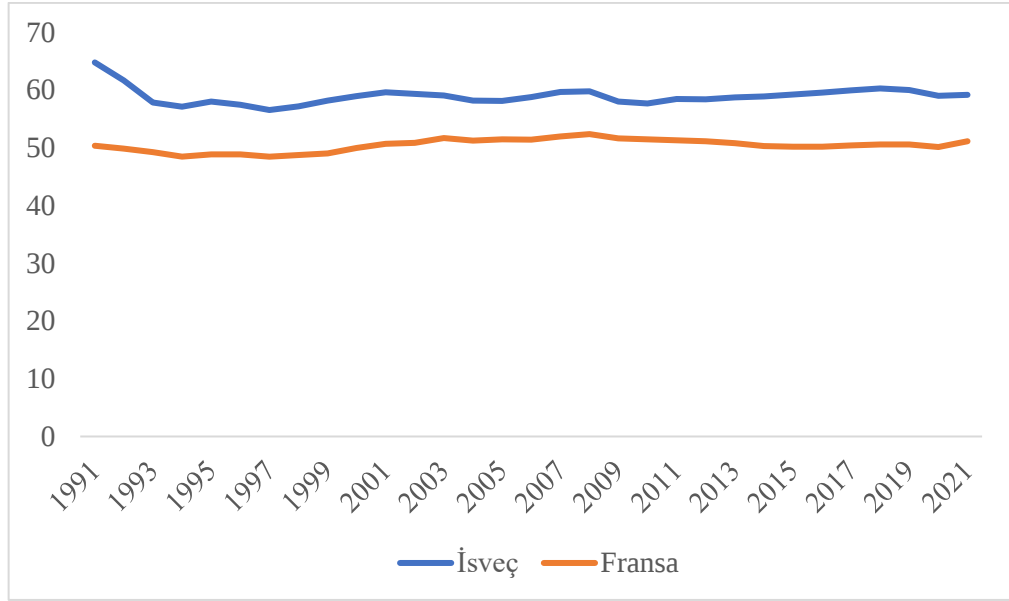

Şekil 4. Fransa'daki Temel Eğitimli İşsizler ve Orta Dereceli Eğitimli İşsizlerin Toplam İşsizlik Oranındaki Oranı

Kaynak: World Bank World Development Indicators

2001 yılında İsveç'te düşen işsizlik daha sonra yükselmeye başlamıştır. Fransa'nın İsveç'ten yüksek olmakla beraber daha dalgalıdır. İki ülke de de 2008'deki düşüşün ardından işsizlik yükselmektedir. Bu durum 2008 Finansal Krizi ve yarattığı ekonomik belirsizlik ile uyumludur. Rydgren ve Ruth (2011) 2006 ve 2010 seçimleri üzerine İsveç Demokratları'nın 2006 ve 2010 seçimlerindeki oy oranlarının işsizlikle pozitif korelasyonu olduğunu bulmuştur. Dolayısıyla 2008 Krizi'nin ortaya çıkardığı işsizliğin popülizme yönlendirdiği görüşünü doğrulamaktadır. Evans ve Ivaldi (2008) de Ulusal Birlik'e verilen desteği geleneksel partilerden halkın memnuniyetsizlik duyması ve işsizlik korkusu ile ortaya çıkan yabancı düşmanlığı ile açıklanabileceğini savunmaktadır. Yani işsizlik kadar işsizlik algısı da önemlidir.

İsveç'te 2013, Fransa'da 2015'ten itibaren işsizlik düşmeye başlamıştır. Ancak Fransa'daki işsizlik önceki dönemler gibi İsveç'ten yüksektir. En yakın oldukları dönem 2009 ve 2010 yıllarıdır. 2018'den sonra İsveç'te işsizlik artmaya başlamıştır. 2020 yılında Fransa'yı geçmiştir. Fransa'da ise 2015 yılından itibaren işsizlik düşmekte, 2020 ve 2021'de daha stabil olduğu görülmektedir.

Şekil 5. İsveç ve Fransa’da İstihdamın Nüfusa Oranı (15 Yaş üstü) 1991-2021

Kaynak: World Bank World Development Indicators

İşsizliğin 2015 sonrası Fransa’da kontrol altına alınmaya çalışıldığı görülmektedir. Sarı Yelekliler Hareketi’nde ise işsizlere yeni iş alanları açılması gerektiği protestocular tarafından talep edilmişti (Temel 2019: 89). 2018 yılında Sarı Yelekliler protestolarından dolayı Marine Le Pen meclisin feshedilmesi gerektiğini söyledi (Sputnik, 2018, 3 Aralık). Kendisinin onların sözcüsü olduğunu savunmuştur (Euractiv 2019, 30 Nisan). Le Point dergisi ise Sarı Yelekliler ve Ulusal Birlik’in bazı zıt yönleri olsa da elitlere karşıtlık yönünde benzeştiklerini savunmuştur (Hamsici, 2018 12 Aralık). Hatta harekete desteğin %75’inin Ulusal Birlik tarafından verildiği ifade edilmektedir. %79 ile destek veren LFI ise sol popülist partidir (Özçer 2019, 9 Aralık).

Fransa’daki işsizliğin İsveç kadar artmaması hatta 2020’de İsveç’in Fransa’yı geçmesi ilginç bir detaydır. Bilindiği üzere bu dönemi etkilen faktör pandemidir. Pandemide seyahat ve ulaşım son derece kısıtlı hale gelmiştir. İnsanların bir arada bulunduğu her aktivite, iş dahil kısıtlandırılmıştır. Dolayısıyla bu istihdama da yansımıştır. Dünya üzerine gıdaya talep artmışsa da bunu üretmek için yeterince arz yoktu. Sebebi evden çalışma ya da kısmi çalışma gibi düzenlemelerdi. Aynı zamanda yaşanan kapanmalar emeğe talebi azaltmıştır. Aykaç ve Murat (2020)

Covid-19'un küresel ölçekte çalışma sürelerini azalttığını ve işsizliği arttırdığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu durum İsveç'teki işsizliği açıklayabilir. Fransa ise OECD'ye göre dünyada gayrisafi yurtiçi hasılası en çok etkilenen üçüncü ülkedir (OECD 2020 aktaran Sülün 2020). Pandemiden en çok etkilenen sektör ise turizmdir.

Şekil 3 ve 4 ise yapılan birçok çalışmayı tasdik etmektedir. Çalışmalar daha önce bahsedildiği üzere eğitim seviyesi görece daha düşük, vasıf işçiler veya mavi yakalıların sağ popülizme yöneldiğini göstermektedir. Fransa'da örneğin 90'lı yıllarda sanayiden hizmet sektörüne geçilmişti. Bunun etkisi mavi yakalılarda işsizliğin artmasıdır. Teknolojinin ilerlemesi, dünyada eğitim seviyesinin artması, bilgiye erişimin daha kolay olması ile birlikte otomasyon da artmıştır. Artık günümüzde insanın kas gücüne olan ihtiyaç azalmıştır. Dolayısıyla bu işsiz kalan gruplar kendilerini ihmal edilen olarak kabul etmektedirler. Küreselleşmenin kaybedenleri popülizme yönelmektedir.

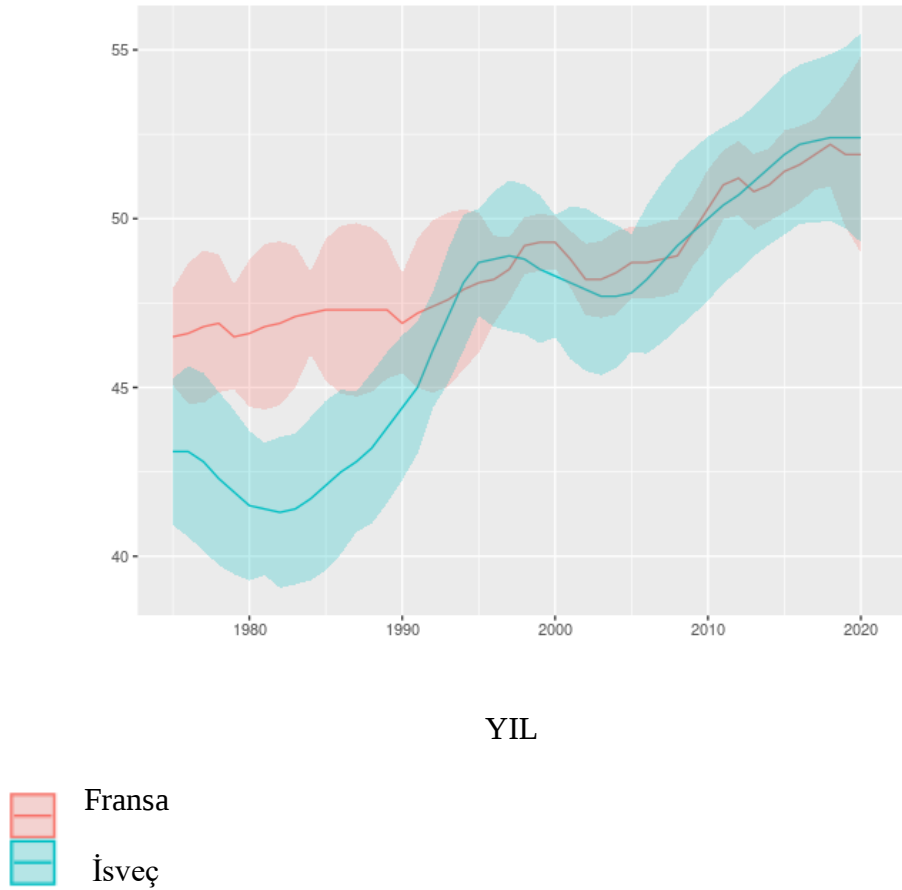
Şekil 3 ve 4'e göre temel eğitime sahip işsizlerin oranı orta eğitimli işsizlere göre yüksektir. Özellikle 2015 sonrası makasın gittikçe arttığı görülmektedir. Bu durum 2010 sonrası İsveç Demokratları'na artan talep ile ilişkilendirilebilir. Fransa'da İsveç kadar açılan bir makas söz konusu olmasa da Fransa'nın temel eğitimlilerin orta dereceli eğitimlilerinden daha yüksek oranda işsiz kaldığı ortadadır. Bu durum "geride kalan" Fransızlara hitap eden Le Pen'e yönelik desteği açıklayabilir niteliktedir.

3.1.5. İsveç ve Fransa'da Gelir Eşitsizliğinin Sağ Popülizm ile İlişkisi

Gelir eşitsizliği ve refah konuları araştırmacıların tartışmak için önemli bulduğu konulardır. Gelir eşitsizliği ve zenginliğin gelişimi hem bireysel faktörlerden hem de toplumsal yapıdan etkilenmektedir. Bireylerin tercihleri, birikimleri veya yatırımları eşitsizliği etkilemektedir. Toplumdaki sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimler de eşitsizlik üzerinde etkilidir. Bu değişimler dünya savaşları veya finansal krizler gibi ani ve geçici olabilir. Ancak eğitim sisteminin demokratikleşmesi, kadınların ücretlerindeki gelişmeler ve toplum yapısındaki değişimler gibi yavaş gelişmeler de yaşanabilir ve eşitsizliği etkileyebilir. Asgari

ücret ve sermaye piyasasının düzenlenmesi gibi kamu politikaları da eşitsizlik üzerinde etkilidir (Garbinti ve Goupille-Lebret 2019: 70).

Sosyoekonomik koşulların popülizmle ilişkisini daha önce kuran çalışmalar vardır. Bunlardan bir tanesi Seymour Martin Lipset ve Daniel Bell'e aittir. Weimar Almanyası'nın, Fransa'daki Poujadism Hareketi'nin ve ABD'deki McCarthyism'in modernizme karşı otoriter hareketler olduğunu savunmaktadırlar. Bu destek küçük girişimciler, tüccarlar ve bağımsız çiftçiler gibi küçük burjuvaziden gelmektedir. Aşırı hareketlerin çok ortak noktası vardır. Hoşnutsuzlara, toplumsal olarak izole olmuşlara, ekonomik olarak güvensizlere, eğitimsiz ve otoriter kişilere hitap etmektedirler (Lipset 1960 ve Bell 1963 aktaran Inglehart ve Norris 2016).

Şekil 6. Fransa ve İtalya Gini (1975-2020) Piyasa geliri (Market Income) (Vergi Öncesi Transfer Öncesi)

Kaynak: The Standardized World Income Inequality Database

Thomas Piketty son dönemlerde, gelişmiş Avrupa ülkelerindeki insanların gerçek gelirlerinin azaldığını ya da durgunlaştığını savunmaktadır. Ekonomiler büyüse de bunun kazançtan yaklaşık %10'luk bir kesim en çoğundan ise %1'lik kesim yararlanmaktadır. Otomasyon, küreselleşme, sendikaların eskisi gibi olmaması, neoliberal kemer sıkma politikaları ve bilgi ekonomisinin büyümesi ekonomik eşitsizliği arttırmıştır (Piketty 2014 aktaran Inglehart ve Norris 2016). Ekonomik olarak güvende olanlar ve olmayanlar olarak ve küresel piyasaların kazanan ve kaybedenleri olarak ortaya çıkan ayrım popülizme yönelik destek ile doğrudan ilişkilidir (Bornschiefer 2015 aktaran Inglehart ve Norris 2016). Yabancıları, dışarıdan gelenleri işlerine ve çıkarlarına tehdit olarak algılayanlar kendilerini koruması için otoriter ve güçlü liderler ararlar (Inglehart 2016 aktaran Inglehart ve Norris 2016). Üretim sektöründeki işlerin kaybedilmesi, gelir eşitsizliğindeki artış, Avrupa'ya gelen mülteciler ve terör saldırıları korkuyu arttırmaktadır. Buna karşın popülist partiler onları korumacı politikalarla korumayı vaat etmektedirler (Inglehart ve Norris 2016). Dolayısıyla küreselleşmenin ve teknolojinin kaybedenleri olarak ele alınabilecek gruplar yani mavi yakalılar, daha az eğitilmiş gruplar veya erkekler (Dal Bó ve diğerleri 2022) geçmişten bu yana değişen statüleri, elde ettikleri ekonomik şartların kötüleşmesi, işlerini kaybetmeleri gibi sebeplerle AB'ye karşı, otoriteye meyilli, göçe karşı ve yöneticilere karşı olan partilere yakın hissederler. Ekonomik güvensizlik teorisi de bununla uyumlu bir şekilde popülizmi artan gelir eşitsizliği ile açıklamaktadır (Inglehart ve Norris 2016).

Pástor ve Veronesi (2021) popülizmin küreselleşme karşıtı olması üzerinde durmaktadır. Brexit ve Trump'ın seçilmesi korumacılığın tercih edildiği seçimlerdir. Seçmenler uzun süreli küresel entegrasyondan geri çekilmesini talep etmişlerdir. Bu çalışmaya göre seçmenler eşitsizlikten rahatsızdırlar, özellikle elitlerin yüksek tüketimlerinden hoşnutsuzluk vardır.

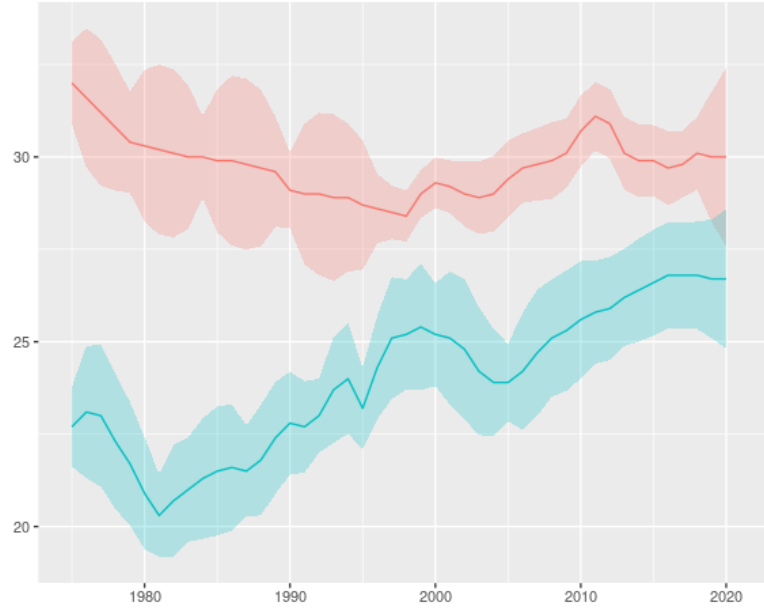
Aslında bu çalışma ekonomik güvensizlikten ziyade küreselleşme üzerinde durur. Ekonomik büyüme yapılan yanlış tercihler nedeniyle eşitsizliğe neden olmaktadır. Zengin ülkelerde Piketty'nin savunduğu gibi eşitsizlik gayet yüksektir, büyüme de

yüksek olmasına rağmen. Dolayısıyla özetle bu çalışma küreselleşmenin ekonomik büyümeye neden olduğunu, büyümenin ise yanlış tercihler nedeniyle eşitsizliği arttırdığını bundan dolayı popülizme talebin arttığını savunur.

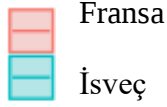
Birey seviyesinde adaletsiz gelir dağılımı algısı popülist davranış ile ilişkilendirilir. Vergi öncesi gelir, harcanabilir gelir ya da Gini katsayısı ile hesaplanan gelir eşitsizliği, (yani nasıl hesaplandığı fark etmez) eğer yüksek ise popülist davranışlar daha yaygındır. Gelir eşitsizliğinin artması ve algısının artması arasında ilişki vardır. Ekonomik eşitsizlik artarsa bunu sadece sol popülistler kullanmaz, sağ popülistler de kendi avantajları için kullanırlar. Bu yüzden eşitsizliğin sadece sol popülizme yönlendireceği varsayılmamalıdır (Steiner 2022).

Engler ve Weisstanner (2021) ise gelir eşitsizliği ve sağ popülist partiler arasında ilişkiler kuran çalışmaların “geride kalanlar” üzerinden kurdukları ilişkiyi kabul etmektedir. Bunun üzerine gelir eşitsizliği arttıkça toplumsal hiyerarşideki boşlukların genişlediğini, potansiyel sosyal gerileme tehdidine neden olduğunu savunmaktadır. Yani sadece eşitsizlikten dolayı mağdur olanlar ve az gelirli insanlar sağ popülizme yönelmezler. Aynı zamanda geliri ve statüsü yüksek olan bireylerin de eşitsizlik arttıkça radikal sağa yöneldikleri düşünülmektedir. Bu bireyler toplumsal gerilemeden korkmaktadırlar. Artan gelir eşitsizliği radikal sağa yönlendirir ancak bunu en çok dile getirenler yüksek gelirliler ile az-orta gelirli kesimlerdir. Yüksek gelirli grup radikal sağa yönelmesinin sebebi gelir eşitsizliğiyle ilişkilendirilen toplumsal hiyerarşinin bozulmasıdır. Yüksek gelirliler daha büyük miktarda gelir kaybetme riskiyle karşı karşıyadır. Çünkü yüksekte düşmek daha büyük risk içermektedir. Geliri ve statüsü yüksek grupların radikal sağa yönelmesinin sebebi ise küreselleşmeye karşı olmalarıdır.

İsveç’te görece düşük gelirlilerin ve işi konusunda endişeli olan yüksek sayıda siyasetçinin radikal sağda siyaset yaptığı görülmektedir. İsveç Demokratları’na yönelik talebi arttıran faktörlerden biri de işleri ve gelirleri konusunda bireylerin endişe yaşamalarıdır (Dal Bó, Finan, Olle Folke, Torsten Persson, ve Johanna Rickne 2019). Holmberg ve Simon (2020) 2002 ve 2014 arasında İsveç Demokratları ve Gini katsayısı arasında negatif ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

YIL

Şekil 7. Fransa ve İsveç Gini (1975-2020) Harcanabilir Gelir (*Disposable Income*)
(Vergi Sonrası Transfer Sonrası)

Kaynak: The Standardized World Income Inequality Database

Şekil 6 ve Şekil 7 Standartlaştırılmış Dünya Gelir Eşitsizliği Veritabanından (*Standardized World Income Inequality Database*) alınmıştır. Grafikteki kesintisiz çizgiler ortalama tahminleri, gölgeli bölgeler ise %95 oranında belirsizliği gösterir. Şekil 6 vergi ve transfer öncesini, Şekil 7 ise vergi ve transfer sonrasını hesaplayarak oluşturulmuştur.

Şekil 6 ele alındığında yani vergi öncesi gelir eşitsizliğine bakıldığında zaman 1975 yılından 2020'ye artış gözükmemektedir. Gelir eşitsizliğinin en düşük olduğu dönem İsveç'te 1980'li yılların başıdır. 80'li yılların başında çok düşük olduğu için 2020 yılına gelindiğinde İsveç'in gelir eşitsizliğinin kendi içerisinde daha yüksek artış gösterdiği görülmektedir. İsveç'teki düşük oran, 1990'lı yılların ortasında

Fransa'ya yetişmiştir. Dolayısıyla Fransa'daki artışın İsveç kadar keskin olmadığı görülmektedir. 2010 yılından itibaren her iki ülkede de gelir eşitsizliği artmaktadır.

Şekil 7 ele alındığında çok daha farklı bir grafik olduğu görülmektedir. Vergi sonrası gelir 1975-1990 arası dönem iki ülkede birbirinden çok farklıdır. Fransa'daki eşitsizlik daha yüksektir. Oranlar gittikçe yakınlaşmış ve 2000'li yılların başında en yakın haline gelmiştir. Fransa'da gittikçe düşmüş ve İsveç'te gittikçe artmıştır. 80'li yıllarda Fransa'da vergiler uygulanmış olsa da eşitsizlik yüksektir. Yani vergiler eşitliğe İsveç'teki kadar katkı sağlamamıştır. Ancak Fransa'nın zaman içerisinde 2000'li yıllara kadar vergilerle eşitsizliği azalttığı görülmüştür.

İsveç'te bilindiği üzere 90'lı yılların başındaki kriz sonrası vergi reformu yapılmıştır. 1991,1999 ve 2006 yıllarında reform yapılmış, 2000'de vergi indirimi, yerel yönetimler için bütçe fazlası hedefi, 2004'te miras vergisinin kaldırılması, 2008'de emlak vergisi reformu gibi gelişmeler yaşanmıştır (Erdal 2012; Armağan ve Dikmen 2015). Vergi reformunun gelir eşitsizliğinin artması ile ilişkisi olabilir. Şekil 7'ye bu şekilde yansımış olabilir.

Şekil 7'ye göre İsveç ve Fransa 2000'li yılların ortasında gelir eşitsizliğini düşürmüştür. Ancak 2005 sonrası iki ülkede de yükselme başlamıştır. Özellikle 2010 yılı sonrası Fransa'da daha yüksek olduğu görülmektedir. 2015 sonrası gelir eşitsizliği daha sabit bir duruma gelmiştir. İsveç'te 2005-2010 arasında bir artış görülmektedir. Bu durum 2010 yılındaki İsveç Demokratları başarısı ile ilişkilendirilebilir. Aynı şekilde Şekil 7'de 2005 yılından beri yaşanan artış, İsveç Demokratları'nın elde ettiği 2022 seçim başarısını da açıklayabilir. Aslında İsveç Demokratları Parlamento seçimlerinde 2010 itibariyle sürekli olarak koltuk sayıları yükseltmektedir. 1975-1980 arası ve 2000-2005 arası Şekil 7'de eşitsizliğin azaldığını gösterir. Ancak bu grafiğin tamamına yansımamaktadır. Genel olarak ele alındığında tarihsel olarak günümüze gelindiğinde gelir eşitsizliğinin arttığı görülmektedir. Şekil 6'da sürekli artış olduğu görülür. Gelir eşitsizliği bundan dolayı Parlamento seçimlerinde koltukların artması ile ilişkilendirilebilir.

Fransa ele alınırsa Şekil 6'da 1975 yılından 2020'ye gelir eşitsizliğinde artış görülmektedir. Şekil 7'de ise daha az belirgin bir artış 2010 sonrasına kadar

görülmektedir. Ancak sonra eşitsizliğin düştüğü görülmektedir. Başkanlık seçimlerinde Fransa'da Ulusal Birlik 2002'de ikinci, 2007'de dördüncü, 2012'de üçüncü, 2017'de ve 2022'de ikinci olmuştur. Şekil 6 ve 7 Fransa'daki 2012, 2017 ve 2022 seçimlerini açıklayabilir. Çünkü 2010 sonrası gelir eşitsizliğinin çok yükseldiği görülmektedir. Şekil 7'de nispeten düşürüldüğü görülse de genel olarak grafik incelendiğinde Fransa'da gelir eşitsizliği yaşandığı görülmektedir. Dolayısıyla gelir eşitsizliğindeki genel düşüş bu seçimlerle ilişkili olabilir. Ancak 2007 seçimindeki oy oranlarının düşüşü ile gelir eşitsizliği arasında bir ilişki olduğunu söylemek zordur. Ayrıca iki ülkenin de Şekil 6 ve 7'ye göre değerlendirildiğinde vergi ve transferler sonrası eşitsizliğinin düştüğü yorumunu yapmak gerekmektedir.

Fransa'da gelir eşitsizliği hakkında birkaç yorum yapmak gerekmektedir. OECD'ye göre Fransa'da eşitsizlik ve yoksulluk OECD ortalamasının altındadır. 1980'li yılların ortasından 2000'li yılların ortasına kadarki eşitsizlikteki düzelmeyi emek piyasasındaki değişikliğe bağlamaktadır (OECD 2008). Bozio, Garbinti, Goupille-Lebret, Guillot, Piketty (2018) Fransa'da vergi ve transferler toplam gelir eşitsizliğini düşürdüğünü savunur. Şekil 6 ve Şekil 7 arasındaki fark bununla paraleldir. Ancak Fransa'daki para transferlerinin daha çok yaşlılara yarar sağladığını savunmaktadırlar. Bu durum gençlerin Ulusal Birlik'e yönelmesiyle örtüşmektedir.

İsveç'te 1980'de eşitsizliğin en düşük olduğu ülkelerden biriydi. Eşitsizlik Sosyal Demokratların iktidar olduğu dönem artmaya başlamıştır. Piyasa gelir eşitsizliği, harcanabilir gelirinkinden daha az artmıştır. Ancak sağ partilerin iktidara geldiği dönem de eşitsizliğin arttığı söylenemez. 1982-2017 arasında hükümet dört kez değişmiş olsa da eşitsizlik düşmemiştir (Therborn 2020). OECD (2011)'ye göre eşitsizlikteki artış piyasa gelirindeki problemle ilişkilidir. Yani brüt kazançlar, serbest meslek geliri ve sermaye geliri, hepsi daha eşitsiz bir şekilde dağılmıştır. Gelir vergileri ve nakit transferleri gelir eşitsizliğini azaltır. Ayrıca İsveç'in eğitim ve sağlık gibi alanlara en çok kamu harcaması yapan ülke olduğunu belirtmek gerekir.

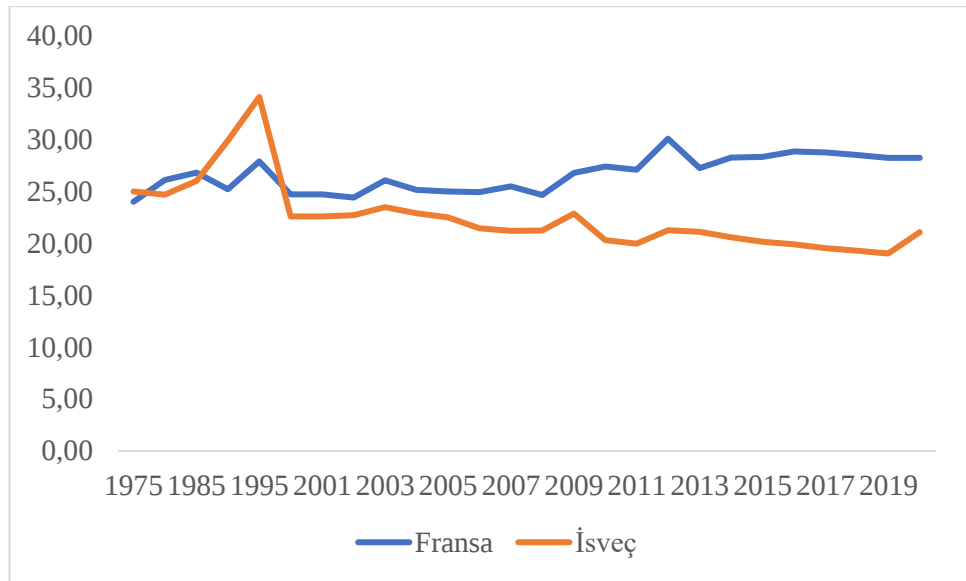
Özetle vergi öncesi gelire göre eşitsizliğin hep arttığı görülmektedir. Ancak Fransa'nın vergi sonrası gelirinin daha dalgalı olduğunu söylemek gerekir. Sürekli artış yoktur. Buna karşın İsveç'te vergi sonrası eşitsizlikte artış vardır. Ekonomiler büyüye de gelirin dağıtılması sorunu tamamen çözülememiştir. İsveç'in durumunun Fransa'dan kötü olduğu gözükmemektedir. İsveç'te sağ popülizme yönelik talebi açıklarken gelir eşitsizliğinin etkili olabileceği yorumu yapılabilir. Ancak Fransa için bu daha zordur.

3.1.6. İsveç ve Fransa'da Refah ile Sağ Popülizmin İlişkisi

Sağ partiler tarihsel olarak ele alındıkları siyasal olarak sağda yer aldıkları gibi ekonomik olarak da sağda yer almaktadırlar. Örneğin İngiltere'nin eski başbakanı Muhafazakar Parti'den Margaret Thatcher ve Cumhuriyetçi Parti'den Ronald Reagan buna örnek olarak verilebilir. İkisi de akademide Yeni Sağ adı verilen bir ideolojiyle anılmışlardır. Thatcher, vergi indirimleri, kamu harcaması indirimleri, sıkı para politikası ve deregülasyon ile anılmış ve Keynesyen politikaları terk etmiştir (Güngör 2017). Aslında tarihsel olarak sağ siyasi partilerin sağa yakın ekonomi politikaları uyguladıkları ve bununla özdeşleştikleri görülmektedir. Ancak günümüzde ideolojik olarak sağda duran sağ popülist partilerin refah üzerine propaganda yaptığı görülmektedir. Konu ekonomik yeniden dağıtıma ve devlete geldiği zaman sağ popülist partiler ekonomik olarak da sağda durmak zorunda değillerdir (De Koster, Achterberg, Van der Waal, 2013: 4). Bu bölümde refah seviyesinde iki ülkede herhangi bir değişimin olup olmadığı ve refah şovenizminin ne olduğuna bakılacaktır.

Ennsner-Jedenastik'e (2016) göre sağ popülist partilerin devletin ekonomiye müdahalesi ya da bireysel özgürlük gibi konulardaki görüşleri tutarlı değildir. Refah devletin kapsamından ziyade, refah devleti anlayışının getirdiği faydalardan kimlerin faydalandığı konusuyla ilgilenmektedirler. Eğer şirketler yabancılara satılmıyor ise, özelleştirme konusunda önemli bir görüş bildirmeyebilirler. Bir kişinin ekonomi konusundaki duruşunda ekonomi çok baskın değilse o kişinin görüşü daha çok ekonomik milliyetçilik, refah şovenizmi ve refah popülizmi gibi kavramlarla tasvir edilmektedir

Neomilliyetçi ve ırkçı partilerin “biz” ve “onlar” ayrımını yapması, sosyal yardımları hak edenin yerli halk olduğunu iddia etmeleri refah şovenizmini ortaya çıkarmıştır. Yani sosyal devlet anlayışı ile yapılan yardımlar göçmenlere aktarılıyor mu aktarılmalı mı tartışması yapılmaktadır (Keskinen, Norocel ve Jørgensen 2016). Avrupa ülkelerinde sosyal yardımlardan yararlanmak için belirli kökene ait olmak gerekmemektedir. Ancak Danimarka’da göçmenlere sosyal yardımlardan yararlanmak için belirli bir kalış süresi getirilmiştir. Aslında sağ popülist partiler refah devleti anlayışına karşı çıkmazlar. Sadece yardımların göçmenlere değil, yerlilerle sınırlandırılması konusunda ısrarcılardır (De Koster ve diğerleri 2013). Refah şovenizminin tanımı da budur; refah hizmetleri sadece “bizimle” sınırlandırılmalı anlayışıdır (Andersen ve Bjørklund 1990: 212). Ayrıca sağ popülist partiler bu hizmetleri bürokratlar ve “otlakçılardan-beleşçilerden” yani onu suistimal edenlerden geri alarak, gerçek sahibi olan halka vermeyi vaat etmektedirler (De Koster ve diğerleri 2013: 7).

Şekil 8. Fransa ve İsveç’in Transfer ve Sübvansiyon Oranlarının Yıllar İçerisindeki Değişimi (1975-2020)

Kaynak: The Fraser Institute Economic Freedom Dataset (2022)

İsveç bilindiği üzere diğer İskandinav ülkeleri gibi refah devleti anlayışıyla eşleştirilmiş bir ülkedir. Bundan dolayı refah ve popülizm ilişkisi içerisinde İsveç incelemesi ilginç bir ülkedir. İsveç'te yeniden dağıtımcı refah devleti anlayışı sorgulanmamaktadır. İsveç Demokratları ideolojisi devlet, kültür ve ulus devletinin birbirine bağlı olması üzerine kuruludur. Parti İsveç'in homojen bir etnik yapısı olduğu eski dönemlerine özel anlam yüklemektedir (Rydgren 2003 aktaran Nordensvard ve Ketola 2015). Ancak parti için ulus devlet ve yabancı düşmanlığı kadar refah devleti konusu da önemlidir. Ancak İsveç Demokratları göçmenlerin İsveç ekonomisine yük olduğunu düşünmektedir. Çalışmak yerine refah devletinin hizmetlerinden faydalandıkları düşünülmektedir (Nordensvard ve Ketola 2015). Fransa'da İsveç gibi refah devleti vurgusu olmasa da Le Pen'in ekonomiye müdahale etmek ve sorun yaşayan sektörlerle sübvansiyon vermek gibi refahı ve müdahaleyi önceleyen vaatlerde bulunduğu bilinmektedir (Mazoue 2022, 5 Nisan).

Halk refah kaybından endişelenmeli midir? Refah kaybı varsa sebebi mülteciler midir? Refah düzeyinin ve sosyal yardımların azalması gerçekten sağ popülizme neden olur mu? Son soruya Brexit üzerinde yapılan bir çalışma ile yanıt aranabilir. Fetzer (2019) Brexit'in altında yatan sebeplerden en önemlisinin 2010'lu yılların sonundan itibaren ortaya çıkan kemer sıkma politikaları olduğunu savunmaktadır. Refah reformlarının İngiltere'deki sağ popülist parti Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi'ne (UKIP) yönelik desteği arttırdığını ve Brexit'e neden olduğunu ifade eder.

Şekil 8'e göre 2000 yılından itibaren Fransa İsveç'ten daha fazla transfer ve sübvansiyon kullanmıştır. İsveç'te 1995 yılında zirve görülmüşse de giderek düştüğü görülmüştür. Ancak 2019 itibariyle yükselmektedir. Fransa'da 2012 yılında yükselmiştir, bu durum 2008 Finansal Krizi ve Avrupa Borç Krizi ile ilişkilendirilebilir. İlginç olan nokta İsveç'in genel olarak Fransa'dan düşük olmasıdır. Aslında İsveç Fransa'ya göre refah konusunda daha ünlü olduğu için grafiğin beklenmedik olduğu şeklinde yorum getirilebilir. Bu grafiğe göre Fransa'da transfer ve sübvansiyonlarda çok büyük bir değişiklik gözlenmez. Dolayısıyla Ulusal Birlik'e yönelik oy oranlarının artmasıyla bir ilişki kurmak zordur. Ancak partinin ekonomik refah konusunda vaatleri söz konusudur. Halkın talebiyle ilişkisi olduğu yorumunu yapmak zordur. İsveç ele alınırsa, 2000'den

itibaren düşüş olduğu görülmektedir. 2019 sonrası yaşanan artış Covid-19 mağduru olanlara destek ile açıklanabilir. Dolayısıyla 2000 yılından beri yaşanan düşüş 2010'daki artan İsveç Demokratları oyları ile ilişkilendirilebilir. Bu grafikte 2021 ve 2022 verisi bulunmadığından Ukrayna ve Rusya Savaşı'nın etkileri konusunda yorum yapılamamaktadır.

SONUÇ

İsveç Demokratları ve Ulusal Birlik partilerine yönelik artan talebin ve yükselen oy oranlarının altında ekonomik faktörlerin etkili olup olmadığı sorusuna bu çalışmada yanıt aranmıştır. Ekonomik belirsizlik, refah, gelir eşitsizliği ve işsizlik gibi belirleyicilerin sağ popülizme yönelik talep ile ilişkisi olup olmadığı sorusu sorulmuştur. Bu çalışma sonucunda bazı sonuçlar elde edilmiştir.

Öncelikle popülizmin net bir tanımını yapmak çok zordur. Ancak bu çalışma ideoloji olarak tanımlamaktan kaçınmaktadır. Demokrasi çoğunluğun yönetimi demektir. Bazılarına göre çoğunluğun tiranlığıdır. Demokrasi tüm dünyada ne kadar idealize edilse de aslında mükemmel bir sistem değildir. Demokrasi sonucunda bazı problemler ortaya çıkmaktadır. Bunlardan bir tanesi popülizmdir. Liderler ve partilerin savundukları görüşlere samimi olarak inanmadıkları düşünülmektedir. Daha çok toplumda açık olarak görülen yere sızıldığı düşünülmektedir. “Geride kalanlar” olarak adlandırılan kesimler göçle ve ekonomiyle bazı problemler yaşadıklarını savunmaktadırlar. Demokrasi çoğunluğun sesini dile getirdiği için bu gruplar problemlerini yeterince gündeme getiremeyebilir. Zaman içerisinde bu durum popülizm şeklinde yansımıştır. Bu çalışmanın popülizmi ideoloji olarak görmeye sıcak bakmamasının sebebi budur. Çünkü popülist liderler ve partiler halkta sesini tam duyuramayan bu grupların sesini kullanmaktadırlar. Samimi olarak onların dertlerini gündeme getirmek ve çözüm bulmak yerine bu problemler üzerinden siyaset yapmaktadırlar. Böylece diğer “geride kalan” grupları mağdur etmektedirler; göçmenler gibi. Dolayısıyla gerçekten bu problemleri çözmek isteyen siyasetçilerin böyle tavırlar alarak popülizm yapması bir ideoloji olarak görülmemelidir. Bu durum daha ziyade bir stratejidir. Popülistler sesini tam duyuramayan kişilere ses olma amacıyla sadece popülizm yapmaktadırlar. Çözüm yerine daha fazla soruna neden olmaktadır. Sadece oy kaygısı ile hareket etmektedirler. İdeoloji olacak kadar bazı fikirlere değer verdikleri düşünülmemektedir, daha çok bu fikirleri kullandıkları görünmektedir.

Bu çalışmada Fransa ve İsveç'in de siyasal sistemleri hakkında bilgi verilmiştir. Bunun sebebi iki ülkede seçim sistemi ile siyasal sistemin birbirinden farklı olmasıdır. Fransa yarı başkanlık sistemine ve iki aşamalı seçim sistemine sahiptir. İsveç ise parlamenter sistem uygulamaktadır. Fransa'da ikinci turda eğer bir sağ popülist parti başka bir parti ile yarışacaksa, seçilme ihtimali yüksektir. Çünkü tek parti ile yarışmaktadır. İsveç'te ise parlamenter sistem olduğundan bir partinin tek başına hükümet kurması her zaman gerçekleşemeyebilir. Koalisyon kurmak zorunda kalınabilir. Dolayısıyla popülist parti, anaakım yerine alternatif ve radikal olarak anıldığından doğrudan tek başına hükümet kurması zor olabilir. Aslında bu durum ilerde geçerliliğini kaybedebilir. Çünkü Fransa'da 2022 seçimlerinde Le Pen Macron'u ikinci turda zorlamıştır. Gelecekteki seçimlerde Ulusal Birlik'in kazanma ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. İsveç'te ise ikinci sıraya yerleşmişlerdir. İsveç Demokratları dışarıdan destek vermese, hükümet kurmak çok zor olacaktı. Bundan dolayı İsveç Demokratları bazı fikirlerini hükümeti etkileyerek uygulamaya sokmuştur.

Bu çalışmada ekonomik faktörler ile sağ popülizmin ilişkili olabileceği görülmüştür. Ancak her ülkede aynı faktörler aynı şekilde bir etkiye sahip değildir. İsveç'te transfer ve sübvansiyonlar azalırken, İsveç Demokratları'na yönelik talep artmıştır ancak Fransa için aynı şey söylenemez. Transfer ve sübvansiyonların oranı Fransa'da dalgalı değildir neredeyse sabit yorumu yapılabilir. Ancak Ulusal Birlik 2012 itibariyle başkanlık seçimlerinde oy oranlarını arttırmıştır. Yani refah düzeyini temsil edebilecek olan transfer ve sübvansiyonlar değişmemiş, ancak Ulusal Birlik oyları değişmiştir. Bu verinin 2020 yılına kadar olduğu unutulmamalıdır. Sonuçta refah seviyesi ve Ulusal Birlik oy oranları arasında ilişki kurulamamaktadır. İsveç'te transfer ve sübvansiyonlar 2012 itibariyle düşmüştür. Bu düşüş artan oy oranları ile ilişkilendirilebilir. 2019 sonrası bir miktar yükselme vardır.

İsveç'te gelir eşitsizliği ve sağ popülizme yönelik artan oy oranları arasında ilişki vardır. 2010 seçimlerinde İsveç'in parlamentoya girmesini açıklamaktadır. Yıllar içinde eşitsizliğin artması sağ popülizme yönelik talebin artmasına neden olmuştur yorumu yapılabilir. Fransa'da vergi öncesi gelirle sağ popülizm arasında ilişki

vardır. Ancak vergi sonrası gelirde Fransa’da yıllar içerisinde önemli bir farklılık görülmediğinden, artan oy oranları ile arasında ilişki kurmak zordur.

İşsizlik ve özellikle temel eğitime sahip bireylerdeki işsizliğin sağ popülizm ile ilişkili olduğu görülmüştür. Fransa’da son yıllarda işsizlik düşmüş ancak oylar artmıştır. Yani doğrudan işsizliğin Fransa’da sağ popülist oylar ile ilişkili olduğu yorumu yapılamaz. Ancak temel eğitilmiş insanlar arasında işsizliğin artması Fransa’daki sağ popülizm ile ilişkilendirilebilir. İsveç’te ise işsizliğin İsveç Demokratları’na yönelik talep ile ilişkili olduğu görülmektedir. İsveç’te temel ve orta eğitimliler arasındaki ilişki son yıllarda son derece açılmıştır. Temel düzeyde eğitimi olanların oranı çok daha yüksektir. Bu durum sağ popülizm ile ilişkilendirilebilir.

Ayrıca yıllar içerisinde artan ekonomik belirsizlik ve sağ popülist oy oranları arasında ilişki olduğu yorumu yapılabilir. Yaşanan krizler belirsizlik oranları üzerinde etkilidir. Belirsizliğin artması sağ popülizme yönelik artan oy oranları ile ilişkilidir. Bu hem Fransa hem de İsveç’te geçerli olan bir durumdur.

Her ekonomik göstergenin verileri 2023 yılına kadar güncellenmiş değildir. Dolayısıyla Ukrayna-Rusya Savaşı’nın etkileri verilere yansımış bir şekilde görülmemektedir. Ancak savaşın yarattığı belirsizlik, endişe ve korku siyasal karar alıcılarının hareketlerine yansımıştır. Benzer şekilde Avrupa’da popülizmin güçlü olduğu ülkelerde 2022 seçimlerinde daha da güçlendikleri görülmektedir. Bu durum Ukrayna’nın işgalinin yarattığı belirsizlik ve korku ile ilişkili olabilir. Avrupa ülkelerinde seçmenler işgal ve savaş korkusuyla güvenlik vaat eden, otokrasiye meyilli karizmatik siyasetçilere yönelebilirler. Savaşın getirdiği enflasyon gibi ekonomik problemler de seçime yansiyabilir. Dolayısıyla 2022 seçimlerinde İsveç ve Fransa’da Ukrayna-Rusya Savaşı’nın da etkili olduğu gözden kaçırılmalıdır.

Özet olarak kültürel konular ile ekonominin iç içe olduğu görülmelidir. Siyaset ve ekonomi birbirinden bağımsız değildir. Birinde yaşanan bir gelişme diğerini de etkiler. Ayrıca küreselleşen dünyada bu etkilerin daha geniş ve büyük olduğu görülmektedir. Dolayısıyla popülizm tartışmaları yapılırken aslında bu konuları ayrı ayrı tartışmanın verimli olamayacağı görülmelidir. Örneğin Suriye’de yaşanan gelişmelerin tüm Avrupa’yı etkilediği görülmektedir. Yaşanan göç sadece siyasi

değil, ekonomik sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Avrupa halkları hem kimliklerini kaybetme konusunda hem de işlerini kaybetme konusunda endişe yaşamaktadır. Bunun yanında var olan gelir ve refah seviyelerinden endişe etmektedirler. Dünyada yaşanan gelişmeler belirsizliğe neden olmaktadır. Bunun yanında refah seviyelerinde, alım gücünde ve gelir düzeyinde bazı farklılıklara neden olmaktadır. Ancak bu değişimler çok ileri düzeyde değildir. Yani halkların sürekli bundan endişe duyarak sağ popülizme talep göstermeleri bir çözüm değildir. Çünkü popülist liderlerin olduğu ülkelerde ekonomik başarının hüküm sürdüğü söylenemez. Ayrıca yaşanan sıkıntıların tamamı elitlerden kaynaklanmamaktadır. Ekonomik problemler sadece kötü yönetimden dolayı ortaya çıkmamaktadır. Bundan dolayı sadece elitleri suçlamak da doğru olmayabilir.

Bu çalışma yeni verilere yer verdiği için, dünyadaki son gelişmelerle sağ popülizm arasında yorum yapma imkanı sağlamaktadır. Bundan dolayı bir katkı sunmaktadır. Ukrayna-Rusya Savaşı ve Covid-19 gibi yeni gelişmeler bu çalışmadaki çıkarımlarda göz önünde bulundurulmuştur. Bu çalışma Türkçe literatürde sağ popülizmin politik ekonomisine katkı yapmaktadır. Bu çalışmada daha çok ekonomik göstergeler merkeze alınmıştır. Popülizm ele alınırken yaşanan ekonomik değişikliklerin halka nasıl yansıdığını göz önünde bulundurmam gerekmektedir. Halktaki kimlik kaybı ve göç korkusu sadece sağ popülizmi açıklamamaktadır. Bunun yanında ekonomik koşulların değerlendirilmesi gerekir. Bu çalışma iki demokratik ülkeyi karşılaştırmıştır. Gelecek çalışmalar otokrasinin ağırlıkta olduğu gelişmekte olan ülkelere odaklanabilir.

Özetlemek gerekirse, ilk olarak daha önce bahsedildiği üzere bu çalışma kültürel faktörlerin sağ popülizme yönelik talebi arttırdığı düşüncesini reddetmemektedir. Ancak tek belirleyici faktörün kimlik ve kültür olmadığı ortadadır. Birçok insan ideolojik faktörlerle oy vermeye devam etmektedir. Ancak bu kesimler partilerin tabanı denilen gruplardır. Sadece parti tabanları seçim sonucunu belirlememektedir. Dünyanın birçok yerinde seçim sonuçlarını kararsız seçmen belirlemektedir. Kararsız seçmen ideolojik olmadığı için ekonomik şartları değerlendirerek oy vermektedir. Dolayısıyla dünyada değişen ekonomik düzen ve şartlar seçim sonuçlarında çok önemlidir. Küreselleşen dünyada yaşanan küçük ya da büyük birçok problem, küresel etkiler doğurabilir. Bu olaylarla hükümetlerin nasıl başa

ettiği son derece önemlidir. Özellikle ekonomik problemlere verilen cevaplar siyasetçilere duyulan güveni belirler. Problemlerle başarılı bir şekilde baş edemeyen siyasetçiler ve yöneticiler kendilerine yönelik şüpheyi arttırmaktadır. Dolayısıyla kararsız seçmen yani, ekonomik şartlarına göre oy veren seçmen elitlere yönelik şüphe duyarak popülizme yönelebilir. Bundan dolayı krizlere yönelik verilen cevaplar ve bunların sonuçları ile baş etmek son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

AB (2021, 28 Ekim). A Strategic Compass for Security and Defence. https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en adresinden erişilmiştir.

AB (2023, 16 Mart). EU solidarity with Ukraine. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/eu-solidarity-ukraine/> adresinden erişilmiştir.

AB (2023, 29 Mart). EU Response to Russia's Invasion of Ukraine. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/#market> adresinden erişilmiştir.

AB (2023, 31 Mart). Impact of Russia's invasion of Ukraine on the Markets: EU Response. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/impact-of-russia-s-invasion-of-ukraine-on-the-markets-eu-response/> adresinden erişilmiştir.

AB (t.y.) Food for the World. <https://www.consilium.europa.eu/en/food-for-the-world-eu-countries-mitigate-impact-russia-war/> adresinden erişilmiştir.

Abrahamson, P. (1999). The Welfare Modelling Business. *Social Policy & Administration*, 33(4), 394-415.

Abramowitz, A., ve McCoy, J. (2019). United States: Racial Resentment, Negative Partisanship, and Polarization in Trump's America. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 681(1), 137-156.

Abrams, B. A. (1980). The Influence of State-level Economic Conditions on Presidential Elections. *Public Choice*, 35(5), 623-631.

Abreu, M. ve Öner, Ö. (2020). Disentangling the Brexit vote: the Role of Economic, Social and Cultural Contexts in Explaining the UK's EU Referendum Vote. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 52(7), 1434-1456.

Abts, K. ve Rummens, S. (2007). Populism Versus Democracy. *Political Studies*, 55(2), 405-424. doi: 10.1111/j.1467-9248.2007.00657.x

Acemoğlu, D., De Feo, G., De Luca, G., Russo, G. (2022). War, Socialism, and the Rise of Fascism: an Empirical Exploration, *The Quarterly Journal of Economics*, 137(2), 1233–1296. <https://doi.org/10.1093/qje/qjac001>

Acemoğlu, D., Georgy E. ve Sonin, K. (2013). A Political Theory of Populism. *Quarterly Journal of Economics*, 128 (2). 771–805.

Ádám, Z. (2023). Politicizing war: Viktor Orbán's Right-Wing Authoritarian Populist Regime and the Russian Invasion of Ukraine. The Impacts of the Russia Invasion of Ukraine on Right-Wing Populism in Europe. G. Ivaldi ve E. Zankina (Editörler). s. 168- 185. Brüksel: European Center for Populism Studies. doi.org/10.55271/rp0010

Ahir, H., Bloom, N. ve Furceri, D. (2022), World Uncertainty Index, NBER Working Paper No: 29763. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w29763/w29763.pdf adresinden erişilmiştir.

Akarçay, P. (2021). İsveç'te Göçmen Politikaları Kapsamında Aşırı Sağ Partinin Yükselişi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 76(1), 165-190. DOI: 10.33630/ausbf.823550

Akdeve, E. (2016). *İsveç Ülke Raporu İsveç'te Entegrasyon Politikaları ve Türkiye Diasporası*. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Yayınları: Ankara.

Al, A., Aypek Ayvacı, F. (2017). "Uluslararası Politik Ekonomi: Bitmeyen Kırım Sorunu". *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, (13), 221-251.

Alarcón Ferrari, C. (2020). Contemporary Land Questions in Sweden, Far-Right Populist Strategies and Challenges for Inclusionary Rural Development. *Sociologia Ruralis*, 60(4), 833-856. DOI: 10.1111/soru.12319

Albertazzi, D. ve McDonnell, D. (2008). Introduction: The Sceptre and The Spectre. *Twenty-First Century Populism*. In D. Albertazzi D. McDonnell (Editörler). (Birinci Baskı), s. 1-11. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Albertazzi, D. ve S. Mueller. (2013). Populism and Liberal Democracy: Populists in Government in Austria, Italy, Poland and Switzerland. *Government and Opposition*, 48(3), 343–71.

- Algan, Y., Guriev, S., Papaioannou, E., ve Passari, E. (2017). The European Trust Crisis and the Rise of Populism. *Brookings Papers on Economic Activity*, 2017(2), 309-400. doi:10.1353/eca.2017.0015.
- Altuntaş, A. (2022, 17 Ekim). İsveç'te seçimden 36 gün sonra hükümet kuruldu. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/isvecte-secimden-36-gun-sonra-hukumet-kuruldu/2713569> adresinden erişilmiştir.
- Andersen, J. G. ve Bjørklund, T. (1990). Structural Changes and New Cleavages: The Progress Parties in Denmark and Norway. *Acta Sociologica*, 33(3), 195-217.
- Anelli, M., Colantone, I. ve Stanig, P. (2019) We Were the Robots: Automation and Voting Behavior in Western Europe, IZA Discussion Papers No: 12485. <https://docs.iza.org/dp12485.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Armağan, R. ve Dikmen, S. (2016). İskandinav Ülkeleri Vergi Sistemleri ve Gelirlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 67-81.
- Aslanidis, P. (2016). Is Populism an Ideology? A Refutation and a New Perspective. *Political Studies*, 64, 88 –104.
- Auberger, A. ve Dubois, E. (2005). The Influence of Local and National Economic Conditions on French Legislative Elections. *Public Choice*, 125, 363-383.
- Barone, G. ve Kreuter, H. (2021). Low-wage Import Competition and Populist Backlash: The Case of Italy. *European Journal of Political Economy*, 67, 101970.
- Barr, N. (1992). Economic Theory and The Welfare State: A Survey and Interpretation. *Journal of Economic Literature*, 30(2), 741-803.
- Barrera, O., Guriev, S., Henry, E.ve Zhuravskaya, E. (2020). Facts, Alternative Facts, and Fact Checking in Times of Post-Truth Politics. *Journal of Public Economics*, 182, 104123. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2019.104123>
- Bayar, Y. (2014). Euro Bölgesi Borç Krizi ile Avrupa Döviz Kuru Mekanizması Krizinin Karşılaştırmalı Analizi. *Journal of Management and Economics Research*, 12(22), 211-231.

Bayram, F. (2020). İskandinavya'da Tarih, Göç ve Entegrasyon Süreci: İsveç Örneği. *Dünyada Göç Yönetimi ve Türkiye'nin Göçmenleri: Göçü Nasıl Yönetmeli?*. A. Cihan, İ. Ermağan, H. Genç (Editörler) , Akademik Kitaplar, İstanbul, s.275-293

Bayram, F. (2022). Yarı Başkanlık Sistemi: Fransa'da V. Cumhuriyet Dönemi. *Çağdaş Siyasal Sistemler*. M. Balcı (Editör). (Birinci Baskı), s.145-156. Ankara Nobel Yayıncılık.

BBC (2018, 25 Eylül). Sweden Democrats Tap Into Immigration Fears. <https://www.bbc.com/news/world-europe-29202793> adresinden erişilmiştir.

BBC (2022, 13 Haziran).Fransa genel seçimleri: Sol ittifak ile Macron ilk turda başa baş. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61779459> adresinden erişilmiştir.

BBC (2022, 5 Kasım). Fransa'da Ulusal Cephe'nin Liderliğine Le Pen'in Yerine Jordan Bardella Geldi. <https://www.bbc.com/turkce/articles/ce5gkgv7v03o> adresinden erişilmiştir.

Becker, S. O., Fetzer, T. ve Novy, D. (2017). Who Voted for Brexit? A comprehensive district-level analysis. *Economic Policy*, 32(92), 601-651.

Bergh, A., ve Kärnä, A. (2021). Globalization and populism in Europe. *Public Choice*, 189(1), 51-70.

Berliant, M., ve Konishi, H. (2005). Salience: Agenda choices by competing candidates. *Public Choice*,125(1-2), 129-149.

Betz, H.G. (2002). Conditions Favouring the Success and Failure of Radical Right-Wing Populist Parties in Contemporary Democracies. *Democracies and the Populist Challenge*. Y. Mény ve Y. Surel. (Editörler). (Birinci Baskı), s.199-212. Basingstoke:Palgrave Macmillan.

Biancalana, C. (2023). Italy's Multiple Populisms Facing the Russo-Ukrainian War. The Impacts of the Russia Invasion of Ukraine on Right-Wing Populism in Europe. G. Ivaldi ve E. Zankina (Editörler). s.186-199. Brüksel: European Center for Populism Studies. doi.org/10.55271/rp0010

Birgün (2023, 9 Ocak). Sarı Yelekliler Yeniden Sokakta. <https://www.birgun.net/haber/sari-yelekliler-yeniden-sokakta-416888> adresinden erişilmiştir.

Bloom, H. S., ve Price, H. D. (1975). Voter Response to Short-run Economic Conditions: The Asymmetric Effect of Prosperity and Recession. *American Political Science Review*, 69(4), 1240-1254

Bloomberg HT (2022, 18 Mayıs). Finlandiya ve İsveç NATO'ya resmen başvurdu. <https://www.bloomberght.com/finlandiya-ve-isvec-nato-ya-resmen-basvurdu-2306667> adresinden erişilmiştir.

BM (2023, 17 Mart). Ukraine-Russia: Extension of Grain Export Deals Vital to Global Food Security. <https://news.un.org/en/story/2023/03/1134737> adresinden erişilmiştir.

Bolin, N. (2023). The Repercussions of the Russian Invasion of Ukraine on the populist Radical Right in Sweden. The Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Right-wing Populism in Europe. G. Ivaldi ve E. Zankina (Editörler). Brüksel: European Center for Populism Studies (ECPS). s.303-313. doi.org/10.55271/rp0010

Bolin, N. ve Aylott, N. (2019). Right-Wing Populist Party Leadership in Sweden: One of a Kind or one of the Crowd?. *Polish Political Science Review*, 7(1), 24-40.

Bonansinga, D. (2022). Insecurity Narratives and Implicit Emotional Appeals in French Competing Populisms, Innovation: *The European Journal of Social Science Research*, 35(1), 86-106. DOI: 10.1080/13511610.2021.1964349

Bossert, W., Clark, A. E., d'Ambrosio, C., ve Lepinteur, A. (2019). Economic Insecurity and the Rise of the Right. Centre for Economic Performance Discussion Paper No: 1659. <https://eprints.lse.ac.uk/103442/1/dp1659.pdf> adresinden erişilmiştir.

Bougou, W. ve Yatié, A. (2022). The Impact of the Ukraine–Russia War on World Stock Market Returns. *Economics Letters*, 215, 1-3.

Bozio, A., Garbinti, B., Goupille-Lebret, J., Guillot, M. ve Piketty, T. (2018). Inequality and Redistribution in France, 1990-2018: Evidence from Post-Tax

Distributional National Accounts (DINA). World Inequality Database Working Paper No:10. <https://wid.world/document/inequality-and-redistribution-in-france-1990-2018-evidence-from-post-tax-distributional-national-accounts-dina-wid-world-working-paper-2018-10/> adresinden erişilmiştir.

Canovan, M. (1999). Trust the people! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies*, 47(1), 2-16.

Canovan, M. (2002). Taking Politics to the People: Populism as the Ideology of Democracy. *Democracies and the populist challenge*. Y. Mény ve Y. Surel (Editörler). (Birinci Baskı), s. 25-44. Houndmills: Palgrave Macmillan.

Careja, R., Elmelund-Præstekær, C., Baggesen Klitgaard, M., ve Larsen, E. G. (2016). Direct and Indirect Welfare Chauvinism as Party Strategies: an Analysis of the Danish People's Party. *Scandinavian Political Studies*, 39(4), 435-457.

Carlsson, M., Dahl, G. B., ve Rooth, D. O. (2021). Backlash in Policy Attitudes after The Election of an Extreme Political Party. *Journal of Public Economics*, 204, 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2021.104533>

Chastain, J. (2006). Where Did They Vote For Le Pen? Globalization and the National Front. *Middle States Geographer*, 39, 101-110.

Chen, S. (2020). Unemployment, Immigration, and Populism: Evidence from Two Quasi-Natural Experiments in the United States. GLO Discussion Paper No: 652.

Clarke ve Holder (2017, 24 Nisan). French presidential election 2017: first round results in charts and maps. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2017/apr/23/french-presidential-election-results-2017-latest> adresinden erişilmiştir.

Colantone, I. ve Stanig, P. (2018). The Trade Origins of Economic Nationalism: Import Competition and Voting Behavior in Western Europe. *American Journal of Political Science*, 62(4), 936-953. <https://doi.org/10.1111/ajps.12358>

Colantone, I. ve Stanig, P. (2019). The Surge of Economic Nationalism in Western Europe. *Journal of Economic Perspectives*, 33(4), 128-151

Çelebi, F. (2012). Fransa Millet Meclisi Üzerine. *Yasama Dergisi*, 21, 51-84.

Çepni, S. (2021). Proje, ve Araştırma Makalelerinin Kavramsal ve Kuramsal Çerçevesi Nasıl Yapılandırılmalı?. *Fen, Matematik, Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 4(3), 203-216.

Dahl, R. A. (1998). *On Democracy*. Yale University.

Dal Bó, E., Finan, F., Folke, O., Persson, T. ve Rickne, J. (2019). Economic Losers and Political Winners: Sweden's Radical Right. <http://perseus.iies.su.se/~tpers/papers/CompleteDraft190301.pdf> adresinden erişilmiştir.

Dal Bó, E., Finan, F., Folke, O., Persson, T. ve Rickne, J. (2022). Economic and Social Outsiders but Political Insiders: Sweden's Populist Radical Right. *The Review of Economic Studies*, 90(2), 675–706. <https://doi.org/10.1093/restud/rdac037>.

De Cleen, B. ve Stavrakakis, Y. (2017). Distinctions and Articulations: A Discourse Theoretical Framework for the Study of Populism and Nationalism. *Javnost-The Public*, 24(4), 301-319. DOI: 10.1080/13183222.2017.1330083

De Koster, W., Achterberg, P., ve Van der Waal, J. (2013). The New Right and the Welfare State: The Electoral Relevance of Welfare Chauvinism and Welfare Populism in the Netherlands. *International Political Science Review*, 34(1), 3-20. DOI: 10.1177/0192512112455443

De Neve, J. E. (2014). Ideological Change and the Economics of Voting Behavior in the US, 1920–2008. *Electoral Studies*, 34, 27-38.

Dehdari, S. H. (2022). Economic Distress and Support for Radical Right Parties—Evidence from Sweden. *Comparative Political Studies*, 55(2), 191–221. DOI: 10.1177/00104140211024301

Demirkan, T. (2022, 2 Nisan). Macaristan seçimleri: Viktor Orban muhalefetin ortak adayına karşı zafer kazandı. *BBC*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60966246> adresinden erişilmiştir.

Deniz, R. (2020). *1789'dan 2020'ye Fransa'nın Göç Politikaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Medeniyet Üniversitesi.

Di Tella, R. ve Rotemberg, J. J. (2018). Populism and the Return of the “Paranoid Style”: Some Evidence and A Simple Model of Demand for Incompetence as Insurance Against Elite Betrayal. *Journal of Comparative Economics*, 46, 988-1005.

Dippel, C., Gold, R., Heblich, S. ve Pinto, R. (2017). Instrumental Variables and Causal Mechanisms: Unpacking the Effect of Trade on Workers and Voters, NBER Working Papers No (23209). DOI 10.3386/w23209

Doerr, S., Gissler, S., Peydró, J. L. ve Voth, H. J. (2020). From Finance to Fascism, ZBW- Leibniz Information Centre for Economics Working Paper.

Dornbusch, R. ve Edwards, S. (1991). *The Macroeconomics of Populism in Latin America*. Chicago: University of Chicago Press.

Durdu, Z. (2009). Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 37-50.

Eatwell, R. (2017). Populism and Fascism. *The Oxford Handbook of Populism*. C. R. Kaltwasser, P. A. Taggart, P. O. Espejo, P. Ostiguy. (Editörler). (Birinci Baskı), s. 1-24. Oxford: Oxford University Press.

Eatwell, R. ve Goodwin, M. (2018). *National populism: The revolt against liberal democracy*. Londra: Penguin.

Eberl, J.M., Huber, R.A., ve Greussing, E. (2021) From Populism to the “Plandemic”: Why Populists Believe in COVID-19 Conspiracies, *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 31, 272-284. DOI: 10.1080/17457289.2021.1924730

Edo, A., Giesing, Y., Öztunc, J. ve Poutvaara, P. (2019). Immigration and Electoral Support for the Far-Left and the Far-Right. *European Economic Review*, 115, 99-143.

Eichengreen, B. (2018). *The populist Temptation. Economic Grievance and Political Reaction in the Modern Era*. Nex York: Oxford University Press.

Elgenius, G. ve Rydgren, J. (2017). The Sweden Democrats and the Ethno-nationalist Rhetoric of Decay and Betrayal. *Sociologisk forskning*, 54(4), 353-358.

Elgie, R. (2004). Semi-presidentialism: Concepts, Consequences and Contesting Explanations. *Political Studies Review*, 2(3), 314-330.

Elkins, T. Henry , Flower, . John E. , Blondel, . Jean F.P. , Drinkwater, . John Frederick , Tuppen, . John N. , Bisson, . T.N. , Fournier, . Gabriel , Higonnet, . Patrice Louis-René , Bachrach, . Bernard S. , Wright, . Gordon , Woloch, . Isser , Weber, . Eugen , Shennan, . J.H. , Popkin, . Jeremy David and Bernard, . François (2023, 15 Haziran). France. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/place/France> adresinden erişilmiştir.

Élysée (t.y.1) The Constitution of the Fifth Republic. <https://www.elysee.fr/en/french-presidency/constitution-of-4-october-1958> adresinden erişilmiştir.

Élysée (t.y.2). Principles of the Republic. <https://www.elysee.fr/en/french-presidency/principles-of-the-republic> adresinden erişilmiştir.

Élysée (t.y.3). The Role of the President. <https://www.elysee.fr/en/french-presidency/the-role-of-the-president> adresinden erişilmiştir.

Élysée (t.y.4). The Institutions. <https://www.elysee.fr/en/french-presidency/the-institutions> adresinden erişilmiştir.

Engler, S., ve Weisstanner, D. (2021). The Threat of Social Decline: Income Inequality and Radical Right Support. *Journal of European Public Policy*, 28(2), 153-173.

Ennsner-Jedenastik, L. (2016). A welfare state for whom? A group-based account of the Austrian Freedom Party's social policy profile. *Swiss Political Science Review*, 22(3), 409-427. doi:10.1111/spsr.12218.

Erdal, S. (2012). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti Uygulamaları Açısından İsviçre Modeli'nin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Erlingsson, G. Ó., Loxbo, K., ve Öhrvall, R. (2012). Anti-immigrant Parties, Local Presence and Electoral Success. *Local government studies*, 38(6), 817-839.

Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Oxford: Polity Press.

Euractiv (2019, 30 Nisan). Le Pen Claims to be Spokesperson for ‘Real Yellow Vests’ <https://www.euractiv.com/section/eu-elections-2019/news/le-pen-claims-to-be-spokesperson-for-real-yellow-vests/> adresinden erişilmiştir.

Euronews (2022, 11 Kasım). Fransa’da aşırı sağ parti yönetiminde “Le Pen”siz dönem başladı, yeni lider Jordan Bardella. <https://tr.euronews.com/2022/11/05/fransada-asiri-sag-parti-yonetiminde-le-pensiz-donem-basladi-yeni-liderjordan-bardella> adresinden erişilmiştir.

Euronews (2022, 4 Kasım). Aşırı sağcı Fransız vekil Fournas'a 'ırkçılık' cezası: 15 gün uzaklaştırma, maaşında kesinti. <https://tr.euronews.com/2022/11/04/fransa-siyahi-vekil-bilongoya-afrikaya-don-dendi-meclis-oturumuna-ara-verildi> adresinden erişilmiştir.

Evans, J. ve Ivaldi, G. (2008). Forecasting the Extreme Right Vote in France (1984–2007). *French Politics*, 6, 137-151.

Fendoğlu, H.S. (2011). *Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Fennema, M. (2004). Populist Parties of the Right. ASSR Working Paper No: 04/01.

<https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=95336b047ff912dee472a5c37ecade20b1a02358> adresinden erişilmiştir.

Fetzer, T. (2019). Did Austerity Cause Brexit?. *American Economic Review*, 109(11), 3849-3886. <https://doi.org/10.1257/aer.20181164>

Finchelstein, F. (2019). *From Fascism to Populism in History*. Oakland: University of California Press.

France 24 (2012,22 Nisan). Hollande wins first round, sets up run-off with Sarkozy. <https://www.france24.com/en/20120422-socialist-hollande-advance-runoff-french-presidential-election-le-pen> adresinden erişilmiştir.

France 24 (t.y.). France Legislative Elections 2017 Results- Second Round. <https://graphics.france24.com/france-legislative-elections-second-round-interactive-map/> adresinden erişilmiştir.

Franzosi, P., Marone, F. ve Salvati, E. (2015) Populism and Euroscepticism in the Italian Five Star Movement, *The International Spectator*, 50(2), 109-124. DOI: 10.1080/03932729.2015.1030273

Freeden, M. (1998). Is Nationalism a Distinct İdeology?. *Political Studies*, 46(4), 748-765.

Frey, C. B., Berger, T. ve Chen, C. (2018). Political Machinery: Did Robots Swing the 2016 US Presidential Election? *Oxford Review of Economic Policy*, 34(3), 418-442.

Funke, M., Schularick, M. ve Trebesch, C. (2016). Going to Extremes: Politics After Financial Crises, 1870–2014. *European Economic Review*, 88, 227-260.

Garbinti, B. ve Goupille-Lebret, J. (2019). Income and Wealth Inequality in France: Developments and Links over the Long Term. *Economie et Statistique / Economics and Statistics*, 510-511-512, 69–87. <https://doi.org/10.24187/ecostat.2019.510t.1988>

Genschel, P. (2004) Globalization and the Welfare State: a Retrospective. *Journal of European Public Policy*, 11(4), 613-636. DOI: 10.1080/1350176042000248052

Gidron, N. ve Bonikowski, B. (2013). Varieties of Populism: Literature Review and Research Agenda. Weatherhead Center for International Affairs, Harvard University Working Paper No: 13-0004.

Government Offices of Sweden (2014). How Sweden is governed. <https://www.government.se/contentassets/26fdf24e2c644fcf9a41623b39a120b5/engelska.pdf> adresinden erişilmiştir.

Government Offices of Sweden. (2015a). The Constitution. <https://www.government.se/how-sweden-is-governed/the-constitution/> adresinden erişilmiştir.

Government Offices of Sweden. (2015b) The Swedish Model of Government Administration. <https://www.government.se/how-sweden-is-governed/the-swedish-model-of-government-administration/> adresinden erişilmiştir.

Göker, G. (2013). *Göç, kimlik, aidiyet: Kültürlerarası iletişim açısından İsveçli Türkler*. Yayımlanmış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi.

Göksu Şahan, F.M. (2020). *Sağ ve Sol Popülizm: Fransa Örneği Üzerinden Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.

Gözcü, G. (2022). The Role of Economic Uncertainty In the Rise of EU Populism. *Public Choice*, 190, 229-246. <https://doi.org/10.1007/s11127-021-00933-7>

Grenet, J., Grönqvist, H., ve Jahnson, D. (2023). Financial Crisis and Long-Run Labor Demand: Evidence from the Swedish Banking Crisis in the Early 90s. <https://shs.hal.science/halshs-03920377/document> adresinden erişilmiştir.

Grossman, E. (2019). France's Yellow Vests—symptom of a Chronic Disease. *Political Insight*, 10(1), 30-34.

Guiso, L. Herrera, H. Morelli, M. ve Sonno, T. (2017). Demand and Supply of Populism. IGIER Working Paper No: 610.

Guiso, L., Herrera, H., Morelli, M. ve Sonno, T. (2019). Global Crises and Populism: the Role of Eurozone Institutions. *Economic Policy*, 34(97), 95–139. <https://doi.org/10.1093/epolic/eiy018>

Guriev, S. (2018). Economic Drivers of Populism. AEA Papers and Proceedings, 108, 200-203. <https://doi.org/10.1257/pandp.20181123>

Guriev, S. ve Papaioannou, E. (2020). The Political Economy of Populism. LBS Research Online. <https://lbsresearch.london.edu/id/eprint/2656/1/Guriev%20Papaioannou.pdf> adresinden erişilmiştir.

- Gümüş, A. T. (2010). Sosyal Devlet Anlayışının Gelişimi ve Dönüşümü. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), 117-158.
- Gümüş, İ. (2020), Esping-Andersen ve Refah Rejimi Tartışmaları: Teorik Bir Değerlendirme. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 3(1), 101-117.
- Güngör, K. (2017). Thatcher'ın Temel Maliye-Ekonomi Politikaları ve Birleşik Krallık'taki Etkileri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (2), 1-20. DOI: 10.17494/ogusbd.371325
- Gürçan, E. C. (2019). Bir “Siyasal Süreç” Olarak Fransız Sarı Yelekliler Hareketi'nin Ortaya Çıkışı. *Mülkiye Dergisi*, 43 (2), 435-458.
- Halla, M., Wagner, A. F. ve Zweimüller, J. (2017). Immigration and Voting for the Far Right. *Journal of the European Economic Association*, 15 (6), 1341–85.
- Hamsici, M. (2018, 12 Aralık). Sarı Yelekliler İsyanı: 'Küçük insanlar' Macron'a Nasıl Geri Adım Attırdı? *BBC*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46533655> adresinden erişilmiştir.
- Harmsen, R. (2010) Concluding Comment: On Understanding the Relationship between Populism and Euroscepticism, *Perspectives on European Politics and Society*, 11(3), 333-341. DOI: 10.1080/15705854.2010.503036
- Hellström, A. (2022,25 Ekim). The Losers are Winning in Sweden Thanks to the Sweden Democrats. European Center for Populism Studies. <https://www.populismstudies.org/the-losers-are-winning-in-sweden-thanks-to-the-sweden-democrats/> adresinden erişilmiştir.
- Hellström, A., Nilsson, T., ve Stoltz, P. (2012). Nationalism vs. Nationalism: The challenge of the Sweden Democrats in the Swedish Public Debate. *Government and Opposition*, 47(2), 186-205. doi:10.1111/j.1477-7053.2011.01357.x
- Henley, J. (2022, 28 Nisan). Sweden's Failed Integration Creates 'Parallel Societies', Says PM After Riots. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/28/swedens-failed-integration-creates-parallel-societies-says-pm-after-riots> adresinden erişilmiştir.

Hermansson, J. (2016). The Election System. *The Oxford Handbook of Swedish Politics*. J. Pierre (Editör). (İlk Baskı). s.103-114. New York: Oxford University Press.

Hernández, E. ve Kriesi, H. (2016). The Electoral Consequences of the Financial and Economic Crisis in Europe. *European Journal of Political Research*, 55(2), 203-224. doi: 10.1111/1475-6765.12122

Heywood, A. (2013). *Politics*. (Dördüncü Baskı). Gosport: Palgrave Foundations.

Heywood, A. (2015). *Siyasetin Temel Kavramları*. (Çev. H. Özler). Ankara: Adres Yayınları. (Eserin orijinali 2000’de yayımlandı).

Holmberg, I. ve Simon, I. (2020). *Income Inequality and Support for the Populist Radical Right*. Lisans Tezi, Uppsala Üniversitesi, Ekonomi Departmanı.

Hutchins, R. D. ve Halikiopoulou, D. (2020). Enemies of liberty? Nationalism, Immigration, and the Framing of Terrorism in the Agenda of the Front National. *Nations and Nationalism*, 26(1), 67-84. DOI: 10.1111/nana.12555

Hutton, P. H. (1976). Popular Boulangism and the Advent of Mass Politics in France, 1886–90. *Journal of Contemporary History*, 11(1), 85-106.

Inglehart, R. (1990). From Class-Based to Value-Based Politics. *The West European Party System*. Peter Mair (Editör), Oxford University Press, New York, s. 266-282

Inglehart, R. F. ve Norris, P. (2016). Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash. HKS Working Paper. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2818659> adresinden erişilmiştir.

Insee (t.y.). <https://www.insee.fr/en/accueil> adresinden erişilmiştir.

Ionescu, G. ve Gellner, E. (1969). Introduction. *Populism: Its Meaning and National Characteristics*. (Editörler G. Ionescu ve E. Gellner). Hertfordshire: The Garden City Press.

Isberg, M. (2016). The Constitution of Sweden The Fundamental Laws and the Riksdag Act. <https://www.riksdagen.se/globalassets/07.-dokument--lagar/the-constitution-of-sweden-160628.pdf> adresinden erişilmiştir.

Issawi, C. (1978). The 1973 Oil Crisis and After. *Journal of Post Keynesian Economics*, 1(2), 3-26.

Ivaldi, G. (2018). Contesting the EU in Times of Crisis: The Front National and politics of Euroscepticism in France. *Politics*, 38(3), 278–294. <https://doi.org/10.1177/0263395718766787>

Ivaldi, G. (2019). Populism in France. *Populism Around the World: A Comparative Perspective*. D. Stockemer (Editör). (Birinci Baskı). s. 27-48. Cham: Springer.

Ivaldi, G. (2022). Economic Fallout from Ukraine War Could Give Le Pen’s Social-Populist Strategy an Edge. *The Conversation*. <https://theconversation.com/economic-fallout-from-ukraine-war-could-give-le-pens-social-populist-strategy-an-edge-179863> adresinden erişilmiştir.

Ivaldi, G. (2023). The Impact of the Russia-Ukraine War on Radical Right-Wing Populism in France. The Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Right-wing Populism in Europe. G. Ivaldi ve E. Zankina (Editörler). Brüksel: European Center for Populism Studies (ECPS). s.141- 155. doi.org/10.55271/rp0010

Jagers, J. ve Walgrave, S. (2007). Populism as Political Communication Style: An Empirical Study Of Political Parties' Discourse in Belgium. *European Journal of Political Research*, 46(3), 319-345.

Jagerskiold, S. (1960). Swedish Ombudsman. *University of Pennsylvania Law Review*, 109, 1077.

Jérôme, B. ve Jérôme-Speziari, V. (2003). A Le Pen Vote Function for the 2002 Presidential Election: A Way to Reduce Uncertainty. *French Politics*, 1, 247-251. [doi:10.1057/palgrave.fp.8200036](https://doi.org/10.1057/palgrave.fp.8200036)

Johnson, S. (2022, 19 Aralık). Sweden Hits Record with 60 Shot Dead in 2022. *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/europe/sweden-hits-record-with-60-shot-dead-2022-2022-12-19/> adresinden erişilmiştir.

Jylhä, K. M., Rydgren, J., ve Strimling, P. (2019a). Radical Right-wing Voters from Right and left: Comparing Sweden Democrat Voters Who Previously Voted for the Conservative Party or the Social Democratic Party. *Scandinavian Political Studies*, 42(3-4), 220-244.

Jylhä, K., Rydgren, J. ve Strimling, P. (2019b). Sweden Democrat Voters: Who Are They, Where Do They Come From, and Where Are They Headed. Institute for Future Studies Research Report/1. https://www.iffs.se/media/22618/swedendemocrats_eng.pdf adresinden erişilmiştir.

Kaltwasser, C. R. (2014). The Responses of Populism to Dahl's Democratic Dilemmas. *Political Studies*, 62(3), 470-487.

Kaltwasser, C.R., Taggart, P., Espejo, P.O., Ostiguy, P. (2017). An Overview of the Concept and the State of the Art. *The Oxford handbook of populism*. C. R. Kaltwasser, P. A. Taggart, P. O. Espejo, P. Ostiguy. (Editörler). (Birinci Baskı), s. 1-24. Oxford: Oxford University Press

Karakas, L. D., Kim, N. S. ve Mitra, D. (2021). Attitudes Towards Globalization Barriers and Implications for Voting: Evidence from Sweden. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 190, 851-877. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2021.08.016>

Karaman, M. L. (2008). Revisiting ‘Liberal’ Corporatism in Western Democracies: Couple of Decades-Back Historical Travelling. *Civilacademy: Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 137-160.

Keskinen, S., Norocel, O. C., ve Jørgensen, M. B. (2016). The Politics and Policies of Welfare Chauvinism Under the Economic Crisis. *Critical Social Policy*, 36(3), 321-329.

Kılıç, S. (2017). Mülteci Krizi Bağlamında İsveç’in Göçmen Bütünleşme Politikasının Değerlendirilmesi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 16 (2) , 85-120.

Kiander, J. ve Vartia, P. (2011). Lessons from the Crisis in Finland and Sweden in the 1990s. *Empirica*, 38, 53-69.

Kirby, P. (2022, 26 Eylül). Giorgia Meloni: Italy's far-right wins election and vows to govern for all. *BBC*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-63029909> adresinden erişilmiştir.

- Kishishita, D. (2018). Emergence of Populism Under Ambiguity. *International Tax and Public Finance*, 25, 1559–1562 . <https://doi.org/10.1007/s10797-018-9519-y>
- Korkmaz, T. (2005). *Comparison of Swedish and German Immigrant Integration Policies within the light of the European Union Framework*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Linköping University.
- Kurşun, A. ve Rakıcı, C. (2016). Sosyal Refah Devletinin Tarihi Süreci ve Günümüz Bazı Refah Devletlerinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2(2), 135-156.
- Laclau, E. (1977). *Politics and Ideology in Marxist Theory*. Londra: NLB.
- Laclau, E. (1980). Populist Rupture and Discourse. *Screen Education*, 34, 87–93.
- Laclau, E. (2005). *On Populist Reason*. Londra: Verso.
- Lechler, M. (2019). Employment Shocks and Anti-EU Sentiment. *European Journal of Political Economy*, 59, 266–295. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2019.03.005>
- Levitsky, S. ve J. Loxton. (2012). Populism and Competitive Authoritarianism: the Case of Fujimori's Peru. *Populism in Europe and the Americas: Threat or Corrective for Democracy?*. C. Mudde ve C. Rovira Kaltwasser (Editörler). (Birinci Baskı), s.160–181. New York: Cambridge University Press.
- Lewis-Beck, M. S., Nadeau, R., ve Elias, A. (2008). Economics, Party, and the Vote: Causality Issues and Panel Data. *American Journal of Political Science*, 52(1), 84-95.
- Lindvall, J., Bäck, H., Dahlström, C., Naurin, E., ve Teorell, J. (2020). Sweden's Parliamentary Democracy at 100. *Parliamentary Affairs*, 73, 477-502. [doi:10.1093/pa/gsz005](https://doi.org/10.1093/pa/gsz005)
- Lipset, S. M. (1959). Some Social Requisites of Democracy: Economic development and Political Legitimacy. *American Political Science Review*, 53(1), 69-105.
- Malgouyres, C. (2017). Trade Shocks and Far-Right Voting: Evidence from French Presidential Elections. Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research

- Paper No 21.
https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/45886/RSCAS_2017_21.pdf?sequence=1 adresinden erişilmiştir.
- March, L. (2007). From Vanguard of the Proletariat to Vox Populi. *The SAIS Review of International Affairs*, 27(1), 63-77.
- Margalit, Y. (2019a). Political Responses to Economic Shocks. *Annual Review of Political Science*, 22, 277–295. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-050517-110713>
- Margalit, Y. (2019b). Economic Insecurity and the Causes of Populism, Reconsidered. *The Journal of Economic Perspectives*, 33(4), 152-70.
- Margalit, Y., Raviv, S. ve Solodoch, O. (2022). The Cultural Origins of Populism. SSRN Working Papers, 4001543. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4001543>.
- Martinez, S. R. (2019). *Unemployment, Immigration and the Rise of the National Front in France*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. California Devlet Üniversitesi.
- Mawad, D. ve John, T. (2022, 20 Haziran). Macron loses absolute majority after historic gains for French far right and left. *CNN* <https://edition.cnn.com/2022/06/19/europe/france-parliamentary-election-macron-intl/index.html> adresinden erişilmiştir.
- Mayer, N. (1998). The Front National Vote in the Plural. *Patterns of Prejudice*, 32(1), 3-24.
- Mayer, N. (2013). From Jean-Marie to Marine Le Pen: Electoral Change on the Far Right. *Parliamentary Affairs*, 66(1), 160-178.
- Mazoue, A. (2022, 5 Nisan). What Economic Policies Are France’s Presidential Candidates Proposing? *France* 24. <https://www.france24.com/en/france/20220405-what-economic-policies-are-france-s-presidential-candidates-proposing> adresinden erişilmiştir.

Mazzoleni, O. ve Ivaldi, G. (2020). Economic Populist Sovereignism and Electoral Support for Radical Right-Wing Populism. *Political Studies*, 1-23. <https://doi.org/10.1177/0032321720958567>

McDonnell, D., Werner, A., ve Karlsson, M. (2021). Reputation versus Office: Why Populist Radical Right Governmental Participation Has Differed Between Sweden and Denmark. *International Political Science Review*, 42(5), 613–630. <https://doi.org/10.1177/01925121211020592>

MIPEX (2020a) MIGRANT INTEGRATION POLICY INDEX Policy Indicators: Key Findings. <https://www.mipex.eu/key-findings> adresinden erişilmiştir.

MIPEX (2020b). France Key Findings. <https://www.mipex.eu/france> adresinden erişilmiştir.

Milner, H. V. (2021). Voting for Populism in Europe: Globalization, Technological Change, and the Extreme Right. *Comparative Political Studies*, 54(13), 2286–2320. <https://doi.org/10.1177/0010414021997175>

Moffitt, B. (2016). *The Global Rise of Populism: Performance, Political Style and Representation*. Stanford University Press.

Moffitt, B. ve Tormey, S. (2014). Rethinking Populism: Politics, Mediatisation And Political Style. *Political Studies*, 62(2), 381-397.

Mudde (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. New York : Cambridge University Press.

Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541-563.

Mudde, C. (2017). Populism: An Ideational Approach. *The Oxford handbook of populism*. Kaltwasser, C. R., Taggart, P. A., Espejo, P. O., ve Ostiguy, P. (Editörler). (Birinci Baskı). s, 27-47. Oxford: Oxford University Press.

Mudde, C. ve C. Rovira Kaltwasser. (2012b). Populism: Corrective and Threat to Democracy. *Populism in Europe and the Americas: Threat or Corrective for Democracy?*. C. Mudde and C. Rovira Kaltwasser (Editörler). (Birinci Baskı), s. 205–22. New York: Cambridge University Press.

Mudde, C. ve Kaltwasser, C. R. (2012a). Populism and (Liberal) Democracy: a Framework for Analysis. *Populism in Europe and the Americas: Threat or Corrective or Democracy?*. C. Mudde ve C. Rovira Kaltwasser (Editörler). (Birinci Baskı), s.1-26. New York: Cambridge University Press.

Mudde, C. ve Kaltwasser, C. R. (2017). *Populism: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.

Mukand, S.W. ve Rodrik, D. (2017). The Political Economy of Liberal Democracy. Working Paper No: 6433. Munich: Center for Economic Studies and Ifo Institute.

Mulinari, D. ve Neergaard, A. (2019) A Contradiction in Terms? Migrant Activists in the Sweden Democrats Party, *Identities*, 26(2), 222-240. DOI: 10.1080/1070289X.2017.1418275

Munro, A. (2020). Populism. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/topic/populism> adresinden erişilmiştir.

Murat, G. ve Aykaç, M. (2020). Covid-19 ve Emek Piyasaları: Etkiler ve Muhtemel Yönelişler. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 91-122.

Mutz, D. C. (2018). Status Threat, Not Economic Hardship, Explains the 2016 Presidential Vote. *Proceedings of the National Academy of Sciences USA*, 115(19), 1-10. <https://doi.org/10.1073/pnas.1718155115>

Neuman, W. L. (2020). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nicel ve Nitel Yaklaşımlar Cilt-1*. (Çev. Özlem Akkaya). Ankara: Siyasal Kitabevi. (Eserin orijinali 2019’da yayımlandı).

Nilsson, B. (2022). An Ideology-critical Examination of the Cultural Heritage Policies of the Sweden Democrats. *International Journal of Heritage Studies*, 28(5), 622-634. DOI:10.1080/13527258.2022.2042718

Nilsson, P. E. (2020). “Shame on the Church of Sweden”: Radical Nationalism and the Appropriation of Christianity in Contemporary Sweden. *Critical Research on Religion*, 8(2), 138-152.

Nordensvard, J. ve Ketola, M. (2015). Nationalist Reframing of the Finnish and Swedish Welfare States–The Nexus of Nationalism and Social Policy in Far-right Populist Parties. *Social Policy & Administration*, 49(3), 356-375. DOI: 10.1111/spol.12095

Norris, P. (2020). Measuring Populism Worldwide. *Party Politics*, 26(6), 697-717.

Nurduhan, A. (2022, 12 Kasım). BM İnsan Hakları Konseyi İsveç'i "sistematik ırkçılıkla mücadele" çağırdı. *Anadolu Ajansı*.
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-insan-haklari-konseyi-isveci-sistematik-irkcilikla-mucadeleye-cagirdi/2735963> adresinden erişilmiştir.

Ocampo, E. (2019). The Economic Analysis of Populism. A Selective Review of the Literature. UNIVERSIDAD DEL CEMA Working Paper No: 694.

OECD (2008). Growing Unequal? : Income Distribution and Poverty in OECD Countries COUNTRY NOTE: FRANCE.
<https://www.oecd.org/france/41525323.pdf> adresinden erişilmiştir.

OECD (2011). OECD (2011), Divided We Stand: Why Inequality Keeps Rising COUNTRY NOTE: SWEDEN. <https://www.oecd.org/sweden/OECD-Income-Inequality-Sweden.pdf> adresinden erişilmiştir.

OECD (2021). OECD Economic Surveys: Sweden 2021, OECD Publishing, Paris.
https://read.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-sweden-2021_f61d0a54-en#page4 adresinden erişilmiştir.

Oesch, D. (2008). Explaining Workers' Support for Right-Wing Populist Parties in Western Europe: Evidence from Austria, Belgium, France, Norway, and Switzerland. *International Political Science Review*, 29(3), 349–373.

Oskarson, M. ve Demker, M. (2015). Room for Realignment: The working-class Sympathy for Sweden Democrats. *Government and Opposition*, 50(4), 629-651. doi:10.1017/gov.2014.41

Öhrvall, R. (2016). Voter Turnout. *The Oxford Handbook of Swedish Politics*. J. Pierre (Editör). (İlk Baskı). s.229-245. New York: Oxford University Press.

Öniş Z. ve Kutlay M. (2020). The Global Political Economy of Right-wing Populism: Deconstructing the Paradox. *The International Spectator*, 55(2), 108-126. DOI: 10.1080/03932729.2020.1731168

Özçer, A. (2019, 9 Aralık). Devasa Sorunlarını Çözmeden Fransa'da Sular Durulmaz. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/devasa-sorunlarini-cozmeden-fransa-da-sular-durulmaz/1668049> adresinden erişilmiştir.

Özer, Y. (2015). *Uluslararası göç ve yabancı düşmanlığı: Türkiye ve Fransa örnekleriyle*. (Birinci Baskı). İstanbul: Derin Yayınları.

Öztürk, E., Serdar, A. ve Nygren, K. G. (2022). The Veil as an Object of Right-wing Populist Politics: A Comparative Perspective of Turkey, Sweden, and France. *Identities*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/1070289X.2022.2029067>

Öztürk, S., ve Saygın, S. (2017). The Economic Effects Of The 1973 Oil Crisis And Stagflation Case. *Bjss Balkan Journal Of Social Sciences/Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 1-12.

Panizza, F. (2005). Introduction: Populism and the Mirror of Democracy. *Populism and the Mirror of Democracy*. F. Panizza (Editör), (Birinci Baskı), s. 1–31. Londra: Verso.

Parline (t.y.1) France Assemblée Nationale (National Assembly). http://archive.ipu.org/parline-e/reports/2113_B.htm adresinden erişilmiştir.

Parline (t.y.2). France Sénat (Senate). http://archive.ipu.org/parline-e/reports/2114_B.htm adresinden erişilmiştir.

Pasquino, G. (2008). *Populism and Democracy. Twenty-first Century Populism*. Albertazzi D. ve McDonnell D. (Editörler). (Birinci Baskı), s. 15-29. Londra: Palgrave Macmillan.

Pástor, E. ve Veronesi, P. (2021). Inequality Aversion, Populism, and the Backlash against Globalization. *The Journal of Finance*, 76(6), 2857-2906. DOI: 10.1111/jofi.13081

Politico (t.y.) Hungary — National parliament voting intention. <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/hungary/> adresinden erişilmiştir.

Proaño, C. R., Peña, J. C. ve Saalfeld, T. (2022) Inequality, Macroeconomic Performance and Political Polarization: a Panel Analysis of 20 Advanced Democracies, *Review of Social Economy*, 1-34. DOI: 10.1080/00346764.2022.2047768

Przeworski, A. (2010). *Democracy and the Limits of Self-government*. New York: Cambridge University Press.

Rathgeb, P. ve Busemeyer, M. R. (2022). How to Study the Populist Radical Right and the Welfare State?. *West European Politics*, 45(1), 1-23. DOI: 10.1080/01402382.2021.1925421

Rodrik, D. (2018a). Is Populism Necessarily Bad Economics? *AEA Papers and Proceedings*, 108, 196–199. DOI: 10.1257/pandp.20181122

Rodrik, D. (2018b). Populism and the Economics of Globalization. *Journal of International Business Policy*, 1, 12-33. <https://doi.org/10.1057/s42214-018-0001-4>

Rooduijn, M. ve Pauwels, T. (2011). Measuring Populism: Comparing Two Methods of Content Analysis. *West European Politics*, 34(6), 1272-1283.

Rosanvallón, P. (2008). *Counter-Democracy: Politics in an Age of Distrust*. (Çev. A. Goldhammer). New York: Cambridge University Press.

Roskin, M.G. (2013). *Countries and Concepts: Politics, Geography, Culture*. (12. Baskı). Boston: Pearson.

Rummens, S. (2017). Populism as a Threat to Liberal Democracy. *The Oxford Handbook of Populism*. Kaltwasser, C. R., Taggart, P. A., Espejo, P. O., ve Ostiguy, P. (Editörler). (Birinci Baskı), s.554-570. Oxford: Oxford University Press.

Rüdiger, M. (2014). The 1973 Oil Crisis and the Designing of a Danish Energy Policy. *Historical Social Research/Historische Sozialforschung*, 94-112.

Rydgren, J. (2002). Radical right Populism in Sweden: Still a failure, but for How Long?. *Scandinavian Political Studies*, 25(1), 27-56.

- Rydgren, J. (2003). Meso-level Reasons for Racism and Xenophobia: Some Converging and Diverging Effects of Radical Right Populism in France and Sweden. *European Journal of Social Theory*, 6(1), 45-68.
- Rydgren, J. (2008a). Sweden: the Scandinavian exception. *Twenty-first century populism*. D. Albertazzi ve D. McDonnell (Editörler). (Birinci Baskı), s. 135-150. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Rydgren, J. (2008b). Immigration Sceptics, Xenophobes or Racists? Radical Right-wing Voting in Six West European Countries. *European Journal of Political Research*, 47(6), 737-765.
- Rydgren, J. (2008c). France: The Front National, Ethnonationalism and Populism. *Twenty-first Century Populism*. D. Albertazzi ve D. McDonnell (Editörler). (Birinci Baskı), s. 166-180. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Rydgren, J. (2010). Radical Right-wing Populism in Denmark and Sweden. *The SAIS Review of International Affairs*, 30(1), 57-71.
- Rydgren, J. ve Ruth, P. (2011). Voting for the Radical Right in Swedish Municipalities: Social Marginality and Ethnic Competition?. *Scandinavian Political Studies*, 34(3), 202-225.
- Rydgren, J. ve Tyrberg, M. (2020). Contextual Explanations of Radical Right-wing Party Support in Sweden: a Multilevel Analysis. *European Societies*, 22(5), 555-580. DOI:10.1080/14616696.2020.1793213
- Rydgren, J. ve Van der Meiden, S. (2019). The Radical Right and the End of Swedish Exceptionalism. *European Political Science*, 18, 439-455. <https://doi.org/10.1057/s41304-018-0159-6>
- Sachs, J. ve Wyplosz, C. (1986). The Economic Consequences of President Mitterrand. *Economic Policy*, 1(2), 261-306.
- Shaw, V.N. (2020). *From Autocracy to Democracy to Technocracy: An Evolution of Human Polity*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Silver, L. (2022, 6 Ekim). Populists in Europe – especially those on the right – have increased their vote shares in recent elections. Pew Research Center.

<https://www.pewresearch.org/short-reads/2022/10/06/populists-in-europe-especially-those-on-the-right-have-increased-their-vote-shares-in-recent-elections/>

adresinden erişilmiştir.

Sputnik (2018, 3 Aralık). Macron 'Sarı Yelekleri' çıkarttırmanın yollarını arıyor, Le Pen ve Melenchon meclisin feshini istedi. <https://sputniknews.com.tr/20181203/fransa-siyaseti-sari-yelekleri-cikarttirmanin-yollarini-ariyor-le-pen-meclisin-feshini-onerdi-1036443008.html> adresinden erişilmiştir.

Stankov, P. (2018). The Political Economy of Populism: An empirical Investigation. *Comparative Economic Studies*, 60, 230-253. <https://doi.org/10.1057/s41294-018-0059-3>

Stanley, B. (2008). The thin ideology of populism. *Journal of political ideologies*, 13(1), 95-110.

Statista (2022). Voter Turnout of National Parliamentary Elections in Sweden from 1970 to 2022. <https://www.statista.com/statistics/912813/voter-turnout-of-national-parliamentary-elections-in-sweden/> adresinden erişilmiştir.

Statistics Sweden (2022, 13 Nisan). Immigration and Emigration by Sex and Country of Birth 1970–2021 and Projection 2022–2070. <https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/population/population-projections/population-projections/pong/tables-and-graphs/immigration-and-emigration-by-sex-and-country-of-birth-and-projection/#:~:text=In%202021%2C%20just%20over%2090,year%20in%20the%20long%2Dterm.> adresinden erişilmiştir.

Statistics Sweden (t.y.) Population statistics. <https://www.scb.se/BE0101-en> adresinden erişilmiştir.

Stavrakakis, Y. ve Katsambekis, G. (2014) Left-wing Populism in the European Periphery: the Case of SYRIZA, *Journal of Political Ideologies*, 19(2), 119-142, DOI:10.1080/13569317.2014.909266

Steiner, N. D. (2022). Economic Inequality, Unfairness Perceptions, and Populist Attitudes. Gutenberg School of Management and Economics & Research Unit “Interdisciplinary Public Policy” Discussion Paper Series No: 2203.

Steinmo, S. (2002). Globalization and Taxation: Challenges to the Swedish Welfare State. *Comparative Political Studies*, 35(7), 839-862.

Stepan, A. ve Suleiman, E. N. (2001). The French Fifth Republic: A Model for Import? Reflections on Poland and Brazil. *Arguing Comparative Studies*. A. Stepan (Editör). Oxford: Oxford Universtiy Press.

Stockemer, D. (2017). *The Front National in France: Continuity and Change Under Jean-Marie Le Pen and Marine Le Pen*. Springer.

Stockemer, D. (2019). What is Right-Wing Populism and How Does It Manifest Itself? An Analysis of the French National Front’s Facebook Posts and Sympathizers’ Facebook Comments. *French Politics*, 17(3), 340-354. <https://doi.org/10.1057/s41253-019-00082-w>

Stockemer, D. ve Amengay, A. (2015). The Voters of the FN Under Jean-Marie Le Pen and Marine Le Pen: Continuity or Change?. *French Politics*, 13(4), 370-390.

Stoetzer, L.F., Giesecke, J. ve Klüver, H. (2023) How Does Income Inequality Affect the Support for Populist Parties?. *Journal of European Public Policy*, 30(1), 1-20. DOI: 10.1080/13501763.2021.1981981

Sülün, D. (2020). The Impact of Covid-19 on France’s Economy with an Overview on The European Economy. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, Covid-19: Economic, Political and Financial Effects, 115-136. DOI: 10.30784/epfad.810739

Sveriges Riksdag (t.y.1). What Does the Riksdag Do? <https://www.riksdagen.se/en/how-the-riksdag-works/what-does-the-riksdag-do/> adresinden erişilmiştir.

Sveriges Riksdag (t.y.2). The Parliamentary Committees at Work. <https://www.riksdagen.se/en/how-the-riksdag-works/the-work-of-the-riksdag/the-parliamentary-committees-at-work/> adresinden erişilmiştir.

Sveriges Riksdag (t.y.3) Elections to the Riksdag. <https://www.riksdagen.se/en/how-the-riksdag-works/democracy/elections-to-the-riksdag/> adresinden erişilmiştir.

Sveriges Riksdag (t.y.4). Forming a Government. <https://www.riksdagen.se/en/how-the-riksdag-works/democracy/forming-a-government/> adresinden erişilmiştir.

Sweden Sverige (2022, 1 Haziran). Key facts about Sweden. <https://sweden.se/life/society/key-facts-about-sweden> adresinden erişilmiştir.

Sweden Sverige (2022, 9 Aralık). The Swedish Economy. <https://sweden.se/work-business/business-in-sweden/the-swedish-economy> adresinden erişilmiştir.

Swedish Royal Court (t.y.) The Monarchy of Sweden. <https://www.kungahuset.se/english/the-monarchy-of-sweden> adresinden erişilmiştir.

Şencan, H. (2017). Çatışmacı Parlamentarizmden Melez bir Çözüme: Fransa’da Yarı Başkanlık Sistemi. *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Yarı-Başkanlık Sistemi (Fransa, Polonya ve Rusya Örnekleri)*. S. Gökçimen (Editör). TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı Yayınları: Ankara. https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/yari_baskanlik.pdf adresinden erişilmiştir.

Tabellini, M. (2020). Gifts of the Immigrants, Woes of the Natives: Lessons from the Age of Mass Migration. *The Review of Economic Studies*, 87(1), 454–486, <https://doi.org/10.1093/restud/rdz027>

Taggart, P. (2000) *Populism*. Buckingham: Open University Press.

Taggart, P. (2002). Populism and the Pathology of Representative Politics. *Democracies and the Populist Challenge*. Y. Mény ve Y. Surel (Editörler). (Birinci Baskı), s. 62–80. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Taggart, P. (2004). Populism and Representative Politics in Contemporary Europe. *Journal of Political Ideologies*, 9(3), 269-288.

Talpin J., Bordenet C., Bronner, L., Rof, G., Keltz, B., Soullier, L. ve Cosnard, D. (2022, 10 Nisan). 2022 French presidential election: A first round with high stakes,

'strategic voting' and low turnout. *Le Monde*. https://www.lemonde.fr/en/politics/article/2022/04/10/2022-french-presidential-election-a-first-round-marked-by-seriousness-strategic-voting-and-low-turnout_5980223_5.html adresinden erişilmiştir.

Taşkın, E ve Doğru, A. (2022, 17 Kasım). Fransa'da 4 Yılı Geride Bırakan 'Sarı Yelekliler' Taleplerini Sokağa Taşımayı Sürdürüyor. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransada-4-yili-geride-birakan-sari-yelekliler-taleplerini-sokaga-tasimayi-surduruyor/2740846> adresinden erişilmiştir.

Taşkın, E. (2022, 27 Ekim). Fransa Cumhurbaşkanı Macron: Krizlerden geçiyoruz. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransa-cumhurbaskani-macron-krizlerden-geciyoruz/2721802> adresinden erişilmiştir.

Temel, R. (2019). Poujade ve Sarı Yelekliler Hareketlerinin Vergi Grevi/Verginin Reddi Olguları Etrafında Analizi. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(1), 77-104.

Tepe, F. (2005). An Introduction To Swedish Welfare State”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 261-274.

The Constitution of Sweden (1974). <https://www.government.se/49b75a/contentassets/7b69df55e58147638f19bfdfb0984f97/the-constitution-of-sweden> adresinden erişilmiştir.

The Fraser Institute Economic Freedom Dataset (2022). <https://www.fraserinstitute.org/economicfreedom/dataset?geozone=world&page=dataset&min-year=2&max-year=0&filter=0> adresinden erişilmiştir. Grafik yazar tarafından çizilmiştir.

The Local (2022, 25 Kasım). Racist Attacks Against Afro-Swedes ‘Most Common Hate Crime in Sweden’. <https://www.thelocal.se/20221125/racist-attacks-against-afro-swedes-most-common-hate-crime-in-sweden/> adresinden erişilmiştir.

The Local (2023, 24 Ocak). Sweden Plans International Campaign To Promote Migration ‘Paradigm Shift’. <https://www.thelocal.se/20230124/sweden-plans-international-campaign-to-promote-migration-paradigm-shift/> adresinden erişilmiştir.

The Standardized World Income Inequality Database (2020).
<https://fsolt.org/swiid/> adresinden erişilmiştir.

Therborn, G. (2020). Sweden's Turn to Economic Inequality, 1982–2019. *Structural Change and Economic Dynamics*, 52, 159-166.

Titmuss, R. M. (1975). *Social Policy: An Introduction*. New York: Pantheon Books.

Tutal, E. (2014). *Dünyada ve Türkiye’de Ombudsmanlık*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Urbinati, N. (1998). Democracy and Populism. *Constellations*, 5(1), 110-124.

Uygur, T. (2022, 24 Nisan). İsveç’i Sarsan İrkçı Kışkırtma. *Aydınlık*.
<https://www.aydinlik.com.tr/haber/isveci-sarsan-irkci-kiskirtma-312880>
adresinden erişilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2022a). İsveç Ülke Künyesi.
<https://www.mfa.gov.tr/isveckunyesi.tr.mfa#:~:text=%C3%9Cyesi%20Oldu%C4%9Fu%20Uluslararası%C4%B1%20Kurulu%C5%9Flar,%2C%20Nordik%20Konsey%2C%20Arktik%20Konsey> adresinden erişilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2022b). Fransa Ülke Künyesi.
<https://www.mfa.gov.tr/fransa-kunyesi.tr.mfa> adresinden erişilmiştir.

Valmyndigheten (2023, 20 Nisan). 2022 Swedish election results.
<https://www.val.se/servicelankar/servicelankar/otherlanguages/englishengelska/electionresults/electionresults2022.4.14c1f613181ed0043d5583f.html> adresinden erişilmiştir.

Valmyndigheten (2022 29 Haziran). Election results 2018.
<https://www.val.se/servicelankar/servicelankar/otherlanguages/englishengelska/electionresults/electionresults2018.4.4563398b163997d395246e8.html> adresinden erişilmiştir.

V-Dem Institute (2022). DEMOCRACY REPORT 2022 Autocratization Changing Nature?. https://www.v-dem.net/documents/19/dr_2022_ipyOpLP.pdf adresinden erişilmiştir.

Vlandas, T. ve Halikiopoulou, D. (2022). Welfare State Policies and Far Right Party Support: Moderating 'Insecurity Effects' Among Different Social Groups. *West European Politics*, 45(1), 24-49. <https://doi.org/10.1080/01402382.2021.1886498>

Voce, A. ve Clarke, S. (2022, 25 Nisan). French election 2022: full second round results. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2022/apr/24/french-election-2022-live-results-projection-second-round-emmanuel-macron-marine-le-pen> adresinden erişilmiştir.

Ware, A. (2002). The United States Populism as Political Strategy. *Democracies and the Populist Challenge*. Y. Mény ve Y. Surel (Editörler). (Birinci Baskı), s.101–119. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Wertheimer, T. (2022, 15 Eylül). İsveç seçimleri: Aşırı sağ ikinci parti oldu, sosyal demokratlar iktidarı kaybetti. *BBC*. <https://www.bbc.com/turkce/articles/ckv8k5v9plvo> adresinden erişilmiştir.

Weyland, K. (2001). Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics. *Comparative Politics*, 34(1), 1-22.

Weyland, K. (2017). A Political-Strategic Approach. *The Oxford handbook of populism*. C. R. Kaltwasser, P. A. Taggart, P. O. Espejo, ve P. Ostiguy. (Editörler). (Birinci Baskı), s. 48-72. Oxford: Oxford University Press.

Weyland, K. (2021). Populism as a Political Strategy: An Approach's Enduring—and Increasing—Advantages. *Political Studies*, 69(2), 185-189.

Widfeldt, A. (2008). Party Change as a Necessity—the Case of the Sweden Democrats. *Representation*, 44(3), 265-276.

Wilensky, H. ve C. Lebaux. (1958). *Industrial Society and Social Welfare: The Impact of Industrialization on the Supply and Organization of Social Welfare Services in the United States*, New York: Russell Sage Foundation.

World Development Indicators (2022). <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> adresinden erişilmiştir. Grafik yazar tarafından oluşturulmuştur.

World Uncertainty Index (2022). <https://worlduncertaintyindex.com/data/> adresinden erişilmiştir. Grafik yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yavaşgel, E. (2014). *Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri*. (2.Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yilmaz, I. ve Morieson, N. (2021). A Systematic Literature Review of Populism, Religion and Emotions. *Religions*, 12(4), 272, 1-22.

Zettelmeyer, J., Tagliapietra, S., Zachmann, G. ve Heussaff, C. (2022). Beating The European Energy Crisis, IMF Finance and Development. <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2022/12/beating-the-european-energy-crisis-Zettelmeyer> adresinden erişilmiştir.